

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN
ALGILADIKLARI ANNE BABA
TUTUMLARI VE FLÖRT KAYGISI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep ÇİFTÇİ

Danışman
Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

ERZİNCAN 2018

TEZ BİLDİRİMİ

Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Flört Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi isimli "Yüksek Lisans" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi çalışmanın özünde olan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Zeynep ÇİFTÇİ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Sosyal Bilimler Enstitüsü/Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman/Jüri : Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

Jüri : Doç. Dr. Mücahit KAĞAN

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Bünyamin ÇETİNKAYA

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ALGILADIKLARI ANNE BABA
TUTUMLARI VE FLÖRT KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Zeynep ÇİFTÇİ

**Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Fikret GÜLAÇTI

ÖZET

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne tutumları ve baba tutumlarının flört kaygısı düzeylerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2016 – 2017 eğitim-öğretim yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde bulunan 11 anabilim dalında öğrenim görmekte olan 582 öğrenciden tabakalı örneklem yöntemiyle belirlenen 413 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 252'si (% 61,0) erkek ve 161'i (% 39,0) kız öğrencilerdir.

Araştırmada veri toplama araçları olarak Algılanan Anne Tutum Ölçeği, Algılanan Baba Tutum Ölçeği, Flört Kaygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler analiz öncesinde, parametrik ya da non-parametrik istatistikler için uygun olup olmadığına (normallik dağılımına, çarpıklık-basıklık, ortalama, ortanca, mod, saçılım ve histogram grafiklerine) ve grupların varyans eşitliğine (Levene F Testi) bakılarak veri analizine başlanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği, grup varyanslarının eşit olduğu görülmüş ve veri setinin parametrik istatistikler için uygun olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeni ile algılanan anne tutumları, algılanan baba tutumları ve flört kaygısı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları bölge değişkeni ile algıladıkları anne ve

baba tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır, yaşadıkları bölge değişkeni ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Anne çalışma değişkenine göre algıladıkları anne tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır. Anne çalışma değişkeni ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Baba çalışma değişkeni ile algılanan baba tutum puanları ve flört kaygısı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yoktur. Öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkeni ile algıladıkları anne tutum puanları ve flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkeni ile algıladıkları baba tutum puanları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Algılanan anne baskıcı-otoriter ile algılanan anne güven verici-demokratik tutumunun flört kaygısı düzeyinin genelini (“% 11” (p<.01)) anlamlı olarak yordadığı, algılanan baba baskıcı-otoriter ile baba güven verici-demokratik tutumu flört kaygısı düzeyinin genelini anlamlı olarak yordadığı, bu miktarın ise yaklaşık “% 7” (p<.01) olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Anne Tutumları, Baba Tutumları, Kaygı, Flört, Flört Kaygısı.

**THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE
ATTITUDE OF PARENT WHICH THE UNIVERSITY STUDENTS
PERCEIVED AND FLIRT (DATING) ANXIETY**

Zeynep ÇİFTÇİ

Erzincan University Institute of Social Sciences

M. A. Thesis, 2018

Supervisor: Ass. Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI

ABSTRACT

This research is determined to examine the effect of the students' perceptions and attitudes of the students on flirting anxiety levels. The study group of the study; In 2016 - 2017 education year, 413 students were educated in 11 departments of education found in Erzincan University Faculty of Education and identified by 582 student stratified sampling method. 252 (61.0%) of these students were male and 161 (39.0%) were female students.

Perceived Maternal Attitude Scale, Perceived Paternity Attitude Scale, Flirting Anxiety Scale and Personal Information Form were applied as data collection tools in the study. Data obtained from the study were analyzed prior to the analysis by looking at whether they were suitable for parametric or non-parametric statistics (normality distribution, skewness-kurtosis, mean, median, mode, scatter and histogram graphs) and group variance equilibrium (Levene F Test) . As a result of the evaluation made, it was observed that the data showed normal distribution and the group variances were equal and the data set was determined to be suitable for parametric statistics.

As a result of the research, it was found that there was a statistically significant difference between perceived mother attitudes, perceived father attitudes and flirting anxiety scores with gender variables. There was no significant difference between the attitude scores of the students perceived by the regional variables and the attitudes of the parents. There was a significant difference between the regional variables and the flirting anxiety scores. There is a statistically significant difference between the mother attitude scores perceived by the mother study variable. There is no significant

difference between mother study variant and flirting anxiety scores. There is no statistically significant difference between father attitude scores and flirting anxiety scores perceived by the father study variable. There was no significant difference between mother attitude scores and flirting anxiety scores of students perceived by their parents' married type variables. There was a significant difference between the parents' attitude scores of the parents perceived by the marriage-style variables of the students. Perceived maternal-repressive-authoritarian perceived parental repressive-democratic attitudes that perceived parentally-authoritarian mother's trust-democratic attitude significantly predicted flirting anxiety level ("11%" ($p < .01$), and this amount was found to be approximately "7%" ($p < .01$).

Keywords: Attitude, Maternal Attitudes, Fathers Attitudes, Anxiety, Flirting (Dating), Flirting (Dating) Anxiety.

ÖZGEÇMİŞ

2015 Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalından mezuniyet

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-Mail : zeynepciftcii@hotmail.com

ÖNSÖZ

Bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile flört kaygısı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bakımından alana katkı sağlanacağı düşünülmüştür. Çalışmanın planlanmasında, uygulama sürecinde, sonuçlandırılmasında ve raporlaştırılmasında birçok kişinin katkıları olmuştur.

Teşekkürler,

Zeynep ÇİFTCİ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	V
ÖZGEÇMİŞ	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar LİSTESİ.....	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR CETVELİ	XV
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ 1	
A. PROBLEM DURUMU	3
B. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
C. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
D. VARSAYIMLAR.....	10
E. SINIRLILIKLAR.....	10
F. TANIMLAR.....	10
II. BÖLÜM.....	12
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	12
A. KURAMSAL AÇIKLAMALAR	12
1) AİLE İLİŞKİLERİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR VE KURAMSAL TEMELLER	12
a. Ailede İlişkiler	12
b. Anne Baba Çocuk İlişkisi.....	12
c. Anne Çocuk İlişkisi.....	15
d. Annenin Yoksunluğu ve Etkileri.....	16
e. Baba Çocuk İlişkisi.....	18
f. Babanın Yoksunluğu ve Etkileri.....	20
2) TUTUM VE ANNE BABA TUTUMUNA İLİŞKİN KAVRAMLAR VE KURAMSAL TEMELLER.....	21
a. Tutum.....	21
b. Tutumun İşlevleri	24
c. Tutumları Oluşturan Temel Öğeler	25
1. Duygusal Öğeler.....	25
2. Zihinsel (Bilişsel) Öğeler	26
3. Davranışsal Öğeler	26
d. Tutum ve Davranış İlişkisi.....	27
e. Anne-Baba Tutumu	30
1. Baskıcı ve Otoriter Tutum	31
2. Aşırı Hoşgörülü ve Gevşek Tutum (Merkezinde Çocuk Olan Aile).....	33

3.	Dengesiz ve Kararsız (Tutarsız) Tutum	34
4.	Koruyucu (Kollayıcı, Kayırıcı) Tutum	35
5.	İlgisiz ve Kayıtsız (Aldırmaz ve Rahat Tutum) Tutum	36
6.	Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü (Demokratik) Tutum	37
7.	Reddedici Tutum	39
8.	Mükemmeliyetçi Tutum	40
f.	<i>Anne Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler</i>	43
1.	Çocuğun Cinsiyeti	43
2.	Anne Babanın Yaşı	45
3.	Çocuğun Yaşı ve Doğum Sırası	45
4.	Anne Babanın Sosyo-Ekonomik Durumu	47
5.	Anne Babanın Yetiştirme Biçimi	47
6.	Kültürel Değerler ve Kültürel Farklılıklar	48
7.	Anne Babanın Eğitim Durumu	49
8.	Annenin Çalışma Durumu	49
3)	KAYGI	49
a.	<i>Kaygı ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar</i>	51
1.	Psikodinamik Kuram	51
2.	Davranışçı ve Bilişsel Kuramlar	55
3.	İnsancıl/ Varoluşçu Kuramlar	55
4.	Kaygı ile İlgili Diğer Kuramsal Görüşler	56
4.	FLÖRT VE FLÖRT KAYGISI	57
a.	<i>Ergenlerde Flörtün Önemi</i>	59
b.	<i>Flört Aşamaları</i>	62
c.	<i>Flört Kaygısı</i>	62
d.	<i>Flört Kaygısı ve Sosyal Kaygı Karşılaştırılması</i>	64
B.	İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	66
1.	<i>Anne Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Çalışmalar</i>	66
a.	Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	66
b.	Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	76
2.	<i>Flört Kaygısı ile İlgili Yapılan Çalışmalar</i>	79
a.	Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	79
b.	Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	81
III.	BÖLÜM	85
	YÖNTEM	85
A.	ARAŞTIRMANIN MODELİ	85
B.	ARAŞTIRMA GRUBU	85
C.	VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	87
1.	<i>Kişisel Bilgi Formu</i>	87
2.	<i>Anne-Baba Tutumu Ölçeği</i>	87
3.	<i>Flört Kaygısı Ölçeği</i>	88
D.	VERİLERİN TOPLANMASI	88
E.	VERİLERİN ANALİZİ	89
III.	BÖLÜM	91
	BULGULAR	91
V.	BÖLÜM	103
	SONUÇ VE ÖNERİLER	103
A.	SONUÇLAR	103
B.	ÖNERİLER	108
IV.	BÖLÜM	110

KAYNAKÇA	110
VII. BÖLÜM.....	125
EKLER	125
KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	125
ANNE TUTUM ÖLÇEĞİ	126
BABA TUTUM ÖLÇEĞİ.....	127
FLÖRT KAYGISI ÖLÇEĞİ	128

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Öğrenci Sayılarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	86
Tablo 2: Öğrenim Görülen Bölümlere Göre Öğrenci Dağılımı.....	86
Tablo 3 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Algıladıkları Anne Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları	91
Tablo 4 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Algıladıkları Baba Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları	92
Tablo 5 Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları.....	93
Tablo 6 Öğrencilerin Yaşadıkları Bölge Değişkeni ile Algıladıkları Anne Tutum puanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	93
Tablo 7 Öğrencilerin Yaşadıkları Bölge Değişkeni ile Algıladıkları Baba Tutum puanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	94
Tablo 8 Öğrencilerin Yaşadıkları Bölge Değişkeni ile Flört Kaygısı puanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları	95
Tablo 9 Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Algılanan Anne Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları.....	96
Tablo 10 Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları.....	97
Tablo 11 Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Algılanan Baba Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları	97
Tablo 12 Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları.....	98
Tablo 13 Öğrencilerin Anne Babalarının Evlilik Şekli Değişkenine Göre Algılanan Anne Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları.....	98
Tablo 14 Öğrencilerin Anne Babalarının Evlilik Şekli Değişkenine Göre Algılanan Baba Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları	99
Tablo 15 Öğrencilerin Anne Babalarının Evlilik Şekli Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları.....	100

Tablo: 16 Flört Kaygısı Düzeyleri İle Anne Tutumları Arasındaki Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.	100
Tablo: 17 Flört Kaygısı Düzeyleri İle Baba Tutumları Arasındaki Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tutumun Öğeleri	27
Şekil 2. Anne Baba Tutumları ve Çocuk Üzerindeki Etkileri	40
Şekil 3. Kaygının Belirtileri.....	57

KISALTMALAR CETVELİ

bkz.	: Bakınız.
BÖTE	: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
C.	: Cilt
S.	: Sayı.
s.	: Sayfa numarası.
vb.	: Ve benzeri.
vd.	: Ve diğerleri.
Y.	: Yıl
PDR	: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

I. BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanoğlu doğar, büyür ve ölür. Bu gelişim aşamaları düşünöldüğünde insanı diğer canlılardan ayıran özelliklerden ön plana çıkan noktalardan biri de insanoğlunun mutlaka bir bakıma ihtiyaç duyacağıdır. Bu muhtaç olunan bakım anne, baba ya da bir bakıcı tarafından verilir. Bu bakım veren kişi/kişiler, bireyin hayatında onun ne olacağından, nasıl olacağına kadar çok geniş bir yelpazede etkili olur. Özellikle çocukluk çağı düşünöldüğünde bu etki derecesi çok fazla boyutları içermektedir. Kişiliğini, tutumlarını, değer yapısını, insan doğasına olan bakış açısını, gruplara-kurumlara olan/olacak tutumlarını vb. anne baba veya bakıcı tarafından çocuğa istendik olarak ya da model olarak kazandırılmaya/kazanılmaya çalışılır.

Çocuğun ilerleyen yaşı ile beraber arkadaşlar, komşular, toplumsal etkileşimler kişinin gelişiminde etkili olmaya başlar. Özellikle okul dönemi başladığında, çocuğun hayatında kendi yaş grupları ve öğretmenler anne babadan daha etkili olmaya başlar.

Erinlik ve devamında yaşanacak ergenlik döneminde akran grubu kişinin gelişim ve değişiminde en etkili yapıdır. Gerek kendi cinsiyetinden olan gerekse de karşı cinsiyetten arkadaşlar gencin gelişiminde farklı etkiler oluşturacaktır. Bu dönem özellikle sosyal duygusal gelişim ele alındığında hem kimlik gelişimi hem de yakın ilişkiler kurup kuramama krizler-kaoslar yaşanan dönem olacaktır.

Yetişkinlik dönemine gelindiğinde ise hem etkilenen hem de etkileyen kişi karşımıza çıkmaktadır. Artık birey meslek edinmiş, evlenmiş hatta çocuk sahibi olmuş kişidir. Mesleğinde üretici olduğu gibi çocuklarını da kendinin bakımını üstlenen anne baba tutumlarının aynısı ya da yenilenmiş haliyle değiştirmeye başlamıştır. Bireyin meslek edinme süreci ele alındığında kişinin öz geçmişi, eğitimi ve çalışma isteğinin etkili olacaktır. Birey bütün hayatı boyunca kendi anne babasından gördüğu ve algıladığu tutumları da yeni bilgilerden ve olaylardan da aldığu katkılarla buluşturarak çocuklarının kişilik gelişiminden öz bakımına kadar birçok noktada gelecek neslini de

değiştirmeye başlayacaktır. Eşinin cinsiyeti ile ilgili özellikle ergenlik döneminde edindiği bilgiler, tutumlar ve kültürel beklentilerin önemli olması beklenir.

Kişinin yaşantısından kalan zamanlarında özellikle ergenlikteki kimlik oluşumu, eş seçimi ve meslek gelişiminde yaptığı seçimler etken olacaktır. Burada tüm bu oluşumların gözden geçirildiği olumlu ya da olumsuz olarak kabul edilerek hayatın sona ermesine kadar kişiyi bu düşüncele saracaktır.

İnsanların doğum ölüm arasındaki bütün geçen zamanları onun seçimlerinden ve bu seçimlerinin kişiye getirdiği yapılardan oluştuğu ele alındığında özellikle anne babaların tutumların kişinin özellikle de bu tutumlarına ait algıları ve ergenlik dönemindeki arkadaş edinmesinde, flört davranışlarına dönük arkadaş edinme çabalarıyla beraber arkadaşları ile olumlu ortamlara girmesi ve bu ortamlardan etkilenerak olumlu ya da olumsuz duygu, düşünce ve davranışlara girmesinin önemli olduğu ve bu önemin derecesi birçok araştırmaya konu olmuştur.

Alanyazında bireylerin algılanan anne baba tutumları ve bu tutumların etkilediği veya etkilendiği değişkenleri araştıran birçok araştırma bulunmaktadır. Buna göre okul başarıısı (Berber, 1990; Gökçedağ 2001; Kaya, Bozarslan ve Genç, 2012), kaygı (Gökçedağ, 2001; Biçkur, 2015; Oğuz, 2016; Kaya, Bozarslan ve Genç, 2012) , duygusal zeka (şimşek, 2006; Bozdemir, 2015), doğum sırası (şimşek, 2006), liderlik tarzı (şimşek, 2006), iletişim (Sağlam, 2007), sosyal destek (Sağlam, 2007; Çeçen, 2008), mükemmeliyetçilik (Satılmış 2010; Gökkiye, 2016), psikolojik iyi olma (Karabeyeser, 2013), bilişsel çarpıtmalar (Gönen 2014; Yeşilyurt, 2017), kişilik yapısı (Gönen, 2014), depresyon (Ay, 2015; Gökkiye, 2016), problem çözme (Kaya, Bozarslan ve Genç, 2012; Ay, 2015; Pamuk, 2016; Aydın, 2017), benlik saygısı (Biçkur, 2015; Oğuz, 2016; Gürlere, 2017), bağlanma stilleri (Bozdemir, 2015), çocukluk çağı örselenme durumları (Bozdemir, 2015), kendini toparlama gücü (Pamuk, 2016), karar verme davranışı (Pamuk, 2016), sosyal fobi (Gökkiye, 2016; Haspolat, Kağan, 2017) uyum düzeyi (Biricik, 2011), düşünme stilleri (Palut, 2008), stresle baş etme (Yeşilyurt, 2017), saldırganlık (Tuzgöl, 1998), öfke (Sağır, 2016), internet bağımlılığı (Turan, 2017), bağlanma (Kaya, 2017), benlik algısı (Kaya, 2017), yalnızlık (Çeçen, 2008), karar verme stratejileri (Eldeleklioğlu, 1996), öznel iyi oluş

(Deniz, Karakuş, Traş, Eldeleklioğlu, Özyeşil ve Hamarta, 2013), yaşam doyumu (Deniz, Karakuş, Traş, Eldeleklioğlu, Özyeşil ve Hamarta, 2013) araştırmalarına konu olmuştur.

İnsanoğlunun gelişimindeki aşamaların oluşumunda birçok etken/etkenlerden araştırmada özellikle ele alınacak olan anne baba tutumları ve bunların birey tarafından algılanmasına yönelik yapılar ayrıca ergenlik döneminde yaşanan veya yaşanması kaygı ile engellenen flört konusunda yapılmış bir araştırma bulunmamaktadır.

A. Problem Durumu

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarına göre flört kaygısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?, sorusuna cevap aramak üzerine yapılmıştır. Bu problem cümlesine bağlı olarak araştırmanın alt problemleri şunlardan oluşmuştur:

1. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
2. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları baba tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin flört kaygısı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne tutumları yaşanan bölge değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
5. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları baba tutumları yaşanan bölge değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?
6. Üniversite öğrencilerinin flört kaygısı düzeyleri yaşanan bölge değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

7. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne tutumları anne çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

8. Üniversite öğrencilerinin flört kaygısı düzeyleri anne çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

9. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları baba tutumları baba çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

10. Üniversite öğrencilerinin flört kaygısı düzeyleri baba çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

11. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne tutumları anne babanın evlilik şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

12. Üniversite öğrencilerinin algıladıkları baba tutumları anne babanın evlilik şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

13. Üniversite öğrencilerinin flört kaygısı düzeyleri anne babanın evlilik şekli değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

14. Flört kaygısı düzeyi algılanan anne tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

15. Flört kaygısı düzeyi algılanan baba tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

B. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne ve baba tutumlarına göre flört kaygısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığını incelemektir.

C. Araştırmanın Önemi

Algılanan anne baba tutumlarının insanların flört kaygısı üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, geniş aileden çekirdek aileye geçiş süreci içindeki ülkemiz insanının anne baba tutumlarını ve çocuklarının gelişim krizi içindeki flört etme davranışının sebeplerini ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu sebeplerin ortaya çıkarılması ile anne baba tutumlarının çocukların gelişim yaşantısı içindeki kimlik edinebilme ve yakınlık-yalıtılmışlık krizlerinin daha sağlıklı atlatılması için bilgi sağlayacağı düşünülmektedir.

Genel alanyazın incelendiğinde ailenin (anne-babanın) özellikle kişinin tüm gelişim alanlarında etkisi olduğu ifade edilmiştir. Gelişim kuramcıları bu etkinin oluş yönü ve oluş derecesini ele alarak kuramlar oluşturmuşlardır. Örneğin dil gelişimi ele alındığında birçok araştırmacının ortak noktası çevresel etkenlerin ki özellikle bu çevresel etkenler içinde anne babanın yapacağı etki derecesi çok fazladır. Annelerin bebekleriyle ne kadar konuştukları ile bebeklerin sözcük dağarcığı ilişkisi (Huttenlocher, Haight, Bruk, Seltzer, Lyons, (1991), ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve anne babanın bebekleriyle konuşma biçimlerinin yine sözcük dağarcığı ile ilgili olduğu (Hart ve Risley 1995), dil gelişimi açıklanırken bir başka gelişim noktası da duygusal gelişimdir. Duygusal gelişim ele alındığında özellikle bebeklik döneminde duygular, anne baba ve bebeklerin iletişim kurduğu ilk dil olarak alanyazında belirtilmiştir (Santrock, 2016: 179). Mizaç ve anne babalık arasındaki ilişkinin olumluluk derecesini yükseltebilme çabalarının önemli olduğuna dair araştırmalar mevcuttur (Sanson ve Rothbart, 1995 Akt: Santrock 2016: 187).

Bir diğere anne baba tutumunun çocuk üzerindeki etkisi bağlanma olarak ele alınmıştır, bu konuda Freud (1932) özellikle oral ve anal dönemlerde bir çok çocuğun annenin besleme davranışını ele alarak doyum objesi olarak anneye ya da obje/kişiyeye bağlandığını öne sürmüştür ve çocuğun saplanma yaşaması/yaşamaması konusunda bu annenin verdiği doyumun etkisini vurgulamıştır (Akt: Nelson-Jones 1982:93). Erikson (1980) ise sosyal gelişim bakımından özellikle temel güven-güvensizlik döneminde fiziksel rahatlık ve duyarlı bakım kavramını kullanmış ve bu iki etkenin temel güvenin yerleşmesinde esas anahtarlar olduğunu ifade etmiştir (Akt: Ergene 2012: 115). Bağlanma konusunda önemli isimlerden biri olan Bowlby (1969,1989), yaşamın ilk yıllarında bağlanmanın ve bakım verenin duyarlılığının önemli olduğunu belirtmiştir (Akt: Santrock, 2016: 192). Yine Vygotsky (1962)'e göre ise çocuklar bilgilerini sosyal etkileşimler yoluyla öğrenirler ki bu etkileşimler düşünüldüğünde ilk akla gelen çocuğun hemen yakınında olan anne babalar ve bunların tutumları önemli hale gelecektir (Akt: Santrock, 2016: 25).

Erken çocukluk yıllarına gelindiğinde sosyo duygusal gelişim için önemli noktalar duyguların anlaşılması ve ifade edilmesi olacaktır. Bu konuda Erikson (1968)'un gelişim kuramına göre önce çocuk kendilerinin diğerlerinden ayrı olduğunu bilmeli ve bundan söz etmelidirler (Santrock, 2016: 188). Öz bilinç duygular, bebekte yaklaşık 18 aylıkken öz farkındalık ortaya çıkıncaya kadar gelişmemektedir (Santrock, 2016: 245). Erken çocukluk yıllarında ortaya en fazla gurur ve suçluluk duyguları çıkacaktır ve bunları olumlu olumsuz etkileyen de anne babaların çocuklarının davranışlarına olan tepkileridir. Aynı zamanda bu dönemin bir özelliği de çocuğun neyin ahlaki olup olmadığına olan düşünsel tartışmalarıdır. Bu konuda ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuğun ahlaki yönden doğruların ne olduğuna dair iç görü kazanmasında etken olacaktır. Kochansa, Aksan, Prisco ve Adams (2008) yılında yaptıkları araştırmada ebeveynler ile bebekleri arasında karşılıklı birbirine yanıt veren oryantasyonun ve ebeveynlerin güçlerini göstererek küçük çocuğu disipline etme davranışındaki azalmanın, çocuğun içselleştirme ve öz düzenlemesinde bir artışla ilişkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlara bağlı olarak anne babalar çocuklarının diğerleri ile ilişkilerini yani akran ilişkilerini gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak birçok şekilde etkileyebilirler. McDowell ve Parke (2009) yılında

yaptıkları araştırmada anne babaların sıcaklığı, önerilerde bulunması ve fırsatlar sunmasının çocukların sosyal yeterliği ve bunun sonucunda da bir yıl sonra sosyal kabul ile ilişkili bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Burada bahsi geçen sosyal yeterlik kavramı yüksek pro-sosyal davranış ve düşük saldırganlığı ifade ederken sosyal kabul ise akranlar ve öğretmenler tarafından sevilme olarak kavramlaştırılmıştır. İlerleyen çocuk yaşına bağlı olarak bu konuda yapılan bir diğer araştırma ise Vazsonyi ve Huang (2010) tarafından yapılmıştır. Bu araştırma sonucuna göre sıcak ve pozitif etki yaratan anne baba tutumlarının çocukların öz kontrollerinin gelişiminde ve yükselmesinde önemli olduğudur. z kontrolünü sağlayan birey seçim yapabilme, denetimi kendi eline alma kapasitesini arttıracaktır. Yaşamlarında denetim sağlayan bireyler, kendi yaşamlarını kendileri belirler, olumsuz hariçten oluşacak güçleri etkisiz hale getirebilirler, duygularının ve davranışlarının mesuliyetlerini kendileri alırlar (Terzi, 2016).

Bireyin ahlaki gelişimi anlaşılmaya çalışıldığında özellikle Kohlberg ve Piaget'in ahlaki gelişim kuramları alan yazında etki sahibidir. Ahlaki gelişimin oluşmasında Kohlberg her ne kadar aile süreçlerinin çok fazla rol oynamadığını savunsa da bu sav sonradan yapılan araştırmalarla örtüşen sonuçlar olmamıştır. Çocukların ahlaki gelişimlerinde ebeveynlerin ahlaki değer ve davranışlarının bireylerin ahlaki gelişimleri üzerinde etkili olduğu ifade edilmiştir (Laible ve Thompson, 2007; Walker ve Frimer, 2011). Bu farklı araştırma sonuçlarına rağmen birçok gelişimci (Santrock, 2016: 319-324) ahlaki muhakemenin gelişmesinde akranların etkisinin önemli olduğunu kabullenerek Kohlberg ve Piaget'in kuramlarındaki fikirler ile rtşmşlerdir.

Akranlar ve etkileri özellikle orta ve geç çocukluk döneminde daha belirgin hale gelecektir. Hem evresel olarak çocukların okullarda yaşadıkları hem de sosyal biliş olarak kendilerine ve diğerlerine yapılacak atıfları bu dönemde daha fazla önem kazanacaktır. Akranlarla olumlu ve yapıcı yani pozitif ilişki içerisinde olmanın özellikle orta ve geç çocukluk denilen erinlik olarak da kabul edilecek dönemde önemi fazla olacaktır. Akranla pozitif ilişki içinde olmak, akranlarla yaşanabilecek çatışmaları saldırganca davranışlara ihtiyaç duymadan zmek, bu dönemde nitelikli

arkadaşlara sahip olmak çok fayda göstermemesine rağmen ergenlik ve yetişkinlikte daha pozitif ilişki kurmaya sebep olabilir. Bu konuda yapılmış bir araştırma sonucuna göre orta ve geç çocuklukta akran yeterliği ki araştırmacı bu kavramla akranlarla olan sosyal teması, akranlar arasında popüler olmayı, arkadaşlık ve sosyal becerileri kapsayan bir karma yeterliliği ele almış ve bu yeterlilik ile erken yetişkinlik döneminde iş arkadaşları ile daha iyi ilişkiler içinde olmak arasında bir pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur (Collins ve Van Dulmen, 2006: 23-41). Ayrıca aynı araştırmacılar, romantik ilişkiler bakımından şunu önermişlerdir: ebeveynler arasındaki ilişkilerinde karşılıklılık ve güvence verilen çocuklar, samimiyet ve özerklik için temeller kurar ve sürdürürler erken yaştan başlayarak ve bu özelliklerini orta çocukluk dönemindeki akranları ile olan ilişkileri için hazırlanmış ve sonraki dönemlerde genişletmişlerdir. Sullivan (1953), orta çocukluk arkadaşlıklarının "öz değer geçireliliği için fırsatlar sağladığını" ve araştırma için benzersiz bir bağlamda bulunduğunu ve ilerideki dönemlerde olumlu gelişimsel yönelimler için bir aşama oluşturan "kişisel güçlerin geliştirilmesi" etkili ve tatmin edici ilişkiler erken erişkin dönemde yaşamın erken dönemlerinde etkili, tatmin edici ilişkilerin birikimli deneyimlerini yansıtır (Akt: Evans, 1996:42).

Ebeveyn açısından çocuğu ile zaman geçirme orta ve geç çocukluk yıllarından itibaren azalmaktadır. Hill ve Staffrod (1980), yaptıkları araştırmada anne babaların 5-12 yaş arasındaki çocuklarına bakım, eğitim, okuma, konuşma ve oyun için çocukları küçükken ayırdıkları zamanın yarısı kadar zaman ayırdıkları sonucuna ulaşmışlardır. Orta ve geç çocuklukta bir miktar kontrol, ebeveynlerden çocuğa geçer. Süreç kademelidir ve tek başına ebeveyn veya çocuğun kontrolünden çok, ortak bir düzenleme ortaya konur. Ebeveynler genel denetim ve kontrol uygularken, çocukların anbean öz düzenleme yapmasına müsaade edilir. Otonomiye ciddi geçiş yaklaşım olarak 12 yaşlarına ve daha sonrasına kadar gerçekleşmez. Çocukların otonomiye geçerken gerçekleştirmesi gereken kilit gelişim görevi, düzenli olarak aile dışındaki yetişkinler ile ilişki kurmayı öğrenmektir (Santrock, 2016:329). Ergenlik dönemine gelindiğinde ise anne babalar daha çok çocuklarının gelişimlerinin etkili olarak izleme görevini üstlenirler. İzlemeden kastedilen ergenin sosyal ortamlara, etkinliklere ve arkadaşlara dair seçimlerinin ve akademik çabalarının denetlenmesidir. Ebeveynler

çocuğu izleme görevi edinirken bu konularda ergene soru sormalarından ziyade son araştırmalar ergenin kendini ebeveynlerine açmasına odaklanmış. Ancak anne baba ve ergen arasındaki ilişki yüksek güven, kabul edici ve olumlu ilişki niteliğinde ise ergenlere soru sorulduğunda ergenlerin ailelerine açıklama yapmaya daha istekli oldukları sonucuna varılmıştır (Daddis ve Randolph, 2010).

Anne baba tutumlarının önemi özellikle ergenin bu konuda aileye açılma, bilgi verme ve ailelerine nerede olduklarını, neler yaptıklarını ve arkadaşlıklarına dair açıklamalarını yapıp yapmama konusunda etkili olacaktır. Ve bu durum özellikle ergenlerin flört etme ve flört konusunda oldukça fazla zaman ayırdıkları bu dönemde önem kazanmış olacaktır. Çünkü arkadaşlık bağlamında olsun olmasın flört ergen genç için bir eğlence biçimi, statünün kaynağı, yakın arkadaşlık hakkında bilgiler toplayabilmek için bir ortam ya da arkadaş bulma usulü olabilir. Bir başka açıdan ergenlerin güvenme ve yakın ilişki geliştirme ihtiyaçlarını gidermek için ebeveynlerinden ziyade artık arkadaşlarına bağlanma özellikle gösterir. Bu arkadaşlarla inişli çıkışlı deneyimler ergenin mutluluğunu şekillendirecektir. Ebeveynlerin bu konulardaki tutumları da ergenin olumlu ya da olumsuz duygular yaşamalarına sebep olabilecektir.

Özetle insan doğar büyür ve ölür. Özellikle son çocukluk dönemine kadar anne babaya (bakıcıya) ihtiyacı vardır. Gelişimin ilk yıllarında anne ve baba özellikle bu kişilerin tutumları bireyin ilerleyen zamanlardaki kişiliğinin belirlenmesinde en önemli faktörlerden olduğu ifade edilebilir. Üç dört yaşlarından sonra birey arkadaş çevresiyle karşılaşmakta ve onları etkileyip onlardan etkilediği düşünüldüğünde, özellikle erinlik ve ergenlik dönemlerinde bu arkadaş çevresi kişiliğinin oluşmasında baskın yapı oluşturduğu gözlenebilir. Bu dönem ve bundan önceki dönemlerde edindiği tutumlar davranışlarının oluşmasında ve davranışların ortaya konmasında etkili olmaktadır. Bu husus ergenin arkadaş edinip edinmemesinde önemlidir ve gelişim psikologları tarafından ergenlik döneminde yaşanan kriz, kaosunda odak noktasıdır. Ergenin bu kriz dönemine gelirken etkilendiği birçok faktör bulunmaktadır. Bu araştırmada bu faktörlerden anne baba tutumlarının bireyin flört veya flört kaygısı yaşaması üzerindeki etkili olup olmadığı incelenecektir.

D. Varsayımlar

Bu araştırmada kullanılan Anne Baba Tutum Ölçeği, Flört Kaygısı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formunun örneklem grubunu oluşturan bireyler tarafından gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içten cevapladıkları kabul edilmiştir.

E. Sınırlılıklar

Araştırma verileri 2016-2017 eğitim öğretim yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören lisans öğrencilerinden örneklem grubunu oluşturanların verdikleri bilgiler ile sınırlıdır.

Araştırmanın verileri Anne Tutum Ölçeği, Baba Tutum Ölçeği ve Flört Kaygısı Ölçeği ile ölçülebilen niteliklerle sınırlıdır.

F. Tanımlar

1. Tutum: Tutumlar, kişilere, nesne ya da düşünelere yönelik süreklilik gösteren önceden biçimlenmiş duygu, düşünce ve inançlar bütünüdür (Özyürek, 2006: 11).

2. Anne Baba Tutumu: Anne babaların çocuklarına karşı olumlu olumsuz algıları, davranış ve yönelimlerinin bütünüdür.

3. Kaygı: Belirli bir nedeni açık olarak görülmeyen, bilinçdışında olan korku ya da giderilemeyen isteklerden kısaca engellemelerden doğan sıkıntı; bunaltı, endişe. Kaygı, güvensizlikten doğan tedirgin edici duyguyu dile getirmektedir (Bakırcıoğlu, 2006: 147).

4. Flört: Karşı ya da hem cinslerin birbirlerini tanımak ve kişiler arası uyumluluklarını denemek hedefi ve amacıyla arkadaşlık, sevgililik ve cinsellik aşamalarının yaşandığı romantik ya da arkadaşlık ilişki biçimidir.

5. Flört Kaygısı: Flört kaygısı karşı cinsten bir kişiyle ya da flört edilen partnerle etkileşimdeyken yaşanan çekingenlik, utanma, endişe ve sıkıntı olarak tanımlanmaktadır (Glickman ve ark. 2004, Chorney ve Morris 2008).

II. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

A. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde araştırmanın konu alanı kuramsal yönden ilgili alanyazın doğrultusunda açıklanmaya çalışılıp, konuyla ilgili daha önce yapılmış olan araştırmalar ele alınmıştır.

1) Aile İlişkilerine İlişkin Kavramlar ve Kuramsal Temeller

a. Ailede İlişkiler

Aile dendiği zaman ilk önce “ana”, “baba” ve “çocuklar” akla gelmektedir. Anne babaların her biri farklı kişiliklere, farklı olanaklara, becerilere ve farklı kişisel nitelikleri sahiptirler. Çocuklar ise aile üyeleri arasındaki psikolojik etkileşimlerin oluşturduğu dinamik bir sistem içinde o sistemin bir parçası olarak büyür ve gelişir. Bu dinamik etkileşim ağı, “aile ortamı” diye adlandırılır (Özgüven, 2010: 193).

Şüphesiz ki ailede çocuk üzerinde anne ve babalar birinci dereceden etkili olan kişilerdir. Ebeveynlerin hem birbirleriyle hem de çocuklarıyla olan ilişkileri, onlara karşı olan tutum ve davranışları, çocuğun kişiliğinin gelişiminde, olumluya veya olumsuzya yönelmesinde belirleyici unsurdur (Peker, 2017: 27).

b. Anne Baba Çocuk İlişkisi

Bireylerin süre olarak en uzun ve en yakın etkileşim içinde bulunduğu kişiler anne baba, anne ya da babasıdır. Çocuk aile ortamında, temel alışkanlıklarını, kültürel değerlerini, gelişim vazifelerine karşı tutumlarını kazanır. Çocuğun, anne-babası ile iletişimi/etkileşimi sırasında aldığı geri dönüşler ve yansımalar onun olumlu (pozitif) bir kendilik tasarımı oluşturmasında, kapasitesinin yetkinliği duygusu kazanmasında

çok önemli işlevselliğe sahiptir. Çocuklar için anne babalar, en yakın model alacağı özdeşim kuracağı modelleridirler hatta şema kaynaklarıdır. Özellikle karakterin genel anlamda kişiliğin oluşumunun başlangıç yıllarında anne-babaların çocuklarına olan yaklaşımları çocuklarda temel hususların oluşmasında köprübaşı olacak şekilde önemli etkenlerdendir (Gürsoy ve Coşkun, 2006).

Bu önemin değişmemesine rağmen sürecin değişimi söz konusudur. Özellikle günümüz şartlarına gelinirken sanayi devrimi ve sonrasında aile, aile yapısı ve ailenin çocuk ile beraber geçirdiği süre oranları değişmiş, günümüzde ise daha çok bilgi ve sanallığın getirdiği etkilerle çocukla geçirilen zaman ve kalitesi de buna bağlı olarak değişmiş neredeyse yok denecek kadar azalmıştır. Bu değişim süreci ele alındığında; Özellikle 1940'lı yıllardan beri araştırılmaya devam edilen konulardan birisi de anne baba çocuk ilişkileri yani aile içi etkileşimler, ortamlardır. Günümüze gelinceye kadar anne baba çocuk arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkilerin işlenişi, ortaya çıkışı zamanla farklılıklar göstermiştir. Başlangıç dönemlerinde anne baba etkileşiminin çocukları tek yönlü etkilediği, hatta çok kullanılan deyimle “şekillendirdikleri” hipotezinden hareket edilerek anne ve babaların davranışlarının çocuk üzerindeki etkileri araştırılmıştır ve bu araştırmalar, anne babaların bir çömlekçinin toprağı biçimlendirdiği gibi çocuklarını biçimlendirdiği benzetmesi kullanılarak ifade edilmeye çalışılmıştır. İlerleyen yıllarda ise bu etkileşimin sadece tek yönlü bir iletişim değil iki yönlü bir etkileşim olduğu düşünülmeye başlanmıştır. (Hortaçsu, 2003: 11-12).

Aile, kişiler arası ilişkilerin sergilendiği sahnedir. Çocuk aile içinde bulunan bireylerin hem kendisi hem de birbirleriyle olan münasebetlerini bu oluşan sahnede bütün olabilecek karmaşık taraflarıyla görür ve yaşar. Çocuk ailenin içinde bulunduğu bu yapıda insan ilişkilerini belirleyen birçok pozitif (olumlu) vasfı kazanır. (Yörükoğlu, 1997: 126). Anne babanın hatta aile içinde bulunan diğer tüm bireylerin çocukla olan etkileşiminin önemli olduğunu vurgulayan Yavuzer (1997:135) bu etkileşimin çocuğun aile içindeki yerini belirlediğini ifade etmiştir ve aileyi çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yer olarak tanımlamıştır.

Çocuğun bu ilk etkileşimlerini yaşadığı aile ortamında bulunan anne-baba ve diğerleri onun ilerleyen zamanlarda kendine dikeceği kişilik elbisenin oluşmasında önemli bir hal almışlardır.

Özellikle okul öncesi dönemde çocuk üzerinde anne ve babasının etkisi fazla olmaktadır. Çocuk anne ve babasının pozitif ve negatif yanlarını özdeşim yoluyla benimser. Fakat çocuk hep edilgen ve alıcı değildir. Çocuk aile bireyleriyle iletişim halindedir. Onlardan etkilendiği gibi onları da etkiler (Yörükoğlu, 1997:26).

Çocuğun ailedeki diğer bireylerle olan iletişimi diğer bireylere, nesnelere ve bütün hayata yönelik olan tavırlarını, özümsemiği tutum ve davranışlarının oluşmasında önemli rol oynar.

Buna ek olarak çocuğa aile olma ve toplumun bir ferdi olma bilincini aile aşılar. Çocuğun gelişiminde ailenin en önemli yardımları şöyledir (Yavuzer, 1997:138-139):

* Aile, çocuğa güven duygusunu verir ki bu da çocuğun toplumda dengeli bir birey olmasına yarar sağlar.

* Aile, gerekli ön şartları hazırlar ki bu da çocuğun sosyal kabul görmesine yardım eder.

* Aile çocuğun nasıl sosyal olunabildiğini kavrayıp öğrenebilmesi için uygun model davranışlarını sağlar.

* Aile çocuğun hayata uyum sağlama yollarında karşılaştığı sorunlara çözüm yolu bulmasında yol haritası olur.

* Aile özellikle sosyal ortamlarda olsun okul ortamlarında başarılı olsun hedefiyle çocuğun yeteneklerini dikkate alırlar ve geliştirmesine yardım ederler.

* Aile çocuğun bağdaşım için zorunlu olan davranışlarıyla ilgili, gerek sözlü gerekse de toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur.

Aile ortamı çocuğu tüm bunları sağlamaya başlamadan önce daha hamileliğin fark edildiği anda, anne ve babanın bu olaya ilişkin yaşadığı ilk duygular çok önemlidir, bu duygular oldukça karmaşık ve çok yönlüdür ve bu duyguların bir bölümü kalıcıdır. Bu duygular genelde anne ve babanın o dönemde yaşamakta olduğu

durumlardan kaynaklanır. Ekonomik bunalımlar, mutluluk ya da anlaşmazlıklar, yalnızlık duyguları, başarılar ya da başarısızlıklar, doğacak olan çocuğa yönelik duygulara damgasını vurabilir. Tüm bunlar anne baba ve çocuk ilişkilerinde önemli rol oynar (Geçtan, 1994:34)

Anne babanın birbirleriyle olan iletişiminin sağlıklı olması anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu yönde etkiler. Ailede bu iletişim döngüseldir yani anne baba arasındaki ilişki çocuğu, çocuğun babasıyla olan iletişimi anneyi, çocuğun anne olan ilişkisi babayı etkilemektedir. Ebeveyn olan anne ve baba arasındaki sıcak, olumlu ve sağlıklı ilişkiler çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmelerinde kayda değer rol oynayacaktır. Anne baba arasındaki ilişkilerin uyumlu olması; çocuklarına karşı tutarlı, kabul edici ve sevecen bir tutum geliştirmelerini sağlar. Bir ailede güven verici, destekleyici ve demokratik bir havanın gelişmesinde aile içindeki sevgi, saygı ve ilgi önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda anne babanın çocuklarına karşı adilane olacak demokratik tutum ve muameleleri ise aralarında sağlıklı, olumlu ve etkili bir iletişimin kurulmasını sağlar (Çağdaş, 2003:40-41).

Bu nedenle ailenin yani özellikle anne babanın tutumları, çocuğu hazırladıkları ortam, verebilecekleri her türlü bilgi, aynalama ve özellikle rol model olma davranışları çocuğun kişiliğinin gelişimi ve şekil alarak kendilik kazanmasında önemli rol oynayacaktır.

c. Anne Çocuk İlişkisi

Anne çocuğun doğumu anı itibariyle ilk etkileşimde olduğu ve yakınlık anlamında kendine en yakın olan kişidir. O andan itibaren başlayan anne ile çocuk arasındaki bu iletişim-etkileşim süreci orada kalmaz daha da devam eder (Çağdaş, 2003:25). Dünyada, yeni doğmuş olan bebek kadar ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında ihtiyaç sahibi olan ve sakınılmaya muhtaç hiçbir canlı yavrusu yoktur. Bebeğin çevresindeki ve özellikle en yakınının da olan annesinin olumlu olsun ya da olumsuz olsun davranışları hayatı boyunca bebekte köklü izler bırakabilir (Geçtan, 1994: 28). Özellikle gelişiminin ilk yıllarında, güçsüz ve çaresiz olan bebek, karnının

doyurulmasına, altının temizlenmesine, çokça ilgiye ve sevgiye ihtiyacı vardır. Bebeğin bu ihtiyaçlarını karşılayan kişi de annedir (Peker, 2017: 31).

Doğumu takip eden ilk haftalarda özellikle yeni doğan denilen bu dönem de bebek, annesini ayrı, farklı bir kişi olmaktan ziyade tamamen kendinin bir uzantısı, parçası gibi algılar. Annenin bebeğini beslediği memesi bebek için ayrı bir bedenin organı değil, bebeğin kendi bedenin ayrılmayan parçası gibidir. Bebek anne ile kendisi arasında olan bir sınır kabul etmez. Bununla birlikte bebeğin annesi de, çocuğunu ayrı bir canlıdan ziyade, etinin canının bir parçası ve kendinin bir uzantısı olarak görür (Yörükoğlu, 1997:33). Çocuk annesinin onun üzülmeye sebep vermekle birlikte onu seven kişi olduğunu fark eder (Tüzün ve Sayar, 2006).

Anneler çocukların ilk temaslarını yaşadıkları kişilerdir öyle ki bu temas belki de annelik anlamında bir bağlanma hatta bir bağlılık kadar ileri götürülebilir bir yapı taşı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum kültürel, toplumsal farklılıklar taşısa da kültürlerde annenin ana rolü hiçbir zaman az değildir.

d. Annenin Yoksunluğu ve Etkileri

Annenin yoksunluğu olabildiğine geniş ve olabildiğince kapsamlı bir kavramdır. Genel anlamda kısmen ya da tamamen eksikliği içeren bu kavram, annenin varlığına karşın, çocuğuna yeterince sevgi aktarmamış ve bebeğin annesinin sevgisini hissedememesi durumunu da olabildiğince kapsamaktadır (Yavuzer,1997:147).

Çocuk yuvalarında yapılan birçok araştırmada, doğumdan kısa bir süre sonra farklı nedenlere bağlı olarak anneden ayrılıp yatılı yurlara yerleştirilen bebeklerde, gelişime dair patolojilerin ortaya çıktığı gözlenmiştir. Bu bebeklerin bakımlarının iyi olması ve beslenmelerine özen gösterilmesine rağmen gelişmeleri oluşamaz, hatta büyüme olarak hem boyları ve hem de ağırlıkları bebeklerin kendi yaşlarına göre çok geride kalır. Dayanma, direnç güçleri azalır, sıklıkla hastalanırlar ve hastalıkları bu nedenle beklenenden ağır geçer bebek ölüm oranı anlamında da en yoksul ailelerdeki ölüm oranını geçecek seviyeye gelirler. Büyümedeki aksaklıklara ve gelişimindeki yavaşlığa ek olarak, bu bebeklerin yaşlarına göre daha az ağladıkları bununla birlikte çevrelerine ilgisiz kaldıkları gözlenir. Gülümsemeyi unutmuş gibi davrandıkları gibi

etraflarını boş bakışlarla süzer, ilgiye ve uyarıcılara oldukça geç yanıt verirler. Ayrıca bu çocukların yürümelerinde geç kalma olduğu gibi geç konuşma ve özellikle de tuvalet eğitiminde de geç edinme yaşanır. İki yıl geçmesine rağmen yürüyeme de zorluk çekenlerin çokluğu olduğu kadar aynı zamanda kelime dağarcığı açısından da birkaç kelimedenden fazla sözcük edinemeyenlerin fazlalığı da vardır. (Yörükoğlu,1997:47-48; Peker, 2017:77).

Annenin yoksunluğu, çeşitli düzeylerde davranış bozukluklarının sebebidir. Örnek verecek olursak, “kısmi yoksunluk endişe, aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk davranışı, bunalımını beraberinde getirebilir. Bu çocukların sinir sistemlerinde bozukluklar, davranış ve karakter yapılarında dengesizlikler görülebilir” (Yavuzer, 1997:147).

Özellikle altıncı aydan itibaren, annenin zorunlu sebeplerden dolayı aniden bebekten ayrılması onu çok ağır bir şekilde etkiler. Bebeğe sürekli tedirginlik ve ağlamalar, uyku bozukluğu, kusma görülür. Anneden ayrıldığı döneme kadar mutlu, neşeli olan bebek durgunlaşır. Bu ayrılık süresi 60 günü geçerse bebekte çevresel uyaranlara karşı ilgisizlik başlar, ağlamalar yerini inlemelere bırakır ve çocuğun bakışları donuklaşır. Dr. Spitz bu durumu bebeklik depresyonu olarak tanımlar (Yörükoğlu,1997:44).

Dr.Spitz, bebeklik depresyonu konusunda yapmış olduğu çalışmalar sonucu, çocuğun yaşamından annenin yok olması durumunda, gelişmesinde gecikme, gerileme ve duraklamaların görüldüğünü kanıtlamıştır (Yavuzer, 2009:17).

Gerek anne yoksunluğunun gerekse bebeğin anneden ayrılmasının çocuğu nasıl etkilediği konusunda yapılan araştırmaların bulgularını Dönmezer (1999:41-42) şöyle özetlemiştir;

1. Ayrılık her çocuğu farklı etkiler. Bu farklılığa ayrılığın nedeni, süresi, çocuğun ailesiyle olan ilişkileri etkendir.
2. Bowlby’e göre bebeğin en çok etkilendiği dönem altı ay ile üç yaş arasındadır ve bu etkinin sebebi anne ayrılığıdır

3. Kısa ayrılıklarda küçük çocuklarda kısa süreli huzursuzluk ve rahatsızlık belirtileri görülürken uzun ayrılıklar çoğunlukla önemli gelişim sorunları yaratır; sürekli ağlama, iştahsızlık, kusma, uyku bozukluğu, gelişimde gerileme gibi.

4. Çocuk ani ayrılık döneminden sonra bir kuruma yerleştirilirse çocukta kişilik ve davranış bozuklukları, dahası suçluluk ve anti-sosyal davranış belirtileri görülür.

Yukarıda ifade edilen durumlar çalışan anneleri tedirgin etmemeli, zira annenin çocuğuyla geçirdiği sürenin uzunluğundansa geçen sürenin kalitesi ve sürekliliği önemlidir. Eğer anne çocuğuyla geçirdiği süreyi anlamlı, farkındalığı yüksek, kaliteli bir şekilde değerlendirirse çocuk annesinin çalışma durumunu olumsuz algılamaz.

e. Baba Çocuk İlişkisi

Hiçbir erkek iyi bir baba olarak dünyaya gelmez Ayrıca babada, annedeki prolaktin hormonu gibi destekleyici biyolojik faktörlerde yoktur. Baba olmak eşin hamile olmasıyla başlar. Baba adayı doğum öncesi gelişimleri eşiyile beraber izler ve eşini gerginleştirecek olumsuz ortamlardan uzaklaştırmaya özen gösterir. İlk yıl annenin varlığı çocuk için vazgeçilmez olsa da ikinci yılı takiben bebek için babanın önemi de giderek artmaya başlar. Babanın mevcudiyetiyle bebek çocukluk evresine geçip devam ederken annesinin yalnızca kendisine ait olmadığını ve başkalarıyla ilgilendiğini görür. Bebekte iç çatışmadan kaynaklı huzursuzluklara bu durum yol açabilir. Baba; annenin mutlu olmasını hedeflemek ve ona destek olmak, otoriteyi sağlayan konumda olmak ve annenin çocuk için planladığı düzeninin sürdürülmesini sağlamak, toplumla münasebet kurmak ve statü kazandırmak için gereklidir (Yavuzer, 2009:18-19).

Babalarda çocuklarıyla yeterince zaman geçirdiklerinde bebeğin gösterdiği tepkilere anneler kadar duyarlı olurlar. Freud ve Bowlby'nin çalışmaları anneliğin önemini vurgulayan görüşlerin yaygınlaşmasında önemli etkileri vardır. Her ikisi de bebek için annenin en önemli kişi olduğu, kişilik ve sosyal gelişimlerini büyük ölçüde biçimlendirdiğini, babanın rolünün ise daha çok anneyi desteklemek olduğunu ifade etmişlerdir (Güngörmüş Özkardeş, 2010:17; Santrock,2016: 191-192).

Yakın zamana kadar bebek ile baba arasındaki ilişki çok önemsenmemiştir. Özellikle ilk yıllarda bebeğin bakımını anne tarafından üstlenilmesi ve annenin zamanın çoğunu bebeğiyle geçiriyor olmasından dolayı yalnızca anne bebek arasındaki ilişkinin önemli olduğu sanılıyordu. Ancak günümüzde bu görüş değişime uğramıştır. Babalarında bebeklerin gelişiminde önemli bir rol oynadıklarını ifade eden, önemini gösteren araştırma sonuçları gün geçtikçe artarak devam etmektedir (Gander ve Gardiner, 2010).

Babanın çocuk üzerindeki iki ayrı etkisi vardır bunların dolaylı ve dolaysız etkiler olarak iki ayrı grupta toplanması mümkündür. Babanın çocuk üzerindeki dolaylı etkilerini; ailenin gelirini tümüyle veya eşyle birlikte karşılaması ve eşine karşı davranışları etkiler. Anne baba arasındaki ilişkinin iyi olmasının bir sonucu olarak anne çocuk arasındaki ilişki de pozitif yönde artacaktır. Babanın çocuğa dokunması, konuşması, dolaysız etkiler düşünüldüğünde ise babanın çocukla zaman geçirmesidir (Güngörmüş, 1989).

Fromm (1984:49) babayla olan ilişkinin anneye olan ilişkiden oldukça farklı olduğunu ifade etmiştir. İçinden çıktığımız yuva, doğa, toprak, okyanus annedir; bu doğal yuvada baba hiçbir şeyi temsil etmez. Baba ile çocuk arasında yaşamın ilk yıllarında çok az ilişkinin olduğu söz konusudur. Kıyas yapıldığında bu ilk evrede babanın çocuk için taşıdığı önem anneninkiyle kıyaslanamaz düzeyde azdır. Baba sevgisi koşulludur, hak edilmesi gerekir, beklentiler yerine getirilmezse yok olacak bir sevgi söz konusudur. Baba, çocuğun öğretmeni, yaşamdaki yol göstericisidir.

Çocuk daha annenin karnındayken babanın ona ilgi duyması, sevgi ve şefkat göstermesi gereklidir. Annenin hamilelik aylarından çocuğun doğumunu izleyen sürecin devamına kadar baba desteğine ihtiyacı vardır. Anneden daha az gerekli olduğunu düşünmesinin sebebi babanın, çocuğunu dokuz ay taşımaması ve emzirmemesidir. Oysa dünyaya teşrif ettiği, doğduğu andan itibaren babanın özellikle sevgisine ihtiyaç duyar (Saygılı ve Çankırılı, 2013:65).

f. Babanın Yoksunluğu ve Etkileri

Baba olmadan bir insan canlısının hayat bulması mümkün değildir. Baba, insanın sağlıklı (bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal gelişimi için en önemli iki canlıdan (anne-baba) biridir. Aile anne, baba ve çocuklardan oluşan en küçük topluluk olarak kabul edilir ise baba bu topluluğun temel öğelerinden birisidir (Alibeyoğlu, 2009).

Aile ilişkilerinde baba otoriteyi temsil etmesine karşın anne sevgiyi temsil etmektedir. Otoriteyi temsil eden babanın yoksunluğunda bu otorite işlevini de anne üstlenir ve bu fonksiyon annenin asıl rolü haline gelebilir. Bu durum da erkek çocuklar genellikle anneye dönük bağıllık geliştirir ve bu bağıllıktan dolayı kendi cinsiyetine özgü bir cinsel kimlik edinmesi tehlike altına girebilir. Çünkü baba yerine konacak bir hayali baba imgesi hiçbir zaman gerçeğinin konumunu, yerini dolduramaz (Dönmezer, 1999:43).

Babasız kalma nedenleri; ölüm, boşanma, iş durumu, uzun süren hastalık, cezaevinde kalma, vb. olabilir (Güngörmüş Özkardeş, 2010:97).

Babasız çocuklar homojen bir grup değildir. Baba yoksunluğunun nedeni, süresi, çocuğun hem yaşı hem de cinsiyeti, annenin eşinin var olmamasına dönük olarak gösterdiği tepki, anne ile çocuk arasındaki etkileşiminin kalitesi, çocuğun kendine ait yapısal özellikleri, ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik statüsü, babanın yok olmasına bağlı olarak eksikliği oluşmadan önceki baba çocuk etkileşiminin niteliği, baba yerine geçecek modelin var olup olmaması gibi birçok etkili faktör bireyin farklı şekilde etkilenmesine neden olmaktadır (Güngörmüş Özkardeş, 2010:97).

Babaları yurt dışında çalışan işçi çocuklarıyla yapılan bir çalışmada, babalarından ayrı kaldıkları zaman içinde çocukları en çok rahatsız eden sorunlar şöyle sıralanmaktadır; sorunlarıyla karşı karşıya kaldıklarında baş etmede zorluk ve bu sorunları babalarıyla münazara edememe, annenin babanın uzakta olmasına bağlı olarak üstünde olan görev ve sorumluluklarının fazlalaşması, kendilerini soyutlanmış ve yalnız hissetme (Dönmezer,1991).

Zamiti (1977), baba yokluğunda annenin iki farklı tutumu olabileceğini ileri sürer. Birincisi otoriter bir tutumdur böyle bir tutum içinde çocuklar suçlayıcı ve katı bir eğitim yönetimi ile yetiştirilebilirler. İkinci değişken (Tutarsız) bir tutumdur bu durumda ise, anne baskı ve hoşgörünün çok çabuk yer değiştirdi bir eğitim yönetimini benimser her iki tutum da çocukların gelişmesini olumsuz yönde etkiler (Akt: Dönmezer, 1999:47).

Ülkemizde yapılan çalışmalarda da yaşamın ilk dönemlerinde uzun süreli anne ve kısa süreli baba ayrılıkları davranış bozukluklarının ortaya çıkmasında sebep olmuştur. Babanın iş gezisine gitme sıklığı ve orada kalma süresi çocuklarda davranış sorunlarına yol açabileceği; babadan ayrılık süresi arttıkça çocuklarda aşırı hassaslık gibi durumların da arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Güngörmüş Özkardeş, 2010:100).

Özetleyecek olursak baba yoksunluğu çocuklarda zihinsel gelişmeyi, okul başarısını, özellikle erkeklerde cinsel kimliğin kazanılmasını olumsuz yönde etkiler. Ruhsal ve davranışsal bozukluklara hatta intihar ve cinsel saplantılara yol açtığı söylenebilir (Dönmezer, 1999:47)

2) Tutum ve Anne Baba Tutumuna İlişkin Kavramlar ve Kuramsal Temeller

a. Tutum

Anne baba tutumuna geçmeden önce tutum kavramını açıklamada yarar vardır. Sosyal psikolojinin ana konularından biri şüphesiz ki tutumlardır. Tutumların hem davranışlarımızı hem de sosyal algımızı etkilemesi bunun nedeni olarak görülür. Tutumların birçok tanımı vardır, bunlardan bazıları;

Tutum, bireyin insan, nesne, olay ve olgularla ile alakalı duygu, düşünce ve davranışlarını anlamlı bir biçimde oluşturan eğilimdir (Bakırcıoğlu,2006:217). Tutum latince olan kökeninde “harekete hazır” anlamına gelmektedir. Bugün ise tutum kavramı bir yapı olarak görülmekte ve doğrudan gözlenmese de, davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden yapı olarak görülmektedir (Arkonaç, 1998; 170).

Smith (1968)' e göre tutum "bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilimdir" (Kağıtçıbaşı, 2004:102). Bacon ve Byrne (1977: 5)' e göre tutumlar "oldukça organize olmuş uzun soluklu duygu, inanç ve davranış eğilimleridir". Kişinin bu eğilimleri diğer kişileri, toplulukları, fikirleri, ülkenin diğer yönlerini veya objeleri konu edinir (Cüceloğlu, 1996:521). Başka bir ifade ile tutum, "bireyin bir olay, durum veya olgu karşısında ortaya kayması beklenen muhtemel davranış biçimidir" (İnceoğlu, 2010:7).

Latince kökeni harekete hazır anlamına gelen tutumun bilimsel olarak incelenmesi 19.yy'da başlamıştır. Tutum kavramının açıklanmasında bir birlik olmaması sosyal bilimlerdeki birçok kavramda olduğu gibi tutumda da görülmektedir. Bu sebeple, tutumun genel tanımlarından hepsi tutum hakkında çok az da olsa farklı bir şekilde ifade edilmektedir veya hepsi tutumun farklı yönlerini vurgulamaktadır (Tavşancıl, 2004:65).

İnceoğlu (2010:8)'nun belirttiği gibi; Allport tutum kavramını, ilk kavramsal düzeyde tanımlayanlar arasındadır. Allport tutumu özellikle psikoloji yönünden ifade etme eğilimindedir ona göre tutum, "bireyin bütün nesnelere karşı göstereceği tepkiler ve durumlar üzerinde yönlendirici veya etkin bir güç oluşturan ve bilgilerde organize olan ve sinirsel bir davranışta bulunmaya hazır olma halidir". Burada tutum, kişinin tepkisini yönlendirici bir unsur olarak kişinin davranış biçimlerini de belirlemektedir

Tutum, bireylerin çevrelerinde olan ya da oluşan herhangi bir nesne ya da objeye karşı geliştirdikleri tepki eğilimleridir (Güney, 2009: 120).

Buraya kadar tutumlarla ilgili birçok tanım verilmiştir. Bu tanımlardan anlaşıldığı gibi, her kişinin, çevresindeki kişiye, objeye düşünceye, kurumlara ve durumlara ilişkin farklı tutumları mevcuttur.

Tutumları diğer düşünce yapılarından ve bu yapıların oluşturma geldiği davranışlardan farklı kılan temel kriterler şunlardır (Sherif ve Sherif, 1969: 334-335, Akt: Tolan, İsen, Batmaz 1985: 260-262):

- Tutumlar doğuştan kazanılmaz sonradan kazanılır. Yani tutum sosyalleşme süreci ve bu süreçteki materyaller vasıtasıyla kültürel olarak edinilir.

- Tutumlar geçici düşünsel durumlar değildir, devamlılık arz ederler.

- Tutumlar, nesne insan arasındaki ilişkilere hem kararlılık hem de düzenlilik kazandırır. Tutumlar, oluşumu öğrenme olarak olduğundan, insanın etrafındakileri algılamasına, buna bağlı olarak yargıda bulunmasına özellikle de kullanmasına yönelik ilişkilere de bir düzen getirir.

- Tutum oluştuğunda insan artık o tutum öznesini nesnel olarak değerlendiremez o ilişki artık öznel olmuştur.

- İnsanın bir objeye karşı ister olumlu isterse olumsuz bir eğilim sergileyebilmesi için o objenin diğer objelerle mukayese edilmesinden sonra imkan dahilinde olabilmektedir.

- Bireysel tutumların oluşmasıyla ilgili temel ilkeler toplumsal veya grupsal tutumların meydana gelmesinde de uygulanabilir. Sosyal hayata ait tutumlar, sosyal objelere, değerlere, konulara ve ya kurumlara dönük tutumlardır.

Katz (1967: 457) tutumu, “bireyin sahip olduğu değerler dizgisine bağlı olarak bir simgeyi, bir nesneyi, bir kişiyi veya dünyayı iyi ya da kötü, yararlı ya da zararlı yönleriyle algıladığı bir ön düşünce biçimidir” diye tanımlamaktadır. McClelland ise tutumu “bireyin şimdiki davranışını belirleyen geçmiş deneyimlerinin bir özetidir” şeklinde ifade etmiştir (Akt: Tolan, İsen ve Batmaz, 1985: 259).

Alan yazın tarandığında tutumlar gözle görülmez ancak kişinin davranışlarına bakarak bir objeye ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumu hakkında fikir sahibi olunabilir. Mesela bir öğrenci biyoloji dersinden devamsızlık yapıp ve ödevlerini yapmıyorken matematik dersinden devamsızlık yapmayıp ödevlerini yapıyorsa bu öğrenci biyoloji dersine ilişkin olumsuz matematik dersine ilişkin olumlu tutumu olduğu anlaşılır.

Tutum “ bireylerin belirli bir kişiyi, grubu, kurumu ve bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluş hali veya eğilimdir.” Tutumlar bireyin kişiliğinin bir parçasıdır ve bireyin tutumu, olumsuz duygularını, sevgilerini ve genelde bütün davranışlarını etkiler (Özgüven,2012:353).

Bir eğilimin tutum olarak onanabilmesi için en azından, bilişsel değerlendirmenin yapılmış olması gerekmektedir. Fakat kişilerin zamanla geliştirdiği kalıcı tutumların birçoğu duyguya ve davranışa dönük unsurları da kapsar (Kağıtçıbaşı, 2004; 106).

b. Tutumun İşlevleri

Tutumlar, kişilerin kendilerini diğerlerinden ayıran kişilik yapıları açısından önemli işlevlere sahiptir. Bu işlevlerden bahsedecek olursak (Tolan, İsen ve Batmaz, 1985:263):

- Tutumların faydacı (araçsal, pragmatik) işlevleri: Tutumlar, bireyler göz önüne alındığında bir araç görevi görürler; birey, amacına ulaşmak niyetiyle hareket ettiğinde çevresiyle kurduğu ilişkilerde faydası kendine dönük, yararlı gördüklerini uyumluluk münasebeti çerçevesinde temel davranış şeması olarak geliştirir. Bu kasıtlı uyumlu tutumlar geliştiren birey tutumlarını daha üst düzeydeki hedeflerine ulaşmak amacıyla araç olarak kullanır (İnceoğlu,2010:34; Tolan, İsen ve Batmaz, 1985: 264)

- Tutumların benlik açıklayıcı işlevi: Tutumlar, değerleri yani psikolojik kimliğe ilişkin yapıları aydınlatıcı hususiyetlere de sahiptir. Kişilerin, kendilerini tanımlayan öz değerleri bakımından açıklaması ve nasıl görmek istiyorsa o şekilde algılamasını sağlayan tutumlar da üretmektedirler. Tutumların özellikle bu işlevi görenleri, kişinin benlik kimliğini hem tamamlar hem de güçlendirirler (Tolan, İsen ve Batmaz, 1985: 265-266)

- Tutumların benliği koruma (Ego savunmacı) işlevi: Tutumun bir görevi de benlik koruma işlevidir. Bireyin kişiliğini tehdit eden bir yapı ortaya çıktığında onu koruyan ve temel değerlerine yönelik her türlü tehdidi bertaraf etmeye dönük bir yapıya sahiptir. Birey, yaradılışı gereği, benliğini tehditlere, bölünmelere karşı koruyan tutumlar geliştirme yönelimine sahiptir (İnceoğlu, 2010: 35).

- Tutumların bilgi kazandırma (Bilgilenme) işlevi: Tutumların bir işlevi de, çevrelerini saran dünyayı algılamalarında bazı temel ölçütler geliştirebilme davranışlarını sağlayan bir bilgi kazanma, bilgi edinme ortamı oluşturma yapısıdır. Birey, evrenin karmaşıklık niteliği taşıması açısından, gerek insan ilişkilerini gerekse

dışındaki dünyayı, yalnızca bilişsel yapısında şemalara bir düzene sokarak bilincine varır (İnceoğlu,2010:38; Tolan, İsen ve Batmaz, 1985:266).

c. Tutumları Oluşturan Temel Öğeler

Tutumu oluşturan temel unsurlar, insanların tutum objesine ilişkin duygu, düşünce inanç ve davranışlarının bütünüdür. Yani bir tutumun duygusal, davranışsal ve bilişsel olmak üzere üç bileşeni mevcuttur. Bu unsurların kendi arasında bir etkileşim haliyle de kendi içlerinde bir uyum olduğu varsayılmaktadır (Güney, 2009: 134).

Tutumlar kişinin duygu, düşünce ve davranış eğilimlerini birbiriyle dengeli bir yapı kılar. Genellikle birbirleriyle uyum halinde olan bu üç faktöre tutumun öğeleri denilmektedir (Breckler,1984). Tutumların bu tür bir ele alınışını ilk defa Rosenberg & Hovland (1960) da görülür (Akt: Kağıtçıbaşı,2004: 104).

Kimi kuramcılar, tutum kavramını duygusal ve bilişsel bileşenlerle tanımlamayı tercih ederken bazıları ise sadece duygusal bileşen yönüyle tanımlamaktadırlar. Fakat bu farklı tanımlamalara karşın hepsi süregiden inançlar, duygular ve davranışlar arasındaki ilişkiye yönelik bilgiyi paylaşırlar (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, ve Hoeksema, 1999: 625).

1. Duygusal Öge

Tutumun kişiden kişiye farklılık gösteren ve gerçeklerle ifade edilemeyen, hoşnut olup olmama yönünü oluşturur (Baysal ve Tekarslan, 1996: 254). Bir başka anlatımla kişinin tutum nesnesine ilişkin bütün duygu ve değerlendirmeleri duygusal ögenin içeriğini oluşturur. İnsanların tutum objesini sevip sevmemesi gibi duygusal değerlendirmelerde tutumun duygusal bileşenini oluşturur. Duygusal öge tutumun şekillenmesini ve devamlılığını sağlayan temel öğedir (Güney, 2009: 135). Duygusal öge ile davranışsal öge arasında yakın bir ilişki vardır. Davranışsal öge genellikle duygusal ögenin bir sonucuymuş gibi yansır, bu da duygusal öge ile davranışsal öge arasında bir neden-sonuç ilişkisi olduğu anlamına gelir. Kişinin bir nesne, kişi ya da duruma kısacası bir tutum konusuna ilişkin ne tür bir duygusal tepki içinde olduğunu anlamak için o duygusal tepkinin davranış olarak yansımaları gereklidir. Yani

davranışsal ögeler genellikle duygusal ögelerin sonucu olarak ortaya çıkar (İnceoğlu, 2004:26-27).

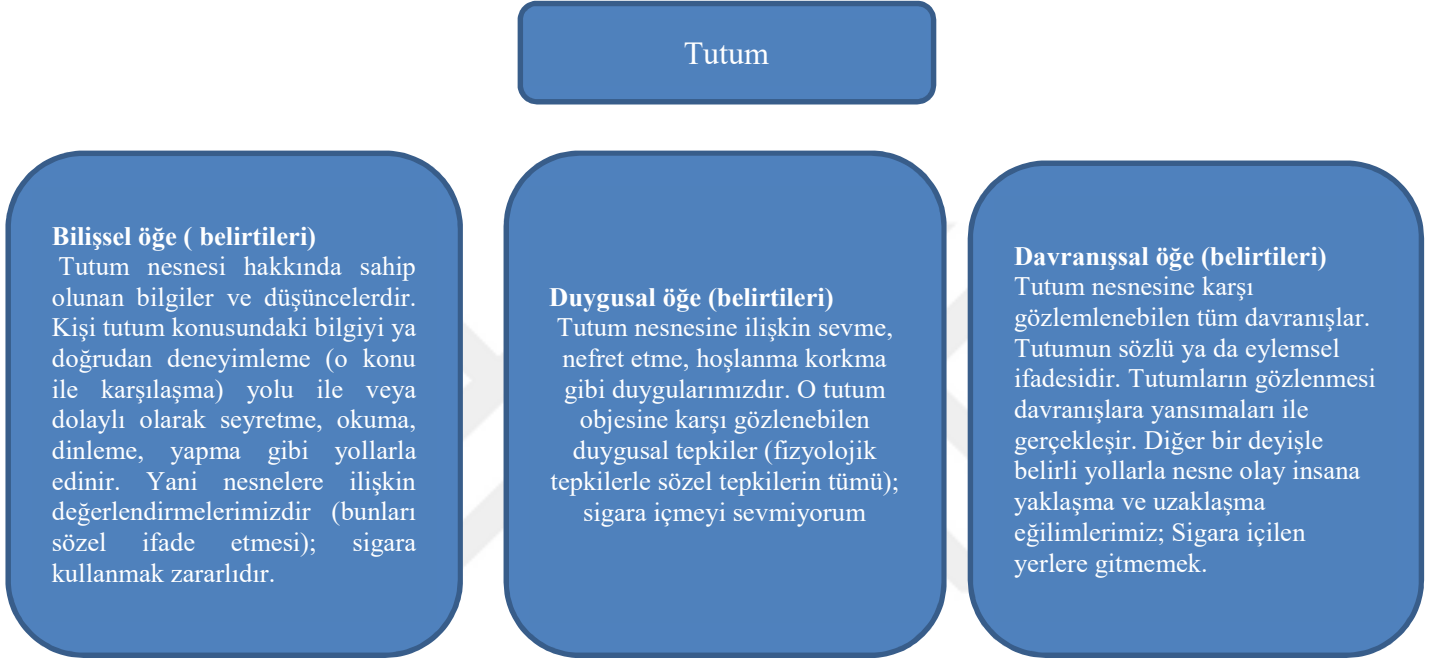
2. Zihinsel (Bilişsel) Öge

Tutumun gerçeklere dayanan bilgi hazinesini oluşturan bileşenidir (Baysal ve Tekarslan, 1996: 254). Zihinsel öge bireyin düşünsel işleyiş süreciyle bağlantılı olup, düşünsel ya da zihinsel işleyişin sistemleştirilmesi ve sınıflandırılmasıyla ilgili bir ögedir. Bu sınıflandırmalar bir yandan kişinin farklı uyaranlara karşı tepkilerinin birbirinden farklı olmasını sağlarken diğer yandan da onun farklı durumlarla, nesnelere, kişilerle ilgili algılamalarını etkiler (İnceoğlu,2004: 30).

3. Davranışsal Öge

Tutumun ya sözlü ya da eylemsel ifadesi olan ögesi, unsurudur (Baysal ve Tekarslan, 1996: 254). Davranışsal öge kişilerin tutum objesine dönük olarak sahip olduğu hem duygu hem de bilgilere uygun olarak davranma yönelimidir. Kişiler çeşitli sebeplerle davranışları duygularına uygun olmayabilir, fakat duygulara uygun hareket etme yönelimi her daim mevcuttur. Davranışsal öge tutumların gözlenebilir nitelikleri taşıyan bileşenidir (Güney,2009: 136). Davranışsal ögeden bahsederken öncelikle iki tür davranış yani normatif ve duygusal davranış birbirinden ayırmak gerekir. Normatif davranış, hangi davranışın doğru olduğu hakkındaki inançlara dayalıdır. Duygusal davranış ise hoş olan ve hoş olmayan durumla tutum nesnesinin irtibatlandırılması neticesinde ortaya çıkar (Tavşancıl, 2004: 77).

Şekil 1. Tutumun Öğeleri

d. Tutum ve Davranış İlişkisi

Tutum üzerine yapılan çalışmalarda tutum ve davranış ilişkisi önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda bugün klasik kabul edilen ilk araştırma La Piere adında bir sosyolog tarafından 1934'de Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmıştır. 1934'lerde ABD'de Uzak Doğululara ve özellikle Çinlilere karşı çok açıkça ve yaygın görülebilen ırk ayrımcılığı vardı. Birçok Beyaz-Amerikalı, Çinli-Amerikalıların kendi otellerine ve restoranlarına gelmelerine razı olmuyorlardı. Çinli-Amerikalılara önyargılı ve olumsuz bir tutumla yaklaşıyordu. La Piere, genç bir Çinli karı kocayla 66 otel ve motele ve 184 lokantaya gitmiş ve kedilerine servis yapıp yapılmadığını gözlemlemiştir, gittikleri her yerde kabul edildiler ve servis yapıldı Sadece 3'üncü sınıf

bir motele kabul edilmediler. Bu ilk deneyden altı ay sonra La Piere bütün bu gittikleri yerlere mektup yazarak rezervasyon yapmak istediğini, Çinli müşterilerin kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Mektupların ancak yarısına cevap geldi. Cevap verenlerin % 92'si Çinlilerin kabul edilemeyeceğini bildirdi. % 8'i kesin bir cevap vermemiş, olumlu cevap verenlerin oranı ise % 1'de kalmıştır. Her gittikleri yerde kabul görmelerine rağmen, mektuba sorulduğunda “hayır” cevabının alınması, La Piere'nin tutumlar ile davranışlar arasında tutarsızlık olduğunu savunmasına neden olmuştur (Kağıtçıbaşı, Cemalcılar 2014:179)

Kurtner, Wilkins ve Yarrow (1952) buna benzer olan bir çalışmayı zencilerle yapmışlardır ve benzer sonuçlar almışlardır. Bu araştırmacılar önce beyazlar ve zencilerden oluşan karışık bir grupta 11 lokantaya gitmişler ve hepsinde kabul edilmişler. Daha sonraki zamanda bu gidilen lokantalara mektup yazarak zencilerin müşteri olarak kabul edilip edilmeyeceklerini sormuşlar. Fakat mektuplarına cevap alamamışlar ve telefonla sorduklarında 6 lokanta red cevabı verirken 5 lokanta ise zorlukla kabul etmiştir (Tavşancıl, 2004: 87).

Yukarıda verilen araştırmalarda görülen tutum davranış tutarsızlığı veya davranışın tutum tarafından belirlenmemiş olması hem Türkiye’de hem de dünyada yapılan bazı nüfus incelenmelerinin neticesi olarak ortaya çıkmaktadır. Mesela kaç çocuk istediklerine yönelik bir soruya ortalama 2-3 çocuk olarak cevap verdikleri ve bu sayının ideal çocuk sayısı olduğunu ifade ettikleri halde, çoğunun söyledikleri sayılardan daha çok çocuk sahibi oldukları belirlenmiştir. Demek ki, hangi sayıda çocuk istediklerini bilmeleri ve insanların reelde kaç çocuğu olacağını önceden yordaması için yeterli değildir (Kağıtçıbaşı, Cemalcılar, 2014:180) şeklinde yorumlanabilir.

Ancak pek çok araştırmada daha yüksek düzeyde tutarlılıklar olduğunu işaret etmektedir. Örneğin, Kelley ve Mirer (1974) oy verme davranışları ile ilgili bir araştırma yapmışlar ve araştırmacılar, 1952’den 1964’e kadar olan başkanlık seçim kampanyaları sırasında yapılmış büyük boyutlardaki taramaları incelemişlerdir. Seçimlerden önceki kamuoyu araştırmalarından elde edilen sonuçlarla gerçek oy verme davranışları arasında oldukça yüksek bir tutarlılık olduğu saptanmıştır. Seçimde

oy kullananların %85' inin tutumları ile davranışları arasında tutarlılık olduğu sonucu elde edilmiştir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993: 284).

Bu araştırmalar, davranışlarımızın tutumlarımız dışında birçok etkenden etkilendiği ve bu etkenler tutum- davranış tutarlılığını etkiler. Çoğu kez inandığımız ya da hissettiğimiz Őeylere tutarlı olmayan tarzda davranmak zorunda kalırız.

Ajzen ve Fishbein (1977) tutum ve davranışın her ikisinin de 4 farklı unsur göz önüne alınarak karakterize edilebileceğine işaret etmektedir. Bunları Şöyle açıklayabiliriz.

1. Hareket unsuru: yapılacak olan davranış (mesela oy verme, satın alma, birilerine yardım etme gibi)
2. Hedef unsuru: davranışın yöneldiği hedef (siyasi partinin adayı, bir ürün veya bir dost gibi)
3. ereve unsuru: davranışın yapıldığı ortam (baskıcı ya da demokratik bir sistemde, halk içinde ya da bireysel yapılması gibi)
4. Zaman unsuru: davranışın yapıldığı zaman (gelecek sene, bir kez, 2015 kışında gibi)

Davranışta bu unsurların hepsi kullanılırken, tutum için bir kısmı kullanılmıştır.

Özetle; tutum ve davranış arasında tek yönlü bir ilişki yoktur. Bilişsel ge duygusal ögeyi etkiler ve birey duygusal ögenin sonucunda davranımda bulunur. Genel anlamda kişinin güçlü bir tutuma sahip olması, ortamsal etkenlerin bireyi etkilemediği durumlarda tutum-davranış arasındaki ilişkiyi güçlendirir ve bunun sonucunda kişinin tutumuna paralel bir davranış ortaya koyma olasılığı artar (İnceoğlu, 2010:22-23).

e. Anne-Baba Tutumu

Çocuğun içinde yetiştiği ailenin yapısı, ailenin genişliği, ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi kısaca tüm özellikleri çocuğun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla duygusal ve toplumsal gelişmesini de etkileyecektir. Aile üyeleriyle olan ilişkileri, çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı tavırlarının ve benimsediği tutum ve davranışlarının da temelini oluşturur (Sargın, 2003:231).

Çocukluk döneminin mizaç-karakter-kişilik gelişiminin temelini oluşturduğu bilimsel bir gerçektir. Bu bilimsel gerçekliklerin alan yazına olan katkıları ele alındığında kişilik gelişiminde çocuğun etkisi altında kaldığı en önemli etkenin aile olduğu ifade edilmektedir. Aile, anne baba ve çocuklar ki bunların sadece aynı çatı altında hayatlarını sürdürdüğü sosyal bir birim değildir. Ailenin geleceğe hem fiziken hem de ruhen zinde bireyler yetiştirmek gibi hayati bir görevi vardır (Avşaroğlu, 2010:299)

Çocuğun ruhsal yönden sağlıklı olması, dengeli ve etkin ilişkiler kurabilmesi, kendine güvenen, girişimci ve dışa dönük bir birey olması anne baba tutumlarına bağlıdır. Çocuk yetiştirmede en önemli hususlardan biri anne babanın tutumlarında ortak hareket etmeleri, herhangi bir durum için farklı tutumlar sergilememeleridir. Tutumlardaki farklılıklar çocuğun bocalamasına, karar verme mekanizmalarını kullanamamasına neden olmaktadır. Bazı çocuklar ise anne baba tutumları arasındaki bu farklılığı kullanma yoluna gitmekte ve istenilmeyen bir davranışı gerçekleştirip, tutumlarında farklılık gösteren kişiye yönelmekle bu davranışının engellenmesinin önüne geçmeye çalışmaktadır (Çetinkaya, 2016:103).

Anne baba tutumlarının en belirgin iki özelliği “ duygusal ilişki boyutu” ile “ denetim boyutu” dur. Duygusal ilişki boyutu incelendiğinde, bu boyutun çocuğu merkez alan kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar uzanan bir yelpaze içinde farklılaştığı görülür. Aynı şekilde “ denetim boyutu” da, kısıtlayıcı tutumdan hoşgörülü tutuma kadar geniş bir alanı kapsar (Yavuzer, 1998:125).

Baumrind (1971)'ın, iddiaları arasında ana babaların ne cezalandırıcı ne de mesafeli olması gerektiği yer almamıştır. İddiası çocuklara dönük kuralların geliştirilmesi ve şefkatli olunması şeklindedir. Baumrind, çocuklara dönük olarak anne baba tutumlarını dört farklı kategoriye ayırmıştır: otoriter, demokratik, ihmalkâr ve hoşgörülü ana baba tutumları bu dört kategoriye içermektedir (Akt: Santrock, 2016:253).

Yavuzer, (2009:28) baskıcı-otoriter, gevşek tutum, dengesiz ve kararsız tutum, koruyucu tutum, ilgisiz-kayıtsız tutum ve güven verici anne baba tutumları şeklinde gruplandırma yoluna gitmiştir.

Anne baba tutumlarına ilişkin sınıflandırmalar alanyazında farklılık göstermektedir (Baumrind (1971); Yavuzer (2009)). Anne baba tutumu üzerine pek çok çalışma yapılmış ve anne baba tutumlarının çocuklar üzerindeki etkileri konusunda pek çok sonuca ulaşılmıştır.

1. Baskıcı ve Otoriter Tutum

Bu tutumun temel niteliği ebeveynin çocuğa karşı gösterdiği baskıdır. Otoriter ebeveyn tutumuna sahip anne-babalar, çocuklarının davranışlarını değerlendirmeye, denetim altında tutmaya ve onlara biçim vermeye çalışırlar, aynı zamanda çocuklarının tavır ve davranışlarına belli standartlar koyarlar. Çocuğun anne babasının direktiflerine boyun eğmesinin bir meziyet olduğunu düşünürler. Çocuğu sözlü olarak cesaretlendirmez, annenin ve babanın sözlerinin doğru olarak kabul edilmesi gerektiğine inanırlar. Ergenler de anne-babalarının istediğinden başka davranış gösterdiklerinde dışlanacaklarına inandıklarından ve cezalandırma korkusu sebebiyle boyun eğici davranış gösterirler. Bu tür tutum gösteren anne babaya sahip ortamlarda büyüyen çocukların duygu ve düşünceleri bastırılması daha fazladır ve bu tutuma sahip ailelerde yetişen gençlerde, hem öfke hem de kızgınlık duyguları net ve açık bir şekilde ifade edilmez (Kulaksızoğlu, 2004:122).

Sargın (2012; 37)'a göre otoriter tutuma sahip anne babalar çocuğun neredeyse tüm davranışlarını yasaklayan sert, katı ve serbestlik tanımayan bir disiplin uygulamasıdır. Sargın, otoriter ve baskıcı tutumu ebeveynlerin çocuğu devamlı denetim altında tutuğu, her hareketinin denetlendiği, eleştirdiği ve uyulması gereken katı kuralların olduğu bir tutum olarak tanımlamıştır..

Glasgow ve meslektaşları(1997) , otoriter anne babaları hem çocuklarına karşı oldukça tepkisiz hem de fazlasıyla talepkar olarak tanımlar: “ Bu anne babalar, çocuklarının davranışlarını ve tutumlarını denetlemeye ve bir dizi standartlar doğrultusunda kalıba sokmaya çalışırlar. Çocuklarla fikir alışverişine girmezler ve onlardan açıklama beklemeden kurallara uymalarını isterler” (Glasgow, Dornbusch, Troyer, Steinberg & Ritter, 1997).

Özgüven (2010: 211) otoriter tutuma sahip olan aileler çocuklarından istek ve emirlerini itiraz etmeden yerine getirmesini bekler. Denetimin yüksek, çocuğa karşı olan duyarlılığın düşük olduğu tutumdur. Aileler çocuklarıyla olan ilişkilerinde samimi olmak istemezler ve çocuklarına candan davranmazlar. Genellikle çocukların beğenilerini ve ihtiyaçlarını dikkate almadan ayakkabı, elbise, meslek, eş seçimi gibi konularda bile çocuklarına tercih hakkı sunmazlar kararları kendileri alırlar.

“Aşırı baskılı”, otoriter tutum, çocuğun kişiliğini hiçe sayan ve çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran bir tutumdur. Maalesef geleneksel aile yapımızda bu tür tutum sıkça görölmektedir. Bu tutum etkisi altında olan çocuk, suskun, akıllı, kibar, güvenilir ve özenli olmasına rağmen, dargın, gayretsiz, yıldığın, başkalarının tesirinde kolay kalabilen, olağan dışı duyarlı bir yapıya sahip olabilir. Çocuğun, tedirgin bir belirsizlik süresince aşırı isyankâr veya aşırı boyun eğici olması imkân dâhilindedir, kınayıcı, cezalandırıcı ve devamlı karışan ana-babaların çocuklarının, kolaylıkla ağlayan çocuklar olduğu görölmektedir. Bu şartlar altında büyüyen çocuk çok daha fazla dıştan denetimli bir kişilik yapısına odaklanır ve bunun nedeni içinden geldiği gibi davranmak yerine olması gerektiği gibi davranmak şeklinde koşullandırılır (Yavuzer, 2009:28)

Bu anne baba tutumlarıyla yetişen çocuklar, ya içe kapanık, çekingen, sosyal ilişkileri zayıf, özgüvensiz, bağımlı veya saldırgan ve oldukça başına buyruk bir kişilik geliştirebilirler (Dönmezer,1999:63).

Anne babaların otoriter, zorba, baskıcı ve eleştirel olması paranoid kişiliğin (güvensiz, kuşkucu) oluşumuna neden olur. Temeldeki aşağılık duygularını ödünlemek çabasıyla üstünlük havasına bürünmüş anne baba, çocuktan da sürekli bunu kanıtlaması ister bu da çocuğun kendine saygısını yitirmesine, hem tek başına olmasına hem de diğer insanlara duyumsadığı kuşkunun çoğalmasına sebep olur (Geçtan, 2013:133).

2. *Aşırı Hoşgörülü ve Gevşek Tutum (Merkezinde Çocuk Olan Aile)*

Çocuk merkezci aileye, genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde ya da çocuğun kalabalık yetişkinler grubu içinde yetişen tek çocuk olması halinde sıklıkla rastlanır. Anne baba çocuk arasında pozitif bir iletişimin olmaması, çocuğun dengesiz ve abartılı bir sevgi ortamında büyümesi, onun doyumsuz bir birey olmasına yol açabilir. Aşırı derecede şımartıldıkları, yaşamlarının ilk günlerinden başlayarak her türlü gereksinme ve isteklerinin karşılanacağı beklentisini gerçekleştirdikleri için yetişkinlikte de aynı beklenti içinde olabilirler. Böyle bir ortamda çocuk, ailede üstünlük sahibi tek kişidir ve onun isteklerine diğer aile bireyleri kayıtsız şartsız uyarlar (Dönmezer, 1999:56; Yavuzer, 2009:29).

Bu tutuma sahip ailelerde çocuk kendi başına hareket eden ve her türlü ihtiyacında ailesinin bu ihtiyaçlarını karşılayacağından emin olan bir kişidir. Aşırı hoşgörü ve gevşek tutumda denetim çok az, hoş görünün çok fazla olduğu bir tutumdur. Çocuklardan yaşına, gelişimine uygun davranışlar beklenmez, toplumsal kurallara ve değerlere pek önem verilmez ve bunlar çocuğa öğretilmez. Çocuk ile ebeveynleri arasında sağlıklı iletişim vardır, abartılı sevgi ortamında olan çocuklar aşırı derecede şımartılır (Özgüven, 2010: 216)

Bu tutumla yetişen çocuklar gençlik çağına adım attıklarında bocalarlar. Anne babasının uydusundan kurtulmaya çalışsa da bu durumdan kurtulamaz ve bağımsızlığını elde edemez. Bu çocuklar evde inatçı, nazlı ve öfkeliyken dışarıda, çekingen ve güvensizdirler. Kendi başlarına karar veremezler, her adım atmadan önce mutlaka birilerine danışırlar (Yörükoğlu, 1998:145)

“Aşırı hoşgörü ve düşkünlük, çocuğu bencil yapar. Çocuk daima diğerlerinin dikkatini çekmek ve kendisine hizmet edilmesini bekler” (Yavuzer, 1998:127). “Çocuklarına boyun eğen anne ve babalar, evde onların egemenliğini kabullenen kişilerdir. Bu tür ailelerde çocuklar anne ve babalarına çok az saygı gösterirler. Bu çocuklar yalnız anne ve babalarıyla yetinmeyip, zamanla ev dışındaki kimselere de egemen olmanın yollarını arayan bir birey haline dönüşürler” (Yavuzer,2009:30).

3. Dengesiz ve Kararsız (Tutarsız) Tutum

Anne babanın tutarsız tutumu, anne ile babanın aralarındaki fikir ayrılığından olabildiği gibi, anne veya babanın özel olarak kendisi içinde gösterdiği dalgalı tutumlardan da kaynaklanıyor olabilir. Çocuk yetiştirme mevzusunda anne baba ayrı ayrı görüşler paylaşıyorsa, içlerinden herhangi birisinin hoşgörü ile karşıladığı davranış, diğer ebeveyn yönünden olumsuz karşılanan bir tepki olur. Tutarsızlık anne babanın dalgalı tutumlarının bir sebebi ise, ceza öyle şaşırtıcı anda gelir ki çocuğun isyan etmesine sebep olur. Bir evde, bir gün yaramaz davranış görmezlikten gelinirken, bir sonraki gün ise ağır ceza görüyorsa, ebeveynlerden birinin yaptığını diğeri bozuyor ya da ebeveynlerden herhangi birinin verdiği cezaya diğeri karşı çıkıyorsa, tutarsızlık gerçekten var diyebiliriz. Çocuk eğitimi konusunda anne babanın tutarsız bir tutum içinde olduklarına yukarıda sayılanlar gösterebilir (Çağdaş, 2003:179; Özgüven, 2010:217; Yavuzer, 2009: 30; Yörükoğlu, 1997:201)

Tutarsız tutum, çok hoşgörülü ve sert tutumun bir arada gösterilmesinden dolayı ortaya çıkar, çocuk iki tutum arasında kalır, ne yapacağını şaşırır. Çocuk neyin yanlış neyin doğru olduğunu bilemez. Hangi tutum çıkarına uyuyorsa ona göre davranabilir. Çocuk nasıl karar vereceğini de bilemez, bocalar. Ana –babanın ölçsüz ve istikrarsız tutumu, çocuğun gerek eğitimini gerekse de gelişimini olumsuz etkiler (Sargın, 2012:41-42).

Ana babanın dalgalı tutuma sahip olması, çocuktaki değerler sistemin oluşmasını engelleyeceği gibi, hem çocuğun kendisiyle hem de anne babasıyla çatışmasına sebebiyet verebilecektir (Dönmezer,1999:58).

4. Koruyucu (Kollayıcı, Kayırıcı) Tutum

Çocuğa yönelik aşırı koruma tutumu, uzun süre çocukları olmamış veya ilk çocukları ölmüş, başka çocukları olma imkânları olmayan tek çocuklu ailelerde, hamileliği riskli olan ve güç doğum yapan, eşinden beklediği ilgiyi göremeyen ve evliliğinde mutluluğu bulamayan annelerde daha çok görülmektedir. Çocuğun kendine güvenini sağlamasında, bağımsızlığını ortaya koymasında, yaşamını idame ettirebilme becerisini gösterebilmesinde, zorluklarla mücadele edebilmesinde ve kendini ilgilendiren konularda kendi öz iradesiyle kararlar alabilmesindeki başarı veya başarısızlığının oranı ailesinin tutumları ile doğrudan alakalıdır. Bu açılarından bakıldığında koruyucu aile tutumlarına sahip aile çocukları büyük ölçüde başarısızlık gösterirler (Çetinkaya, 2016:111-112).

Ebeveynlerin aşırı koruması, çocuğa gereğinden fazla özen göstermesidir (Yavuzer 2009:31) bu tutumdaki anne babalar, çocuklarını düşman bir çevreye karşı koruyan ebeveynlerdir (Whirter ve Acar, 1998:88)

Anne babanın çocuğu aşırı koruması, çocuğa gereğinden fazla özen göstermesi ve gereğinden fazla denetlemesi anlamına gelir. Çocuklarına olan sevgileri aşırı denetimle birleşerek çocuklarının bireysel ve bağımsız olarak yaşamalarına olanak vermezler. Koruyucu tutum genellikle anne çocuk ilişkisinde ortaya çıkar bu duruma annenin kendi duygusal yalnızlığı da sebep olabilir. Bu tutuma sahip olan bir anne çocuğu ile bütünleşir ve onu her türlü dış etkiye karşı korur (Özguven, 2010: 213).

Aşırı koruyucu tutumla büyütülen çocuklara, aile içinde de devamlı korunmaya, kayrılmaya muhtaçlarmış gibi davranılır. Bu tutuma sahip olan anne babalar müdahalecidir. Çocuğun kendi kararlarını alması için yeterli zemini hazırlamazlar. Bazen çocukların arzuları dikkate alınmadan çocuk adına kararlar alınır ve buna hakları olduğu savunulur. Bu tür davranışlara sahip olan ebeveynler çocukları için her türlü fedakârlığı yapmalıdır ve çocukta anne babasına bu konuda minnettar olmalıdır. Bu tutumu sergileyen ebeveynler çocuğun çalışkan, başarılı ve anne babasına bağlı

olmasını ister. Bu tutumla yetiştirilen çocuklar devamlı olarak bir yetişkinin korumasını ve kollamasını arayan, girişimci olmayan, sorumluluk almaktan çekinen, özgüvenleri zayıf, kendi yapmaları gereken işleri başkalarının yapmasını bekleyen, zayıf-silik kişilikler sergileyen bireyler olabilirler (Kulaksızoğlu, 2004: 120-121).

Bu çocuklar, yetişkin olduklarında kendi başına karar vermede, seçim yapmada zorlanan bireyler olurlar. Kendilerine güvenemedikleri için pek çok işte kendilerinden beklenen başarıdan daha düşük bir performans göstermeleri de olasıdır(Ünüvar,2008). Aşırı korumanın sonucu bu çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Bu bağımlılık, çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruma duygusunu eşinden bekleyebilir (Yavuzer, 1997:141).

5. *İlgisiz ve Kayıtsız (Aldırmaz ve Rahat Tutum) Tutum*

Çalışma hayatının yoğunluğundan çocuğuna yeterince vakit ayıramayan, şayet vakit ayrılmışsa da bunun verimli kullanılmaması, çocuğun anne baba ya da her ikisi olmadan ya bir bakıcı ya da büyükanne veya büyükbaba tarafından büyütülmesi gibi çeşitli sebeplerle, anne baba ile çocuk arasındaki bağın tam olarak gelişmemesidir. Bu tutumu gösteren anne babaya göre, çocuk onlara bir rahatsızlık, huzursuzluk vermediği sürece bir sorun yoktur. Ama çocuk rahatsızlık verecek olursa anne baba aşırı bir tepkide bulunabilir. Başka bir ifade ile ebeveynlerle çocuk arasındaki iletişim sağlıklı bir görüntü vermez (Avşaroğlu,2010:303).

İlgisiz ve kayıtsız tutum, ebeveynlerin çocukların görmezlikten gelme, farkına varmama, yalnız bırakma farklılıkları gibi durumlarla dışlaması anlamına gelir. Böyle bir durum duygusal istismara yol açar ve çocuk ile anne baba arasında iletişim bozukluğu gözlenir (Yavuzer 2009:33)

İlgisiz tutumda gerek denetim gerekse de çocuğun ilgi ve gereksinimlerine ilgi çok azdır. Bu yaklaşımdaki anne babalar çocuklarına yeteri kadar zaman ayırıp ilgilenmezler. Hatta çocuklarını kendilerinden uzak tutarlar ve yapacakları işler için onları engel olarak görürler (Dönmezler, 1999: 59).

Anne babalar çocuklarının yaşantısı ile pek ilgilenmezler. Ebeveynler çocuklarını kontrol etmezler, çocuklar kendi başlarına kararlar alırlar. Çocuklarını genelde ihmal ederler ve temel ihtiyaçlarına duyarsız kalırlar. Bu tutumun en büyük belirtisi ebeveynler ve çocuk arasındaki iletişimsizliktir. İlgisiz tutuma sahip olan anne babalar çocuğunu ihmal, hatta psikolojik olarak reddederler. İlgisiz anne baba tutumu, çocuğun vakitsiz doğması, annenin anneliğe hazır olmaması gibi durumlarda daha çok ortaya çıkar. Genellikle bu tür anneler ev işlerinden hoşlanmayan, annelik görevlerini benimsemeyen, çocuğuna karşı ilgisiz ve kendilerinden uzak tutan annelerdir, ilgisiz tutum sergileyen babalar ise çocuğa ve ev hayatına ilgi duymayan, çocuk istemeyen kişilerdir (Özgüven, 2010: 215).

Bu çocukların istenmeden dünyaya gelmesi, evlilik dışı doğum yapan anneler de, eşler arası çatışmanın yaşanması, tek ebeveynin bakım görevini üstlenmesi, anne babanın ayrı yaşıyor olması ya da cinsiyet açısından beklenmeyen bir çocuk olması itilmesinin nedenleri arasında sayılabilir. Çocuğun itilmesi aynı zamanda ilgisiz bırakılması anlamına gelebilir (Dursun, 2010).

6. Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü (Demokratik) Tutum

“Ana- babanın çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, onları desteklemeleri, çocukların bazı kısıtlamalar dışında, arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Çocuk kabul edilmek ve onaylanmak ister. Eğer aile ortamı ona kendi benliğini tanımlama özgürlüğü veriyorsa, sağlıklı bir biçimde olgunlaşma yolunda gelişir. Ana- babanın hoşgörüsünün normal bir düzeyde gerçekleşmesi, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasına yardım eder. Böyle bir tutumda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir” (Yavuzer, 2009:33).

Demokratik (hoşgörülü, güven verici) bir tutumu benimseyen anne babalar, çocuğunda kabul edebileceği yeterli düzeyde denetime başvururlar. Uyulması gereken kurallar önceden belirlenir ve bu kurallar çocuklara açıklanır. Anne babalar kendi görüşlerine değer verilmesini isterler ve kendileri de çocuklarının görüşlerine değer verirler. Bu tutumda çocuklara söz hakkı tanınır ve duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlanır. Paylaşma ve işbirliği yanında herkesin uyacağı kurallar

vardır ve kişiler bunları bilir. Ceza vardır ama cezalar ılımlı ve eğitici bir nitelik taşır ve hiçbir zaman fiziksel bir ceza olmaz. Bu tutumu benimseyen ailelerde hiçbir zaman çocuklardan yaşlarından daha olgun davranışlar beklenmez (Dönmezler, 1999: 60).

Demokratik ortamda olan bireyler arasında dengeli bir davranış vardır, karşılıklı hak ve sorumlulukların yanı sıra uyulması gereken kurallar vardır. Demokratik tutumda davranışlar ölçülü ve tutarlıdır bu tutum çocuğun kişiliğinin dengeli bir biçimde gelişmesine fırsat tanır. Çocuklar deneyim kazanma konusunda cesaretlendirilir ve kurallar gerektiğinde esnek olabilir (Özyürek ve Tezel Şahin,2012: 38-39)

Kulaksızoğlu (2004:118-119) bu tutumu benimseyen anne babalar çocuğuna saygı gösterir. Her çocuğun kendine has, özgün olduğunu kabul eder ve gelişim basamaklarını izler, onlara uygun davranır. Bu tutumdaki anne babalar çocuklarının aile içinde özgür şekilde gelişmesine, yeteneklerini ortaya çıkarmasına ve “kendilerini gerçekleştirmelerine” olanak sağlarlar. Anne babalar çocuklarına karşı daha arkadaşça yaklaşır, onlara değer verirler ve onlarla birçok şeyi paylaşırlar.

Lamborn, Mounts, Steinberg ve Donbusch (1991) anne baba tutumlarını demokratik olarak algılayan ergenlerin, önemli ölçüde psikolojik gelişime ve akademik başarıya sahip olduğu, diğerlerine oranla çok daha az düzeyde davranış sorunlarının olduğunu tespit etmişlerdir.

Bu tutumla yetiştirilen çocukların temel güven duyguları gelişmiş, fikirlerini serbestçe söyleyebilen, girişken, kendisine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye ve yaratıcı fikirler üretmeye istekli bireyler oldukları ifade edilebilir (Kulaksızoğlu, 2004:119).

7. Reddedici Tutum

Reddetme, çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılamayı aksatarak, ona düşmanca duygular beslemek olarak tanımlanabilir. Bu ortamdaki çocuk, yardım duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırıkları olan, korkak, diğerlerine özellikle kendinden küçüklere karşı düşmanca duygulara sahip bir birey olabilir (Yavuzer,1998:127).

Reddedici anne baba tutumunda çocuk horlandığı gibi istenilmediği de çocuğa net bir şekilde söylenir. Çocuk ele geçen ilk fırsatta evden uzaklaştırılır ya büyükanne gibi aile büyüklerinin ya da küçük yaşta çalıştırılmaya gönderilir. Bu aile ortamında şiddet ve kavga vardır. Çocuk genelde her şeyin suçlusu gibi görülür (Uslu,2002:94).

Aile ve insan ilişkilerinde reddetme tutumu, ilgisiz anne baba tutumundan daha ileride ve olumsuz düzeyde bir tutumdur. Reddedici bir tutumda yetişen bir çocuk, yardım duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırıklıkları olan ve çevresindeki kişilere, özellikle kendisinden yaşça küçük olanlara karşı düşmanca duygulara sahip bireyler olabilir (Özgüven, 2010:218).

Anne babaların gösterebilecekleri sevgi, ilgi, eğilim ve şefkatinden yoksun olan ayrıca bunlara bağlı olarak oluşacak olumlu bir benlik saygısı ve öz güven duygusu bu çocuklarda gelişmez. Anne babaları tarafından olumlu davranışları görmezlikten gelinirken, olumsuz davranışları üzerinde odaklanılan çocuklara yetersiz, değersiz, kötü olduğu mesajı iletilmiş olur. Bu tür mesajları alan çocuklar, anne babalarının kendilerini sevmediğini, kabul etmediğini düşünebilirler. Davranışlarını değiştirmek için çaba göstermemeye başlarlar. Çevrelerindeki kişilere güvenleri kalmaz, başkalarını sevmekte güçlük çekerler. İtilen çocukların bazıları kendilerini savunacak gücü bulamazlar ve sıklıkla ağlarlar, sosyal uyumları oldukça zayıftır (Çağdaş, 2003:172)

Ebeveynleri tarafından itilen, ötelenen bu çocukta duygusal bozukluklar normalden daha fazla görülür. Kendini değersiz hisseden çocuk diğer insanlara karşı düşmanca duygular geliştirebilir (Tuzgöl, 1998).

8. Mükemmeliyetçi Tutum

Bu tutumda olan anne babalar çocuklarını oldukları gibi kabul etmezler, her alanda onların kapasitelerini zorlarlar. Çocuklarına kaldıramayacağı yükler yüklerler. Çocuğun yanlış yapmaya hakkı yoktur. Anne babaların keskin kuralları vardır ve çocuklar bu kurallara uymak zorundadır (Babaroğlu, 2013:24).

Mükemmeliyetçi anne baba tutumuna sahip anne babalar çocuklarından her şeyin en iyisini beklerler, okullarında en çalışkan, en temiz, en güzel resim yapan, en iyi matematik problemi çözebilen gibi bir çocuk olmalarını isterler. Bu tip ailede yetişen çocuklar ileriki yaşlarda kişilikleri çok katı hale gelir. Onlar için bir şey ya siyahtır ya da beyazdır ortası yoktur (Uslu, 2002: 96).

Şekil 2 Anne Baba Tutumları ve Çocuk Üzerindeki Etkileri

Anne baba tutumu	Çocuk üzerindeki etkisi
Reddedici, İlgisiz kayıtsız	Aktif olmayan, yönetmekten ziyade yönetilmeye hazır, mütecaviz, uyum güçlükleri gösteren, güven duygularından yoksun, agresif, kırıncı olmaktan hoşnut olan, utangan, inatçı uyum göstermeyen çocuk olurlar. Bu çocuklar merhamet duygusundan yoksundurlar, çabuk saldırganlaşırlar, agresiflerdir. Kendinden küçüklere ve hayvanlara düşmanlık besler. İlerleyen yaşlarda çete başı olma, yasadışı eylemlerde bulunmaya yatkındırlar.
Aşırı koruyucu	Dünyanın merkezinde kendisini görür, bencil olurlar, sosyal uyumları çok azdır, kendilerini topluma kabul ettirmek için isyankar davranışlar gösterebilirler, kendi başlarına karar veremezler, girişim yeteneğinden yoksundurlar, el becerileri gelişmediğinden beceriksiz, sakar olurlar, Bağımlı özgüveni olmayan, sosyal ilişkilerde zayıf, kıskanç ve içe dönük kişilerdir.

Aşırı hoşgörölü	<p>Yalnızca kendi çıkarlarını düşünen, bencil, şımarık, empati kuramayan, doyumsuz, sorumluluk duygusu gelişmeyen, başkaları ile olumlu sosyal ilişkiler kuramayan bireylerdir.</p> <p>Aşırı hoşgörölü tutum çocuğun, dayanışma, bölüşme, işbirliği, özveri gibi davranışlar geliştirmesini engelleyebilir.</p>
Dengesiz Tutarsız	<p>Karar verici olmakta zorlanır, diğer insanlara güvenmez, ölçüsüz, tutarlı olmayan, isyankarlığı aşırı veya boyun eğici şahıslar olarak yetişebilirler.</p> <p>Dikkatleri çekici olmak için yumuşak huylu, mülayim, söz dinleyici ya da kendi benlik ve özgür yapısını ortaya koymak sebebiyle kavgacı, sinirli, hızlıca kırılıp öfke gösteren, tepkisel bir kişilik yapısı gösterebilirler. İyiyi kötüyü anlayamayan, dengesiz, çevresiyle uyumsuz, kişilere göre hareket ederler.</p>
Baskıcı ve Otoriter	<p>Yanlış yapma korkusu vardır. Anne babaya dönük sevginin eksikliği, diğer kişilerle sağlıklı birliktelikler kuramama, geçimsiz olma, hissiyatına hakim olamama, alınganlık gösterme, güvensiz bir yapı görülebilir. Sürekli eleştiri çocuğu çekingen yapar. Aşağılık duygusu gelişmiş, kendine güveni olmayan, edilgen, karşılaştığı zorluklar karşısında pes eden bir yapıdadırlar. Kendilerine ait bir kişilik özellikleri gelişmemiştir. Çocuğun kendine güveni yoktur. Suskun, uslu, kibar, haksever ve özenli olmasına karşılık, dargın, gayretsiz, korkak, başkalarının etkisi altında kolay kalabilen, aşırı duyarlı bir yapı gösterebilirler.</p>

Demokratik	<p>Kendine güvenen ve edepli, sınırlarının ne olduğunu bilen, üretici, etken, atak, sorumluluk duygusuna sahip, değişik fikirlere hürmetli, kendisine dönük barış içinde olma, müsamahakar, özgüveni yüksek, açık fikirli ve bağımsızlığına kişilik özelliklerine düşkündürler.</p> <p>Çocuklar, yapıcı, üretici, kendi benliğini dönük bilgi sahibi olma, varolan potansiyelini ortaya çıkarma ve kendini gerçekleştirme imkanı bulan bir yapıya sahiptir. Kendine güvenen, iyi iletişim başlatan, kendi yeteneklerinin farkına varmış, neleri başarıp/başaramayabileceğini bilen ve önderlik özellikleri gösteren bireyler olurlar. Temel güven duygularına sahip, düşüncelerini rahatlıkla söyleyebilen, girişken, kendisine ve diğer insanlara saygılı, kendini geliştirmeye ve yaratıcı fikirler üretme isteği olan bireyler oldukları ifade edilebilir.</p>
Mükemmeliyetçi	<p>Ağır nörotik gelişime yatkındırlar, kişilik yapıları genelde çok serttir kolayca değişmez, kendini diğerlerinden aşağıda görme eğilimleri vardır, hayatta tatminsiz ve üzgün olurlar. Mükemmeliyetçi ailede yetişen çocuklar ya çok özenli ya da tam tersi çok pasaklı olurlar. Kendilerine güvenleri düşüktür ve başarısızlığa uğradıkları onladıklarında pes edici davranış gösterirler, herhangi bir şeyi yanlış yapmaktan korkarlar, bir işi tam yapabilme adına günler öncesinden çalışmaya başlarlar.</p>

f. Anne Baba Tutumunu Etkileyen Faktörler

Bir toplumun yaşam biçimi, o toplumdaki çocuk yetiştirme anlayışını ve yöntemlerini belirler. Ekonomik ilişkiler, gelenek ve görenekler başta olmak üzere, bir ülkenin tarihi, coğrafyası ulusal kişilik yapısını oluşturur (Yörükoğlu, 1997:176).

Anne ve babanın, çocuklarına dönük olarak gösterdikleri tutumların sağlıklı olmasını Yavuzer, büyük ölçüde onların kendi içlerinde barışık, dengeli, huzurlu ve birbirlerine karşı sevgi ve saygılı olmalarına bağlar. Bu ortamı olumsuz açıdan etkileyen faktörler vardır bunlardan bazıları; anne-babanın kendi çocukluk yıllarında baskılı veya aşırı gevşek bir eğitim içinde büyümeleri, bugünkü yaşamlarında eşleriyle iletişim kuran mutlu bir yaşantıya sahip olmamaları, geç yaşta çocuk sahibi olmaları ve ailenin sosyo-ekonomik koşullarının iyi olmaması sayılabilir (Yavuzer, 2009:27).

Anne baba tutumlarında, marko düzeyde kültürler ve alt kültürler, mikro düzeyde ise aileler ve kişiler arasındaki farklılıklar yer almaktadır. Anne baba tutumlarını etkileyen birçok unsur vardır. Bunlar ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne babanın yaşı, çocuğun cinsiyeti, anne babanın öğrenim durumu, kişilik özellikleri, toplumun kültürel değerleri, çocuğun cinsiyeti, kişilik özellikleri, anne babanın yetiştirme tarzları, eşler arasındaki ilişkinin sağlıklı olup olmaması, çocuk sayısı, anne babanın çocuk sahibi olma arzusu, gebelik sürecindeki psikolojik durum, geleneksel ya da dinsel kural ve değerlerdir (Dönmezer, 1999:67; Özyürek,2004; Özyürek ve Tezel-Şahin, 2012: 41).

Anne babaların çocuklarına yönelik sergiledikleri tutum ve davranışlar toplumdan topluma, aileden aileye farklılıklar gösterebilir. Bu farklılıkların birçok sebebi vardır. Bunlar birkaç başlık altında incelenebilir:

1. Çocuğun Cinsiyeti

Anne baba ve çocuk etkileşimde çocukların cinsiyetinin çok etkili olduğu araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Thomas ve arkadaşları (1972) annelerin daha çok ilk doğan kızlara gülümsediğini ve onlarla konuştuğunu bildirmektedirler. Babalar da daha çok ilk doğan erkek çocuklarla konuşmakta ve onlara dokunmaktadırlar (Gander ve Gardiner, 2010:311).

“Toplumumuzda çocuğun ele alınış biçimi ve çocuk yetiştirme tutumlarımız konusundaki ileri sürülen fikirlerde ortak noktalar çocuğa karşı baskılı ve kısıtlayıcı davranışlar gösterdiği, kızların daha çok boyun eğen bir kimlik geliştirecekleri şekilde yetiştirilirken, erkeklerin aile içinde daha çok değer gördüğü şeklindedir” (Kulaksızoğlu,2004:126)

Geleneksel toplumlarda erkek çocuğa değer verilir; kız çocuktan üstün tutulur. Bu ayırımın inançlarla, eğitimsizlikle ilgisi bulunabilir, diğer bir nedeni ise ekonomiktir. Erkek çocuk genellikle erişkin olduğunda ailenin ekonomik gücü olacağına inanılır (Yörükoğlu, 2007:37).

Kız ve erkek çocuklara karşı anne baba tutum ve davranışlarıyla ilgili birçok araştırma sonucunun özetlendiğinde; çoğunlukla babaların cinsiyet rollerini annelere kıyasla farklı algıladıklarını, kız ve erkek çocuklarına farklı davrandıkları ortaya koyulmuştur. Babalar, erkek çocuklarını daha güçlü ve dayanıklı bulmakta, hareketli oyunlarını teşvik edip, bebekle oynamalarına olumsuz tepki göstermekte, onlara daha katı, yönlendirici, daha az şefkatli davranmakta ve kız çocuklarına kıyasla daha çok ödül ve ceza vermektedir (Dönmezer,1999: 68, Hortaçsu, 2012:88).

Seans, Maccoby, Levin kız ve erkek çocukların yetiştirilmesinde annelerin en kesin olarak ayırımı saldırganlık alanında yaptıkları saptanmıştır. Erkek çocuklara saldırganlık ifadesinde büyük özgürlük tanınmaktadır. Bu bakımdan erkek çocuklara diğer çocuklar ile olan ilişkilerinde saldırgan olmalarına izin verilmektedir. Tam tersine kızlar iyi davranılırsa daha çok ödüllendirilmektedirler. Kötü davranırlarsa da daha çok yoksun bırakılma cezasına çarptırılmaktadırlar. Kız çocukların bağımlık davranışı genel olarak kısıtlanmamaktadır, buna karşılık erkek çocukların daha bağımsız davranmaları beklenmektedir (Yılmaz, 2004a).

Thoman, Liederman ve Olson, annelerin bebeklerini emzirirken, kız çocukları ile daha çok konuştukları ve onlara güldükleri saptanmıştır. Moss ve Robson da annelerin erkek bebeklerle daha çok fiziksel temas kurarken kızlarıyla daha çok konuştuklarını belirtmiştir. Sonuç olarak annelerin çocuklarına doğuşlarından itibaren farklı davranışlar içinde oldukları belirtilmiştir (Mızrakçı,1994)

2. Anne Babanın Yaşı

Anne babanın yaşları da tutumlarını etkileyen faktörlerdendir. Ergenlik döneminde olan anne baba yeterli olgunluğa erişemediğinden, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve onlara karşı ilgisiz tutumda bulunabilmektedir. Olgunluk düzeyi yeterli olmayan anne babalar, olumsuzluklar karşısında çocuklarına korku, kızgınlık gibi sert tepkiler verebilmekte ve bu tepkileri de şiddete dönüştürebilmektedir. Böyle bir durumda da benzer tepkilerin çocukta görülmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumun sonucunda da aile içi iletişim ve etkileşim bozukluğu oluşmaktadır. Yeterli olgunluğa ulaşmış olan anne babalar ise, tutumlarında ve davranışlarında daha başarılı olmakta ve başarılı çocuklar yetiştirmektedir (Çaplı, 1993: 209)

3. Çocuğun Yaşı ve Doğum Sırası

Anne baba tutumları çocuğun yaşına göre de değişebilmektedir. Çocuğun gelişim dönemlerine göre ailenin, ihtiyaçları karşılaması, ona göre bir tutum sergilemesi gerekmektedir. Özellikle ergenlik döneminde yaşa bağlı olarak artan ihtiyaçlar ve beklentiler, aile içinde iletişimin sağlıklı olmasına neden olabilmektedir. Anne babanın ergenlik döneminde çocuklarına karşı tutumlarına özellikle dikkat etmeleri, onların sağlıklı kişilik geliştirmeleri için gerekli ve önemlidir (Gazeloğlu, 2000: 100).

Anne babalar küçük çocuklarına hoşgörülü ve kabul eden bir tutum sergilerken, büyük olan çocuklarına daha fazla denetleyici bir tutum sergilemektedirler. Ailenin ilk çocuktan beklentileri yüksek olmaktadır. Ailelerinin ilk çocuktan beklentilerinin yüksek olması nedeni ile daha olgun yetiştirdikleri, onlara yetişkinmiş gibi davrandıkları görülmektedir. Küçük çocuklara daha az otonomi ve sorumluluk verilmektedir. Anne baba küçük çocuğa karşı hoşgörü ve kabul eden bir tutum sergilerken, büyük çocuğa daha denetleyici davranmaktadır (Ayyıldız,2005; Garip, 2010).

Anne babanın tutumları çocukların sayısından ve doğum sırasından önemli ölçüde etkilenir. Anne babalar disiplin açısından genellikle ilk doğanlara daha sık bedensel ceza uygulamaktadırlar ve daha sonra doğanlara uyguladıkları disiplinde

daha tutarlı olma eğilimindedirler. Kuşkusuz, bu tutumların bazıları kolay bir iş olmayan anne baba olmayı öğrenmenin bir sonucudur. İlk doğan ya da tek çocuklar, kardeşlerinin gelişinden önce, anne babalarının ilgi ya da sevgisini paylaşmamanın yanında, anne babalarına nasıl anne baba olunacağını öğrenmeleri için deneysel bebekler olurlar (Gander ve Gardiner, 2010: 311-312).

“Ana-baba, çocuğundan yaşı ve yeteneklerine uygun isteklerde bulunmalı, çocuğu hayal kırıklığına uğratacak, yaşının üstünde beklentiler içine girmemelidirler. Çocuğun ilgi ve yeteneği onun yönlendirilmesinde esas alınmalı, ana-babanın tutkuları dikkate alınmamalıdır” (Yavuzer, 1998:129).

Ortanca çocukta, anne baba daha az heyecanlı, anne baba rollerini daha iyi öğrenmiş, toyluk ve tedirginlikten sıyrılmışlardır. İkinci çocuğun sorunları ilk çocuk gibi abartılmaz. Daha hoşgörülü, daha az kaygılı bir tutum gösterilir. Beklentiler ve bunun sonucu ilk çocuğa yapılan baskılar azalır (Yörükoğlu, 1997:162).

Aileler genişledikçe, genellikle anne baba ve çocuk etkileşimde azalma, ama çocuklar arasında etkileşimde artış görülür. Her çocuğun doğumuyla, çocuk sayısı arttıkça anne baba tutumları değişikliğe uğrar. Hem daha fazla kısıtlayıcı ve hem de daha az sıcak olma yönünde bir eğilim oluşur. Çocuk sayısının artmasının olumlu yönü ise, ikinci bir çocuğun gelişinin, babaların çocuk yetiştirme sürecine daha fazla katılmalarını sağladığı gerçeğidir (Gander ve Gardiner, 2010: 311).

Sonuç olarak, çocuk büyüdükçe, anne babalar, davranışlarının sonuçlarından onu daha çok sorumlu tutarlar. Örneğin; kardeşinin düşmesine veya canının yanmasına neden olan çocuk, yaşına göre farklı tepki görür. Çocuğun yaşı küçük ise bu kazaya istemeyerek veya sonuçlarını düşünmeden neden olduğu düşünülür, çocuğun yaşı daha büyük ise, çocuğun kıskançlık yüzünden bu olaya bile bile yol açtığı söylenir. Ayrıca, çocuk büyüdükçe, anne babalar, çocuğun davranışlarını giderek daha çok kalıcı kişilik özelliklerine yüklemeye, bu yargılarını da sözleri ve davranışlarıyla çocuklarına iletmeye başlarlar (Hortaçsu, 2012:80).

4. Anne Babanın Sosyo-Ekonomik Durumu

Ailenin gelir düzeyinin yüksek olması çocukların daha iyi gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde genellikle çocukların hareketleri sınırlanmakta ve çocuklardan daha fazla başarı beklenmektedir. Çocukların çok sınırlı öğrenme olanaklarının oluşu, anne-babanın çocukla gerektiği gibi ilgilenmemeleri çocukların gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırmalardan elde edilen ortak bulgulardan biri eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan annelerde koruyucu annelik ve otoriter annelik tutumlarına dikkat çekici düzeyde az rastlanmasıdır (Garip, 2010).

Sosyo-ekonomik yönden anne babaların tutumları kıyaslandığında üst kategoride yer alan ana babalar alt kategoridekilere göre, otoriteye olduğundan daha az değer vermekte; eşit olmayı, bağımsız olmayı, merak etmeyi, yaratıcı olmayı, başarılı olmayı ve problem çözücülüğe sahip olmayı daha önemli görme eğilimindedirler. Çocukların doğuştan iyi olduklarına ve birbirlerinden farklı olabileceklerine inanmaktadırlar. Çocuklarıyla daha sık ve ayrıntılı konuşmakta, çocuğu daha az yatırım aracı görmekte, cinsiyetle ilgili görüşlerinde de az farklılık belirtmektedirler (Dönmezer, 1999: 69).

5. Anne Babanın Yetiştirme Biçimi

Tutumlar kuşaklararasıda geçiş gösterir. Anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının temelinde, kendi anne babalarının onlara karşı gösterdikleri tutum yatar. Annenin kendi annesiyle özdeşim kurması ve onu model alarak öğrenmesi annesinin tutumlarını benimsemesine neden olur (Şanlı, 2007).

Çocukluk yıllarında, gerçek anne sevgisinden yoksun kalmış kişiler, yetişkin yaşamında genellikle katı ve hırçın olurlar. Dolayısıyla, böyle bir insanın dünyasında sıcak annelik duygularının bulunması güçtür. Nitekim yapılan araştırmalar, ilgi ve sevginin yetersiz olduğu ortamlardan gelen ve istismar edilen bireylerin ana ya da baba

oldukları zaman, çocuklarına benzer şekilde davrandıklarını, yeterli bir ilgi ve sevgi göstermediklerini ortaya koymuştur (Mızrakçı, 1994).

Kendi çocukluk yıllarında engellenmiş bireyler, anne baba olduklarında, eskiden kendilerine tanınmamış olan özgürlükleri çocuklarının sahip olmalarına karşı bilinçdışı bir kıskançlık geliştirirler. Bu nedenle çoğu kez kendi anne babalarından gördükleri yöntemlerle çocuklarını dizginleme, suçlama, aşağılama yollarını derler. Anne ve babanın aşırı baskı altına yetişmiş olması bazı durumlarda da çocuğa karşı aşırı gevşek ve yumuşak bir tutumun içinde davranmalarına sebep olabilir. Bu da çocuğun ihtiyacı olan model ve rehberden yoksun büyümesine sebep olur ki böyle bir ortamda yetişen çocuklarda saldırgan ve İsyankâr davranışlara rastlanır (Yavuzer, 2009:27).

6. Kültürel Değerler ve Kültürel Farklılıklar

Ana babaların çocuklarına karşı tutum sergilerken içinde yaşadıkları kültürden çok fazla etkilenmektedirler.

Yapılan araştırmalar, anne baba tutumlarının kişilerin yaşadığı bölgelere göre farklılaştığını göstermektedir. Kentte yaşayan ebeveynlerin kırsalda yaşayanlara göre daha demokratik tutum benimsedikleri, taşrada yaşayan anne babaların ise kentsel bölgedeki anne babalara göre hem daha koruyucu hem de daha katı disiplin tutumlarına sahip oldukları bulunmuştur (Özyürek, 2004; Özyürek ve Tezel Şahin, 2012).

Amerikalı kadın çocukların evden ayrılmasını sabırsızlıkla bekler ve gerçek yaşamının çocuklar evden ayrıldıktan sonra başlayacağını düşünürken; Türk kadını genellikle çocuklarıyla ilişkisini sürdürebilmek için nasıl bir yaşam düzeni kurması gerektiğini düşünür (Cüceloğlu, 1996:367).

Çocuk yetiştirme tutumu toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılıklar gösterdiği gibi, o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilir. Bir toplumun her sosyo-ekonomik grubun kendi kültürüne, hayat felsefesine ve kendi değerler sistemine sahip olduğu, farklı sosyal sınıflardan ebeveynin farklı çocuk yetiştirme

tutumu, farklı ödül ve ceza anlayışı ile çocuklarını yetiştirdikleri söylenebilir (Kulaksızoğlu, 2004:117).

Geleneksel değerlere önem veren Mısırlı anneler çocuk yetiştirmeyi “İyi çocuk yetiştirmek insanın kendi elleriyle bir çiçek dikmesine benzer. Eğer çiçek kötüyse bu annenin hatasıdır” şeklinde ifade ederler. Aktarılan söz, çocuğun anneye ait olduğu, çocuğun davranışlarının doğrudan annenin onu yetiştirme şeklini yansıttığı düşüncesini vurgulamaktadır. Geleneksel tutumlar itaat, ahlak ve fiziksel cezayı içerir (Şanlı, 2007).

7. Anne Babanın Eğitim Durumu

İlköğretim düzeyine sahip olan ebeveynlerin orta ve yüksek eğitim düzeyine sahip olanlara göre daha fazla aşırı koruyucu, katı disiplin boyutuna sahip oldukları belirlenmiştir. Sonuç olarak öğrenim düzeyi düşük olan anne babaların diğer anne babalara göre daha olumsuz tutumları benimsedikleri söylenebilmektir (Demiriz ve Öğretir, 2007)

8. Annenin Çalışma Durumu

Hoffman (1979) annenin çalışmasının okul yaşındaki çocuklar üzerinde olumsuz bir etkiye yol açmadığını belirtmektedir. Gerçekten Hoffman' a göre çalışan birçok anne evden uzakta geçen zamanı dinlenme isteğiyle güdülenerek, evde çocuklarıyla daha uzun süre birlikte olan çalışmayan annelerinkinden daha nitelikli zaman harcayabilirler. Önemli olan anne babalık üslubunun niteliğidir niceliği değil (Gander ve Gardiner, 2010:396).

3) Kaygı

Freud 1926 yılında geliştirip bilime kattığı yapısal modelde, kaygıyı egoya ait bir duygu olarak tanımlamıştır (Geçtan, 2013:159). Öncül (2000:676) kaygıyı genellikle gelecekle ilgili insanı üzen ve sıkıyan bir beceri hali olarak tanımlamıştır. Bakırcıoğlu (2006: 147) ise kaygıyı güvensizlikten doğan tedirgin edici duygu olarak dile getirmiştir ve kaygıyı nedeni açık olmayan bilinçdışında olan korku ya da giderilmeyen isteklerden doğan sıkıntı, bunaltı olarak tanımlamıştır. Özgüven (2012:339) kaygıyı stres yaratan durumların ortaya çıkardığı üzüntü, algılama ve

gerginlik gibi hoş olmayan, duygu ve gözlenebilen tepkiler olarak tanımlamıştır. .Başka bir tanıma göre kaygı hüznün aşırı noktası ve şiddetli halidir (El Belhi, 2012:488).

Kaygı gelecekteki olası bir tehlike hakkında duyulan genel endişedir (Butcher, Mineka & Hooley, 2013:330). Morgan'a (2009:208) göre kaygı, asıl sorunun ne olduğu bilinmeksizin duyulan belli belirsiz bir korkudur. Kaygı, Laplanche'in belirttiği gibi, "ne en temel duygulanımdır ne de duygulanımın düzensizliğidir": duygulanımda hiçbir düzenin olmamasıdır (Gall, 2012:86).

Diğer duygu ve heyecanları tanımlarken olduğu gibi, kaygıyı da tanımlamak zordur. Genel olarak kaygı, "üzüntü, sıkıntı, korku, başarısızlık duygusu, çaresizlik, sonucu bilememe ve yargılanma duygularından birini veya çoğunu içerebilir" (Cüceloğlu, 1996: 276).

Tehlikelerle baş etmek için uyum sağlayıcı bir mekanizma olan kaygı, temel bir insan duygusu ve çok yönlü bir duygu durumu olup, bilişsel öğeleri, öznel duyguları, fizyolojik belirtileri ve davranışları içermektedir (Özusta, 1995).

Goldsteissan (1940), kaygıların ortak öğesinin, kişilerin yetenekleri ile onlardan beklenenler arasındaki uyuşmanın olmaması ve bu olmayan uyuşmanın kişilerin kendini gerçekleştirmesini imkansız duruma getirdiğini belirtmiştir (Akt:Geçtan, 2013:164).

Korku ile kaygı arasındaki benzerlik olduğu iddialarına dayanarak bazı psikologlar, korku ve kaygı anında ortaya çıkan fizyolojik belirtilerin benzer olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca psikologlar, korkuyla kaygı arasında kaynak, şiddet ve süre gibi üç önemli farkın bulunduğunu söylerler. "ben arıdan korkarım" örneğinde olduğu gibi korkunun kaynağı belli iken kaygının kaynağı belli değildir; korku kaygıya göre daha şiddetlidir; korku daha kısa süreliyken kaygı uzun süre devam eder (Cüceloğlu, 1996: 277).

Kaygının yararlı ya da zararlı olduğunu anlayabilmek için kaygının derecesi ve amaçladığımız görevin zorluk düzeyini bilmemiz önemlidir (Cüceloğlu, 1996: 278).

El Belhi (2012:488), hüzün ve kaygının nefsanî rahatsızlıklar içerisinde önemli bir mevki işgal etmekte olduğunu bu ikisinin kalpte yer edindiğini takdirde inana verdikleri zararında büyük olacağını ifade etmiştir. Bu durumun, sabrın aciz bıraktığı ve kaygının egemen olduğu insanın halinde, onun en vahşi surete dönüşmesinde, kendisi hakkında ortaya çıkardığı olaylarda açıkça görülmektedir demektir.

Psikologlar, kaygının “ben”de kullanılmayan, dolayısıyla değerlendirilebildiği takdirde yaratıcılık için yararlanılabilir bir enerji bulguladığını kabul eder (Gall, 2012:99). Burada da anlaşılacağı üzere kaygı yalnızca olumsuz sonuçlara yol açmaz bazen de motivasyonunu artırır.

a. Kaygı İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Hem kişilik yapısını hem de davranışı inceleyen tüm yaklaşımlar ve aynı zamanda tüm ruh bilimi öğretileri kaygıya yer vermişlerdir. Kimi kaygıyı kişiliği oluşturan ilk ve temel güç olarak kabul etme yolunda açıklama yaparken kimisi de kaygıyı ikincil olarak oluşan, ama kişiliğin yapılanması sırasında, gelişim içinde olmasında ve davranışların ortaya çıkmasında önemli rolü bulunan bir etken bir yapı olarak değerlendirmiştir. (Köknel, 2005: 133).

1. Psikodinamik Kuram

İlk kez Freud(1926) tarafından anksiyete (kaygı, endişe) sözcüğü ruhbilim alanında kullanılmaya başlanmıştır. Freud, ilkin kaygıyı içgüdü ve dürtülerden kaynaklanan gücün bastırılması sonucu ortaya çıkan bir durum olarak tanımlamıştır. Daha sonra bu görüşünü değiştiren Freud, benliği (ego) kaygının merkezi olarak görmüştür ve kaygının işlevi olası bir tehdit ve tehlikeye karşı benliği uyarmak ve savunma düzenlerine işlerlik kazandırmaktır (Yücel, 1988, Akt: Oğuz, 2016).

Freud, kaygının çaresizliğe karşı bir reaksiyon ve “bir tehlikenin bulunduğunu gösteren bir işaret” olduğunu ve bireyin “çaresizlik durumunun başlamasını beklediğini” belirtmiştir (Yalom, 2001: 74).

Her insan dönem dönem bir kaygı yaşasa da Freud’a göre nevrotikler bu duyguyu oldukça fazla ve sık yaşamaktadırlar. Freud’a göre normal insanların hissettiği anksiyete özellikle nevrotik anksiyeteden hem yoğunluğu bakımından hem

de niteliği yönünden de farklıdır. Gerçek anksiyete günlük yaşamda herkesin yaşadığı anksiyetedir. Gerçek anksiyete gerçekçi ve mantıklı olmasıyla nevroitik anksiyeteden ayrılır. Nevrotik anksiyete sebebinin belli olmaması ve genellikle mantık dışı olmasıyla farklılaşır. Nevrotik anksiyetenin kökenini yetişkin yaşamdan çok bebeklik ve çocukluk yılları yaşantıları oluşturur (Yanbastı, 1996: 27).

Freud kaygıyı kaynağına bağlı olarak üç başlık altında toplamıştır.

Gerçekçi Kaygı; gerçek bir tehlike veya tehdit algısına karşı duygusal bir tepki olarak ortaya çıkar, temel olarak korku duygusu şeklinde yaşanmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 24). Gerçekçi kaygı dış dünyadaki tehlikeli bir durumun algılanması sonucu ortaya çıkan ve kişinin canının sıkılan bir duygudur. Bu hâlde ihtiyaç duyulan nesnenin ya çevrede olmaması ya da yaşamın devam etmesini tehlikeye sokan bir durumdan kaynaklanıyor olabilir. Freud yaşanan korkunun var olabileceğini söylese de bazı gerçek kaygıların öğrenme sonucu edinildiğini kabul etmiştir (Geçtan, 2013:161).

Nevrotik Kaygı; Id'in tehlikeli ve güçlü dürtülerinin ego tarafından kontrol edilemeyeceği ve kabul edilemeyen bu dürtülerin bilinç düzeyine ulaşacağı yönündeki tahdide karşı verilen duygusal tepkilerdir. Bir kişinin kontrolünü kaybedeceği veya aklını yitireceği yönündeki endişeleri bu kaygıya örnektir (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 24). Nevrotik kaygı içgüdülerden gelen tehlikenin algılanmasıyla ortaya çıkan kaygıdır. Egonun, içgüdülerin boşalma isteklerini engelleyemediğinde, sonuçlarının ne olabileceğine ilişkin korkusudur (Geçtan, 2013:162).

Ahlaki (Moral) kaygı; Ego ve süperego arasındaki çatışmalardan kaynaklanan kaygıdır. Kişinin yanlış olduğunu düşündüğü duygu ve düşüncelerden dolayı yaşadığı utanç ve suçluluk duygularıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 25). Özellikle süpergonun vicdan diye bilinen bölümü tarafından onaylanmayan durumlarda ortaya çıkar ve egoda suçluluk veya utanç duygusu yaratır (Geçtan, 2013:162).

Gerçekçi kaygıda tehdit oluşturan kaynaktan uzaklaşmak mümkünken nevrotik ve moral kaygıda bu durum geçerli değildir. Nevrotik kaygı durumunda kişi bu duygunun nedenini bilmezken gerçekçi veya moral kaygı durumunda kişi bu duygunun nedenini bilir.

Kaygı kavramının anlaşılır olması noktasında en önemli katkılardan biri Karen Horney tarafından yapılmıştır. Horney'e göre kaygı, tehlikeli olarak algılanan bir durum karşısında duyulan duygudur. Horney, kaygının Freud'un doyumsuzluktan kaynaklandığı fikrinin aksine çocukluk yıllarında kabul görmemiş olmaktan kaynaklandığını ve kaygının yoğunluğunun içinde bulunulan durumun kişi için taşıdığı önemden etkilendiğini belirtmiştir (Yanbastı, 1996;106).

Horney 'in anksiyeteye ilişkin görüşlerinde Freud' dan ayrıldığı noktalar vardır. Horney anksiyete duygusunun yaratılıştan gelen dürtülerimizin varlığına karşı geliştirilen korkudan çok baskı altında tutulan dürtülerimize karşı duyulan panik, korku sonucu ortaya çıktığına inanır. Freud' un yetişkin anksiyetesinin çocukluk çağı anksiyetesinin yinelenmesi olduğu görüşüne karşın Horney, çocukluk yıllarındaki anksiyetelerin sonraki anksiyeteleri etkilediğini ama anksiyetelerin tümüyle çocukluk yıllarına ait olduğu görüşüne karşıdır. Ayrıldıkları diğer bir nokta ise cinselliğin kendi başına bir anksiyete olmadığı görüşüdür Horney, cinsel dürtülerin bir tehlike sayılmasını kişinin içinde yaşadığı kültürün değer yargılarına göre değiştiğini ifade etmektedir. Freud, anksiyetenin çocukta Oidipus kompleksinin çözümlenmesi sonucu oluştuğunu ifade ederken Horney bu görüşe karşı çıkararak çocuğun kendi kişiliğini bulabilmesi için gerekli olan doğal gelişiminin önlenmesinin anksiyete ile sonuçlanacağını ifade etmiştir (Geçtan, 2013: 169-170).

Sullivan, insanların içgüdüsel tepkilerden yoksun olmasının kaygıya sebep olduğunu ifade etmiştir. Sullivan bebeğin kaygı tecrübeleri ve yavaş yavaş gelişen kaygıyı azaltan ve çoğaltan ayırt edebilme gücünü geliştirmesi, kaygıdan uzaklaşmaya hatta kaçmaya çabaladığı için davranışın çeşitli yönleri kanalize edilmesine olanak sağladığı fikrindedir. Sullivan içinde bulunulan halin değişime uğraması ile çocuklukta yaşanan kaygının son bulabileceğini belirtir. Yetişkinler ele alındığında ise kaygıyı engelleme davranışı ve azaltma davranışı amacıyla bazı tepkilerin geliştirildiği

savunulur. Güvenlik tepkileri yetişkinlerin kaygı yoğunluğunu azaltma çabalarına denir. Kaygının süresi uzun olursa, uyuklama tepkisi denilen çevreden kopma anlamına gelen durum gözlenir (Yanbastı, 1996: 127).

Sullivan endişeli olma ile kaygı, kabahatli olma, mahcubiyet yaşama, korku duyma, kişisel olarak değersiz olma gibi acı verici duyguları kastetmektedir. Kaygı çevredeki olumsuz uyarıcılardan kaynaklanabilir. Fakat ana kaynağı çocuğun annesi ile etkileşimi ile ilgilidir; anne kaygı, gerilim yaşıyorsa bu kaygı çocuğa da geçer. Kaygı bazı durumlarda ihtiyaçlar sonucu oluşan gerilimlerin tersine işler ve ihtiyaçların giderilmesini engeller. Kaygı her durumda rahatsız edici bir duygudur. Kaygı, acı verici bir özellik taşıdığı için insanların kaygıdan uzaklaşmak amacıyla her davranışı denediklerini, ve dahi kalıtsal olarak öfori durumunu tercih ederek ondan kurtulmak yönünde doğal bir eğilimleri olduğunu belirtmiştir ve bu durumu “kaygının varlığı, yokluğundan çok daha kötüdür” diyerek özetlemiştir(İnanç ve Yerlikaya, 2010: 138-139).

Sullivan, kaygıya sebep olacak durumları şu şekilde sıralamıştır:

1. Kişinin kişilik gelişiminde etkili olan ilişkiler,
2. Anne ile empati kurulması,
3. Ana-babanın çocuğa karşı yanlış tutumları, kaygının yanı sıra çocukta korku ve güvensizlik duygularına da neden olur,
4. Eğitimde kullanılan ceza yöntemine anne babanın itici davranışlarının eşlik etmesi,
5. Çocuğa uygulanan tutarsız davranışlar kaygının yanı sıra kaygı ile baş edecek savunma yöntemlerinin gelişimini de engeller,
6. Çocuğun toplumsallaşma deneyimleri, özellikle bu deneyimlerdeki başarısızlıklar kaygıya neden olur (Yanbastı, 1996,127).

2. Davranışçı ve Bilişsel Kuramlar

Kelly “dönüşüm yapıları” olarak adlandırdığı kaygı, tehdit ve suçluluk duygusu üzerinde durmuştur. Çünkü bunlar dünyaya ya da kendimize bakış şeklimizde bir değişim olduğu sırada yaşadığımız deneyimlerdir. Kaygı, kişinin geleceği yordayamadığı ve önemli olayları yapılandıramadığı durumlarda ortaya çıkar. Yaşanan kaygı kişinin temel yapılarında önemli değişikliklere dair bir beklenti içerdiğinde tehdit halini alır (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 236-237).

3. İnsancıl/ Varoluşçu Kuramlar

Hümanistik yaklaşımın kurucularından olan Rogers’a göre, kendimize ait sahip olduğumuz bilgilerle tutarlılık göstermeyen bir bilgiyle rastlaştığımızda, kaygıyı yaşamaya başlarız. Rogers’ın kuramındaki ilgi çeken nokta, olumlu bilginin de kendilik manasıyla tutarsız olması durumunda kaygı yaratabilecek olmasıdır. Kaygı yaratan durumların bir çok kişinin birebir gözlemlerinden kaynaklanır olmasıdır (Burger, 2006: 425-426).

Rollo May’ e göre kaygı; bireyin doğrudan varlığının ya da bireyin var olması için zorunlu olduğuna inandığı değerlerinin tehdit altında olduğu durumlarda ortaya çıkan durumdur. Kişinin varoluşunun tehdit altında olduğuna ilişkin öznel algısı, yaşamının yok olacağı ve bir “hiç” olacağı duygusunu geliştirmesine neden olur. May kaygıyı normal ve nevrotik kaygı olmak üzere iki farklı yapıya ayırmıştır: Normal kaygıyı tanımlarken tehditle orantılı olan, bastırma içermeyen ve bilinç düzeyinde yapıcı bir biçimde yüzleşilebilen kaygı olarak tanımlarken; May’e göre nevrotik kaygının tamamını ise, tehditle orantılı olmayan, bastırma ve diğer intrapsişik çatışmaları içeren yapı olarak tanımlar (İnanç ve Yerlikaya, 2010: 338).

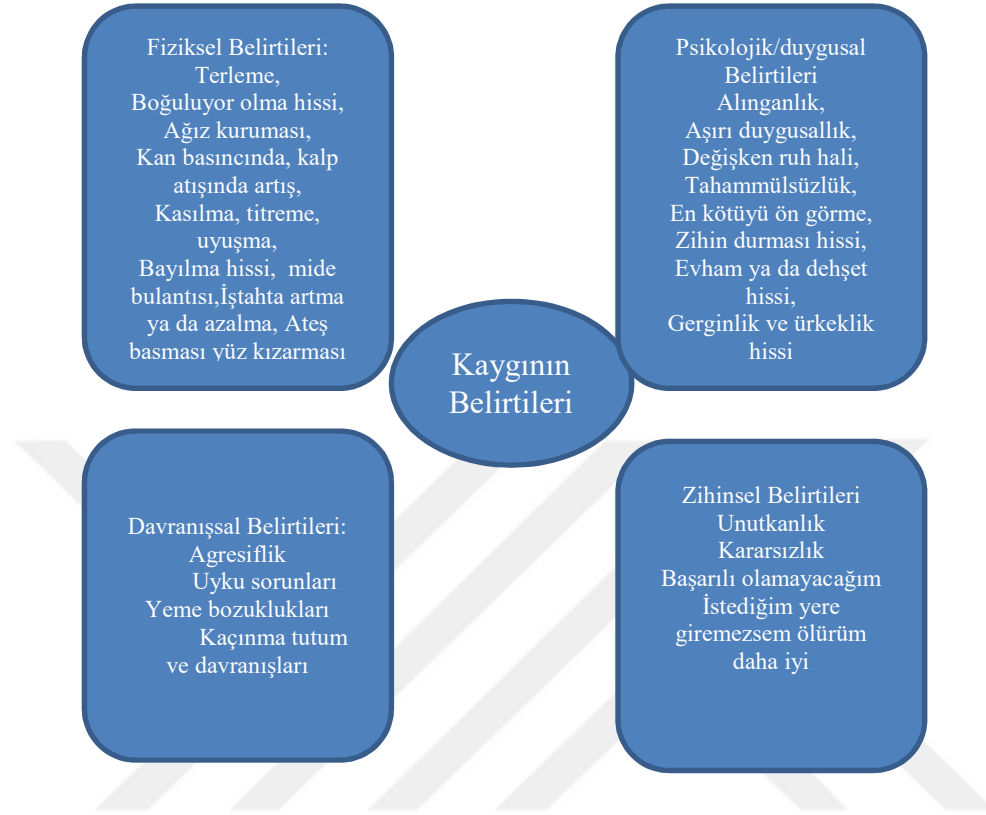
4. Kaygı ile İlgili Diğer Kuramsal Görüşler

Kierkegaard (1849), “ölüme denk süren hastalık” diye tanımladığı kaygıyı, hem yaşam sonlanana kadar sürecek hem de kişinin hayatında kaçınma noktasında elinden bir şey gelmeyecek bir hastalık olarak kabul etmiştir. Bununla birlikte, hem benliğin dağılmasından hem de anlamsızlıktan ortaya çıkan nörotik kaygının çağdaş kavramlara temel olmuştur. Cannon’a (1932) organizmanın kendinin içinde bulunan dengeyi bozma faaliyetlerine karşı bir tepki veya dengenin yeniden kurulmasındaki faaliyetlerin başarıya ulaşmaması sürecinde ortaya çıkan bir durumdur. Goldstein (1940), ortak öğeleri ele aldığı anda, kaygının kişiden beklenen ile potansiyeli arasında olmayacak bir uyuşmanın varlığı ve bu durumun da kişilerin var olan yapıda ki kendini gerçekleştirmesini olanaksız hale sürüklediğini belirtmiştir (Akt: Geçtan, 2013: 164).

El Belhi (2012: 488)’ye göre kaygının belirtilerini şu şekilde ele almaktadır; kaygı, vücudun bitkin düşmesinde, nefsin (id’in) şehvet (cinsel arzu) kuvvelerinin (yön) değişmesinde, dinçliğinin, parlaklığının ortadan kalkmasında en etkili olan etkindir. İnsan bedeninin nuru ve ışığı benzetmesini kullanan El Belhi gam ve hüznünün yani kaygının etkisini tutulmuş güneşe benzetmekte ve kaygının neşenin zıddı etkisi bulunduğunu ifade etmiştir.

Şekil 3. Kaygının Belirtileri

4. Flört ve Flört Kaygısı

Flört diğer bir bakış açısı ile romantik ilişki ya da yakın arkadaşlık günümüz toplumlarında farklı farklı anlamlarda kullanılması aynı şekilde alan yazında da karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde ise flört karşı cinsle romantik anlamlar taşıyan bir beraberlik yaşama, beraber zaman geçirme ve duygusal ortaklıklar kurma şeklinde anlaşıldığı görülmektedir. Alanyazın tarandığında bu yaşantının özellikle ergenlik döneminde yaşandığı ve yaşanması gerektiği şeklinde bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Flört, etkileşim süreci içerisinde bütün gelişim aşamalarını tamamlayarak, ergenlik dönemini tamamlamış bireyin yaşadığı bir duygusal arkadaşlık biçimidir. Gençlik döneminde yoğun olarak bu tür arkadaşlıklar yaşanmaktadır. Ergenlik ve gençlik döneminde “çıkma” diye de tabir edilen flört modelidir. Flört (flirt, dating)

Türkçe'de, "karşı cinsten birisiyle yakın ilişki kurmak" anlamına gelmektedir (Yılmazçoban, 2008).

Flört nispeten yeni bir olgudur. 1920'lere kadar hatta daha sonrasında flört bizim gerçekte bildiğimiz gibi değildir. Flörtün temel rolü eş seçmek ve kazanmaktır. Bu dönemden önce, eş seçimi flörtün tek amacıdır ve "flörtler" herhangi bir heteroseksüel arkadaşlığı bütünüyle kontrol eden ebeveynler tarafından dikkatle izlenen eylemlerdir. Günümüzde ise, ergenler flört süreci ve beraber oldukları kişiler üzerinde daha fazla kontrol kazanmışlardır (Santrock,2012: 313)

Solmuş (2011:13-14) romantik ilişkileri, duygusal bağlılık (sevgi, aşk), eşin duygusal ihtiyaçlarıyla ilgilenilmesi, bu ihtiyaçların tatmin edilmesi (örneğin, duyguların paylaşılması ve güvenin kazanılması) ve eşler arasındaki karşılıklı dayanışma süreci olarak tanımlamanın mümkün olduğunu ifade etmiştir.

Tarhan (2012:36)' a göre günümüzde flörtün, evlilik öncesinde gençlerin birbirini tanıması için gerekli olduğu şeklinde bir anlayış vardır. Bu, evlenilecek kişinin tanınması adı altında "sevgili olunmadan, evlilik olmaz" anlayışının bir ürünüdür aslında. Halbuki insanın bazı özellikleri denenmez, akıl yoluyla bulunur. Eş adayları duygusal nedenlerle birbirlerine objektif bakamadıkları için, flört taraflar arasında gerçek manada bir tanışıklık sağlamayabilir.

Flört, aşkla karşılaştırılan bir kavramdır. Bir nevi, "anlaşmalı arkadaşlık"tır. Yani "birlikte olalım birbirimizi tanıyalım, eğer karşılıklı hoşlanırsak sürdürelim hoşlanmazsa ayrılalım" demektir (Tokpınar, 2011:26).

Öncelikle arkadaşlık sürecinde karşı cinsten bireylerle arkadaş olma, sonra karma cinsiyetten gruplar, sonrasında çıkma davranışı görülmektedir. (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Pirog-Good ve Stets (1989)' e göre flört "gelecekteki etkileşim, duygusal taahhüt ve / veya cinsel yakınlık olasılığını artıracıkar karşılıklı ödüllendirici faaliyetlere katılımı konu alan ikili bir etkileşim" olarak tanımlanmaktadır (Akt: Chorney & Morris, 2008). Kaplan (2004)'a göre de flört, karşı cinsle kurulan yakın ilişki sürecidir (Akt: Tomaç, 2015).

Tüm bu tanımlara bakıldığında da flört kavramının nasıl yaşanması ya da kavram tanımlanırken kimlerle olacağı üzerinde tam bir anlaşma bulunamamıştır. Geniş aileden çekirdek aileye geçiş dönemi yaşayan ülkemizde de bu sorun güncelliğini korumaktadır. Tüm bunlar aşıldığında ise yani aşk, romantiklik, yakınlaşma, tanışma, tanıma gibi kavramların daha da üzerinde ise kişinin kendini tanıması, diğerini tanıması noktasında flört davranışının önemini artırmaktadır.

a. Ergenlerde Flörtün Önemi

Sosyal gelişim için kritik bir dönem olan ergenlik, arkadaşlık ağının genişlemesi ve romantik ilişkilerin ortaya çıkmasıyla sosyal gelişime katkı sağlar. Ergenler için kimlik arama çabalarının bir yansıması olan flört ilişkileri, bireylerin birbirlerine uyum sağlamayı ve uygun etkileşim becerilerini öğrendikleri bir sosyalleşme şekli olabileceği gibi, arkadaş grubu içinde statü kazanma aracı da olabilir. Ayrıca, ergenlerin bir gruba ait olmalarını kolaylaştırırken, kişilerarası ilişkilerin kurulmasında etkili olan yakınlık, paylaşma, anlaşma ve kendini açma becerilerinin de gelişmesine yardımcı olur. (Kalkan, 2008a).

Kızlar ve erkeklerin birbirleri ile arkadaş olma istekleri, her iki cinsin de fizyolojik ve psikolojik açıdan önemli bir gelişme ve olgunlaşma sürecine girdikleri "buluş" çağında başlamaktadır. Flört ilişkisinin genç erkek ile kız için diğer cinsten biri ile arkadaşlık kurma, yetişkinler arasındaki cinsel veya cinsel olmayan ilişkilere doğru bir hazırlık, bir öğrenim süreci gibi düşünülebilmektedir. Bu arkadaşlığın hoş olmasına karşın birçok güçlükleri de vardır. Bunlardan biri, özellikle toplumumuz göz önüne alındığında büyüklerin, karşı cins arkadaşlığının ergenlik dönemini başlangıç kabul ederek başlamasının büyümenin bir parçası olduğunu ve huzursuz olmak için bir sebep olmadığını düşünmelerinin tersine ergenlerin kendilerini hoş görülen oranda rahat hissetmedikleridir (Özgüven ve Bilge, 2016).

Erikson'a (1968) göre flört ilişkileri aracılığıyla gençler; kendi kimliklerini oluşturmak, ilişki kurabilme yetenek ve becerilerini geliştirmek, diğer cinsiyete ait kişilerle yakınlık kurmak, cinsel istek ve dürtülerle sağlıklı bir şekilde baş edebilmek gibi temel gelişim görevlerini yerine getirirler. Ayrıca bu dönem, Erikson (1968)

tarafından “yakınlığa karşı yalıtılmışlık” olarak tanımlanan gelişimsel krizin atlatılması dönemine denk gelir. Bu dönemin en önemli özelliği kişinin hem kendi cinsiyetinden hem karşı cinsiyetten kişilerle tanışması, onlarla yakınlık kurması aslında kişinin varoluşunu yaşaması aşamaları içinde özellik bir önceki dönemde kazandığı kimlik edinme görevinin bir tür kontrolü olarak görülebilir. Kişi kimliğinin hem hemcinsleri hem de karşı cinsiyetinden kişiler tarafından kabul edildiğini bu dönemde kazanırken aynı zamanda bir başkasının da kimlik gelişiminin karşılığında bulunmaktadır. Yani tamamen tek yönlü bir iletişimden ziyade iki yönlü bir iletişime doğru dönmektedir.

Ergenlik döneminde kurulan romantik ilişkiler de ergen üzerinde etkili olmaktadır. Çünkü romantik ilişki kurma ergenlik döneminin en önemli özelliklerinden biridir. Ergenler karşı cinsten arkadaşlarıyla daha fazla birlikte olmaya başlarlar. Fakat romantik ilişkiler konusunda kaygıları bulunmaktadır. (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Flört sosyalleşme için çok önemli bir süreçtir kişiler bu durumlarda hata yaşadıklarında, büyük oranda kaygı yaşayıp kendilerini toplumdan soyutlayabilirler.

Flört kişilerarası yeterliliğin artırılması da dahil olmak üzere birçok rolü yerine getirir, yaşam zevkinin yükseltilmesi, statü geliştirme gibi (Gransee,2000).

Bir diğer konu ise arkadaşlık ilişkilerinde ergenin akranları arasında arkadaş olarak bulunduğu gruba göre kişiye atfettikleri statüdür. Bu statüler; popüler olma, huysuz olma, alaka görmeme ve reddedilme olarak belirtilmiştir. Arkadaş grubu içinde bulunurken çocuk ve ergene atfedilen ve kişinin yaşadığı statü onun davranışları üzerinde etkilidir (Graham, Gangluff, Lollock & Pizza, 2000)

Günümüzde flörtün sekiz işleve hizmet edebileceğini ifade eden Paul ve White (1990)’e göre bu işlevler şunlardır:

1. Flört eğlence kaynağı olarak görülebilir.
2. Flört bir statü ve başarı kaynağıdır. Yani kişinin flört ettiği insanların statülerini değerlendiresini içerir.
3. Flört ergenlikte sosyalleşme sürecinin önemli bir parçasıdır.

4. Flört samimiyeti öğrenmeyi içerir.
5. Flört, cinsel deneyim ve keşif için bir ortam olabilir.
6. Flört, karşı cins bir ilişki içinde etkileşim ve paylaşılan etkinlikler yoluyla arkadaşlık sağlayabilir.
7. Flört deneyimleri, kimlik oluşumu ve gelişimine katkı sağlar.
8. Flört, eş seçimi ve gruplandırma anlamı taşıyabilir.

Ergenlerde romantik ilişkiler 3 aşamada gerçekleşir (Connolly ve McIsaac, 2009):

1. 11 ve 13 yaşlarında romantik çekime ve yakın ilişkiye girme: Bu yaşlardaki kişiler romantizme yoğun ilgi duyarlar, birisine karşı tutku geliştirmek oldukça sık görülür ve bu durum çoğunlukla aynı cinsteki akranlarıyla paylaşılır. Karşıdaki kişiyle iletişim/ etkileşim olabilir de. Flört gerçekleştiğinde, çoğunlukla bir arkadaş ortamında oluşur.
2. 14 ila 16 yaşlarında romantik ilişkileri keşfetmek: Bu dönemde 2 tip romantik ilişki oluşur. Sıradan flört; karşılıklı olarak birbirinden hoşlanan kişiler arasında meydana gelir, bu flört deneyimi kısa sürelidir. Gruplarda flört; arkadaşlar genellikle, arkadaşının romantik ilgilerinden bahsederek ve bu çekimin karşılıklı olup olmadığını onaylatarak flört ilişkisini kolaylaştırıcı üçüncü kişi gibi davranırlar.
3. 17 ila 19 yaşlarında ikili romantik bağları sağlamlaştırmak: Lise yıllarının sonunda daha ciddi romantik ilişkiler gelişir. Bu ilişkiler daha uzun sürelidir (Akt: Santrock, 2012:314).

b. Flört Aşamaları

Connoly ve Goldberg (1999) romantik ilişki gelişimini dört aşamaya ayırmıştır(Akt: Kalkan ve Yalçın, 2012:2).

1. aşama; fiziksel çekiciliğin ön planda olduğu *başlatma aşaması*'dır

2. aşama *yakın ilişki*'dir.

3. aşama karşılıklı derin duyguların ve kapsamlı cinsel paylaşımların yaşandığı, *samimi romantik ilişkiler*'dir.

4. aşama uzun soluklu bir sürecin yaşandığı ve karşılıklı yakın olmayı isteme ve özen gösterilmeyi içeren *bağlılık* ilişkisidir. Bu ilişkiler genellikle evlenme ile sonuçlanabilir.

c. Flört Kaygısı

Flört kaygısının ne olduğuna dair hem araştırmacılar hem de klinikçiler yoğun ilgi göstermişlerdir. Buna rağmen “flört kaygısı”, “sosyal kaygı”, “sosyal fobi” “heterososyal kaygı” ya da “heterososyal yeti” hala tam olarak tanımlanamayan kavramlardır (Hope ve Heimberg, 1990; Akt: Sachs,2009).

Flört kaygısı karşı cinsten bir kişiyle ya da flört edilen partnerle etkileşimdeyken yaşanan çekingenlik, utanma, endişe ve sıkıntı olarak tanımlanmaktadır (Glickman ve ark. 2004, Chorney ve Morris 2008). Kalkan (2008a)'a göre flört kaygısı yaşamakta olan birey, flört birlikteliği sırasında gerek sözel gerekse sözel olmayan iletişimde gerginlik ve sıkıntı duyar; göz kontağı başlatmakta zorlanır, konuşurken ya kekeler ya da oldukça düşük ses tonuyla konuşur, konuşmasında uygun sözcükleri bulamaz. Gözlenildiklerini fark ettikleri durumlarda gerginleşir ve kendilerinden beklenen uygun davranışlar sergileyemezler. Ayrıca bu bireyler beğenilmeme kaygısı yaşarlar, fiziksel görünüm ya da kişiliğin bazı yönleriyle ilgili gerginlik duyarlar. Bu bireyler güzel/yakışıklı olma konusunda olumsuz düşünürler, görünüşlerine olması gerekenden oldukça fazla zaman ayırırlar ama yine de çekici olmadıklarına yönelik düşünceleri vardır. Fizyolojik belirtiler ele alındığında flört kaygısı yaşayan bireylerin flört

durumlarına eşlik eden terleme, ağzın kuruması, ürperme ve titreme, sindirim sorunları gibi belirtiler olduğunu ifade etmiştir.

Flört ilişkilerinde yaşanan stres ve kaygı verici yaşantılar romantik ilişkiden kaçınma davranışı ile sonuçlanabilir. Flört kaygısının ortaya çıkması kişinin davranışlarını engellemekte ve yakın, romantik bir ilişkinin gelişimini ertelemektedir (Glickman ve La Greca, 2004).

Flört kaygısı açısından, ergenlerin romantik eş seçimi ebeveyn ya da akran normlarıyla çatışırsa stres kaynağı olabilir ve bu da gerçekliğini veya algılanan bir sosyal desteğini kaybetmesine neden olabilir ve bu durum onu olumsuz yönde etkileyebilir. (Laursen ve Jensen-Campbell 1999, Akt: Miller,2012).

Sahte flört ilişkilerinde bile kişiler bu stresi yaşarlar ve yüksek düzeyde fizyolojik ve duygusal uyarılmaya sahiptirler (Borkovec etal., 1974: Akt: Owen, 1987)

Romantik ilişkilere bakıldığında özellikle ergenliğin sonlarına doğru ergenlerin bu dönemde olan ilişkilerindeki olumlu düşüncelerini sağlamasının eşitlik duygusu hissetmelerine ve özellikle romantik ilişkilerine karşı olan kaygılarında ergenlerin azalttığı bulunmuştur. Eğer ergen romantik ilişki sırasında rahatça iletişim kurabildiğini düşünüyorsa bu ergenlerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (Bouchey, 2007).

Ergenlerin bazı gelişim dönemlerinde kişilerin bir kısmında karşı cinsle iletişime geçerken çekingenlik, korku, endişe, huzursuzluk gibi çeşitli davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Bu durum deneyimlenmiş olumsuz ilişkilerden, eksik ya da yanlış bilgidir veya kötü şartlanmaktan kaynaklanabilir (Bayhan ve Işıtan, 2010).

Yukarıda da bahsedildiği gibi flört eğer kimlik oluşturma bir testi ve yakınlık yalıtılmış gelişim görevinin ortaya konması olarak algılandığında kaygının oluşması ve yaşanması da baştan kabul edilmiş sayılmalıdır. Çünkü birey kendine ait kimliğini bir tür görünür kılacak ve bu artık kendi olacak kimliğinin, kişiliğinin diğer kişiler tarafından nasıl görüldüğünü test edecektir. Bu durumda bu ilk sunuş tabii ki bir kaygıyı getirecektir. Kişilerin kişilikleri farklı olacağı için kaygının yaşanma dozu,

süreci ve etkisi de bu farklılığı beraberinde getirecektir. Bu durum kişinin ilerleyen yaşantısını etkileyeceği gibi “şimdi ve burada” sını da etkiler hale gelecektir.

d. Flört Kaygısı ve Sosyal Kaygı Karşılaştırılması

Sosyal kaygısı olan kişiler yeni kişilerle iletişim kurmak istemelerine rağmen o kişilerce olumsuz değerlendirilme endişesiyle yeni kişilerle tanışmazlar bu sebepten dolayıda çok az arkadaşa sahiptirler. Flört kaygısı olan kişiler ise karşı cinsle iletişime geçmekte kendilerini engellerler ve flörtten kaçarlar. Sosyal kaygısı olan bireyler gibi flört kaygısı olan bireylerde günlük yaşamlarında genellikle yalnız kalırlar (Stevens ve Morris, 2007, Glickman ve La Greca, 2004).

Leitenberg (1990) sosyal kaygının çeşitli biçimlerde incelendiğine işaret ediyor. Bunların arasında utangaçlık, performans kaygısı, sosyal fobi, sosyal çekilme, toplum önünde konuşma kaygısı, flört kaygısı ve sosyal engelleme sayılabilir (Akt: Ingman, 1999).

Sosyal kaygının ölçülmesinde toplum önünde konuşmak ve flört kaygısı ele alınmıştır bunun sebebi ise iki kaygının sosyal kaygıyı gösterdiği birçok araştırmanın yapılmış olmasıdır. Bu iki kaygı genç yetişkinler arasında yaygın problemlerdendir ve bu kaygı çeşitleri kişinin akademik, mesleki ve sosyal performansını etkilemektedir (Curran,1977).

Flört kaygısı, genç yetişkinler bu kaygıdan dolayı çok sıkıntı çekmektedirler (Glass, Gottman, & Shmurak, 1976; Martinson & Zerface, 1970), özellikle ilk buluşmalar sıkıntıya ve önemli ölçüde tedirginliğe yol açar (Zimbardo, 1977; Akt: Owen, 1987). Sosyal kaygının ölçülmesinde ele alınan diğer kaygı ise; Toplum önünde konuşma kaygısı; fiziksel tehlikeden sonra, toplum önünde konuşma bir kişinin karşılaşılabileceği en tehdit unsuru gibi görünüyor. Endler, Hunt ve Rosenstein (1962) üniversite öğrencilerine bir anket uyguladılar ve anksiyete düzeylerini çeşitli tanımlayıcı sahnelerle ölçmelerini istediler. Bir dağın yüksek çıkıntısında sürünüyor olmak birinci sıradayken büyük bir grubun önünde konuşma yapmak ikinci sırada yer almıştır (Owen, 1987)

Ergenlik döneminde romantik ilişkilerle ilgili yapılan çalışmalar genellikle heteroseksüel ilişkiler üzerine yoğunlaşmıştır. Yakın zamanda, araştırmacılar, gay, lezbiyen ve biseksüel gençlerin romantik ilişkilerini araştırmaya başlamışlardır (Dimond ve Savin-Williams, 2009, 2011; Savin- Williams, 2011, Akt: Santrock, 2012: 315).

Araştırmacılar flört kaygısının azaltılmasında sosyal beceri eğitim programlarının ve sistematik duyarsızlaştırmanın etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Allen, Bourhis, Emmers-Sommer ve Sahlstein (1998), Akt: Angell, 1999; Curran (1975), Curran ve Gilbert (1975) ve Wright (1976), Akt: Allin, 1983).

Flört kaygısını araştıran araştırmaların çoğunluğu endişe yaşanmasını üç yoldan biriyle kavramsallaştırmıştır: (a) klasik koşullanma; (b) mantıksız düşünceler ve (c) sosyal beceri eksikliği (Sachs, 2009).

Yaşanan bu kaygının oluşumları aşamasında belki de ergenin en çok etkilendiği noktalardan birinin aile bireyleri ve bu bireylere karşı ergenin algıladığı tutum farklılıklarının etken olacağı bu araştırmanın konusu olarak ortaya çıkmıştır. Flört kaygısının ortaya çıkışının sebepleri göz önüne alındığında hem kişinin ailesinin o kişiye ait tutumları hem de kişinin bu tutumlara ait algıları ve ailenin olabilecek destek ya da olumsuzluk bildirileri de bu kaygının derecesini etkileyecektir. Durum ne olursa olsun sebepleri de dikkate alınarak oluşan kaygı davranışçı terapi, bilişsel terapi ve bilişsel davranışçı terapi ile azaltılabileceği alanyazında ortaya çıkmıştır aynı zamanda sosyal beceri eğitimleriyle de flört kaygısı düzeyinin azaltılması noktasında çalışmaların faydalı olacağı flört kaygısının sebepleri göz önüne alındığında başarılı olacaktır.

B. İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde ilgili alanyazın doğrultusunda anne baba tutumları ve flört kaygısı ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında çalışmalar ele alınmıştır.

1. Anne Baba Tutumları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde anne baba tutumları ile ilgili yapılmış benzer çalışmalara değinilecektir.

a. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ulusal alan yazın incelendiğinde geçtiğimiz yıllar içerisinde anne baba tutumu kavramı ile ilgili çalışmaların arttığı gözlenmektedir. Anne baba tutumu kavramı ile ilgili yapılmış yurtiçi çalışmalar;

Berber (1990) tarafından yapılan çalışmada, sosyo-ekonomik faktörlerin, ana-baba tutumlarının ve öğrencilerin özlük niteliklerinin, okul başarılarına etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 1989-1990 öğretim yılında Konya il merkezinde tesadüfi olarak seçilen liselerinin son sınıflarındaki 246 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucunda ana-baba tutumunun, demokratik ve otoriter olması ile okul başarısı arasında yapılan karşılaştırmada, herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

Eldeleklioğlu (1996) yılında yaptığı araştırmasında karar verme stratejileri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi konu almıştır. Araştırmaya 500 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, koruyucu-istekçi ve otoriter ana-baba tutumlarıyla karar verememe arasında müspet, otoriter ana-baba tutumuyla basiretli karar verme arasında negatif bir ilişki bulunmuştur, ayrıca demokratik ana-baba tutumuyla mantıklı ve bağımsız karar verebilme stratejisi arasında müspet ilişki, kararsız olma arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Tuzgöl (1998), ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin cinsiyet, yaş, okul türü (genel ve süper lise), anne-babanın öğrenim durumu ve ailenin gelir düzeyine göre saldırganlık düzeyleri incelenmiştir.. Araştırmaya 465 lise 1. Ve 2. Sınıf öğrencileri

katılmış. Araştırma bulguları, anne-baba tutumu ve cinsiyetin, saldırganlık düzeyine ortak etkilerinin anlamlı olduğunu ortaya koymuştur. Anne-baba tutumu, yaş ve anne-babanın öğrenim durumunun ise saldırganlık düzeyine temel ve ortak etkisi anlamlı bulunmamıştır.

Gökçedağ (2001), anne baba tutumlarının çocukların başarısı ve kaygı düzeyi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma İzmir ili merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerde bulunana 5 genel liseden seçilen 205 (126 kız, 79 erkek) lise 1.sınıf öğrencisini kapsamaktadır. Araştırma sonucuna göre okul başarısı ile sürekli kaygı düzeyi ve demokratik tutum arasında pozitif bir ilişki otoriter tutum ile negatif bir ilişki görülmektedir, Sosyo ekonomik düzeyi düşük olan semt okullarında otoriter tutum hakimdir; sürekli kaygı düzeyleri yüksek ve akademik başarıları düşüktür, sosyo ekonomik düzey yükseldikçe anne baba tutumlarında demokratik tutum puan ortalamaları yükselmekte, sürekli kaygı düzeyi puan ortalamaları azalmakta ve akademik başarı düzeyi artmaktadır. Annenin ve babanın öğrenim durumu ile ilişkiler incelendiğinde öğrenim düzeyi yükseldikçe demokratik tutum puan ortalamaları artmakta, akademik başarı düzeyi yükselmekte ve sürekli kaygı düzeyi düşmektedir. Araştırma yapılan öğrencilerin cinsiyetine göre demokratik e otoriter tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Şimşek (2006) tarafından yapılan araştırmanın amacı duygusal zekânın ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisine bakmaktır. Araştırma örneklemini Ankara ve İstanbul'dan katılan 400 üniversite öğrencisi (192 kız, 208 erkek) oluşturmuştur. Sonuçta, duygusal zekâ ve ana-baba tutumuyla tercih edilen liderlik tarzı arasında anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Ayrıca, babacan liderlikle korumacı ana-baba tutumu arasında da anlamlı olumlu istatistiksel ilişkiler bulunmaktadır.

Sağlam (2007) tarafından yapılan araştırma liseye devam eden öğrencilerin aile münasebetlerinin; aile bireylerinden algılanan sosyal desteğe ve algıladıkları anne baba tutumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma Erzurum il merkezinde ki çeşitli liselerde lise 1. 2. ve 3. sınıfa devam eden öğrencilerden tesadüfen seçilen 304 (111 erkek, 193 kız) öğrenci üzerinde

gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda; Ana- baba tutumunu demokratik şekilde algılayan lise öğrencilerin sosyal destek düzeyleri anne baba tutumunu ilgisiz şekilde algılayan liseli öğrencilere göre daha yüksektir ve Ana-baba tutumunu demokratik şekilde algılayan lise öğrencilerin anne baba tutumunu ilgisiz ve otoriter şekilde algılayan lisede okuyan öğrencilere göre ana-baba iletişimleri daha yüksek olduğu saptanmıştır. Cinsiyetin farklılaşmasının ana-baba iletişimleri, algıladıkları ana-baba tutumları ve sosyal destek durumlarına göre anlamlı ilişki vermediği bulunmuştur. Sınıf düzeyinde lise öğrencilerinin ana-baba iletişimleri algıladıkları ana-baba tutumları ve sosyal destek durumlarına göre sadece dokuzuncu sınıfta okuyanların demokratik ana-baba tutumları ve baba iletişimleri onuncu ve on birinci sınıfta okuyan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Okul türleri farklı olan öğrencilerin ana-baba iletişimleri, sosyal destek durumlarına ve algıladıkları ana-baba tutumlarına göre; baba ve anne iletişiminde ve demokratik ana-baba tutumunda farklar olduğu görülmüştür.

Çeçen (2008) tarafından yapılan araştırmada amaç yükseköğrenim gören öğrencilerin cinsiyetlerine ve ana baba tutum algılarına göre yalnızlık ve algılanan sosyal destek düzeylerinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 521 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonuçlarına göre anne babalarının tutumlarını demokratik algılayan ebeveynlerin çocuklarının kendilerini daha az yalnız hissettikleri ve daha fazla arkadaşlarından ve ailelerinden sosyal destek aldıklarını algıladıkları görülmektedir.

Palut (2008), yaptığı araştırmada, anne baba tutumları ile düşünce stilleri arasında ilişki tespit etmeye çalışmıştır. 208 kız ve 104 erkek üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, çocuklarına karşı ilgi oranı yüksek ve psikolojik otonomi verici anne baba tutumları ile gençlerin yaşam amacı, eleştirel, yenilikçi ve hiyerarşik düşünme stilleri arasında olumlu ilişkiler tespit etmiştir.

Satılmış (2010) tarafından yapılan araştırma Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik ve anne baba tutumlarının bazı değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını ve öğrencilerinin Mükemmeliyetçilikleri ile Anne Baba Tutumları arasında anlamlı bir düzeyde ilişki olup olmadığını saptamak

amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu 400 (155 kız, 245 erkek) lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre Cinsiyet değişkeni açısından algılanan anne baba tutumlarında anlamlı düzeyde farklılaşma gözlenmiştir. Kız öğrencilerin, demokratik olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek; erkek öğrencilerin otoriter olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının kız öğrencilere göre yüksek ve erkek öğrencilerin, koruyucu olarak algılanan anne baba tutumu puanlarının kız öğrencilere göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Demokratik anne baba tutumu baba öğrenim değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Babaları üniversite mezunu olan öğrencilerin demokratik anne baba tutum algıları babaları ilköğretim mezunu olanlardan anlamlı düzeyde yüksektir. Demokratik, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu anne öğrenim değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Demokratik anne baba tutumu aile geliri değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Biricik (2011) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile uyum düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 109 kız, 138 erkek olmak üzere toplam 247 öğrenci oluşturmuştur. Sonuç olarak, anne babaları demokratik olarak algılayan üniversite öğrencilerinin uyum düzeyinin anne ve babalarını otoriter olarak algılayan öğrencilerin uyum düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır.

Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012) tarafından yapılan araştırmanın amacı üniversitede okuyan öğrencilerinin anne-baba tutumları ile öğrencilerin problem çözme becerileri, sosyal kaygı durumları ve akademik başarıları arasındaki etkisini incelemektir. Araştırmaya 305 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, tutarsız ve ilgisiz anne-baba tutumlarına sahip anne-babaların çocuklarının okuldaki akademik muvaffakiyetlerinin ve problem çözebilme becerilerinin düşük, sosyal kaygı miktarlarının ise yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kendi eğitim-öğretim düzeyleri yüksek olan anne ve babaların daha çok demokratik tutumları benimsediği, çocuklarının akademik başarılarının ve problem çözme becerilerinin yüksek olduğu ve sosyal kaygılarının düşük olduğu bulunmuştur. Koruyucu tutum gösteren anne babaların çocuklarının problem çözme becerilerinin düşük olduğu

ayrıca otoriter tutum sergileyen anne babaların çocuklarının hem sosyal kaygı düzeyinin hem de akademik başarılarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Deniz, Karakuş, Traş, Eldeleklioğlu ve Hamarta (2013) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarının öznel iyi oluş ve yaşam doyumlarını yordama düzeyini incelenmiştir. Çalışmaya 414 (221 kadın, 193 erkek) öğrenci katılmıştır çalışma ana baba tutumları, öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında anlamlı ilişkiler saptanmış olup ana baba tutumlarının öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu yordayan önemli değişkenler olduğunu göstermiştir. Demokratik anne baba tutumuyla öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında olumlu, koruyucu ve otoriter anne baba tutumuyla öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında olumsuz bir ilişki bulunmuştur.

Karabeyeser (2013) tarafından yapılan araştırma, üniversitede okuyan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin, farklı demografik değişkenler, anne-baba tutumu ve kişinin maruz kaldığı stresli yaşam olayları bakımından ortaya konup incelenmesi niyetiyle yapılmıştır. Araştırmaya 691 (432 kadın, 259 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma bittiğinde, demokratik anne-baba tutumunu algılayan üniversite öğrencilerinin otoriter anne-baba tutumuna sahip öğrencilerden daha yüksek hem bireysel gelişim hem de yaşam amacı düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan demokratik anne-baba tutumuna sahip üniversitede okuyan öğrencilerin, diğerleriyle olumlu ilişkiler, çevresel hakimiyet ve kendini kabul düzeyleri gibi psikolojik iyi oluşun alt boyutları açısından otoriter ve koruyucu-istekçi anne-baba tutumuna sahip üniversite öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Gönen (2014) tarafından yapılan çalışmada algılanan anne baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 213'ü kız, 192'si erkek olmak üzere toplam 405 kişiden oluşmuştur. Bu çalışmanın sonunda algılanan anne baba tutumu ile kişilik yapıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocuk otoriter tutum ile yetiştirildiğinde, çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik yapılarına rastlanma oranı artmaktadır. Çocuk demokratik tutum ile yetiştirildiğinde ise, çekingen, bağımlı, pasif

agresif, antisosyal, narsisistik, histriyonik ve paranoid kişilik yapılarına rastlanma oranı azalmaktadır. Çocuk koruyucu/istekçi tutum ile yetiştirildiğinde, çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik yapılarına rastlanma oranı artmaktadır.

Yılmaz, Kesici (2014) tarafından yapılan araştırmanın amacı üniversitede okuyan öğrencilerin anne baba tutumları, öz-anlayış gelişimleri ve doğum sırası (ilk, ortanca, sonuncu) değişkenleri arasında anlamlı düzeyde farklılığın araştırılmasıdır alana katkı sağlamaktır. Araştırmaya 539 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre anne baba tutumunu demokratik ve koruyucu olarak algılayan üniversite öğrencilerinin kardeş doğum sırası (İlk, Ortanca, Sonuncu) değişkeni ile arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Yine demokratik anne baba tutumu ile üniversite öğrenimi gören öğrencilerin öz-anlayışları arasında hem anlamlı hem de pozitif; koruyucu ve otoriter anne baba tutumları ile üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları arasında hem anlamlı hem de negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bulgular ele alındığında ilk çocukların ortanca ve son çocuklara göre anne baba tutumlarını demokratik; sonuncu çocukların da ortanca çocuklara göre anne baba tutumlarını koruyucu algıladıkları saptanmıştır.

Ay (2015) tarafından yapılan çalışmanın temel amacı bireylerin anne baba tutumlarının depresyon ve problem çözme becerilerine ne derece etki ettiğini saptamaktır. Araştırma 50 dokuzuncu sınıf öğrencisi ve 50 on ikinci sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 100 kişi üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına ele alınıp cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında erkeklerin algıladıkları anne baba demokratik tutum düzeyleri kızlara oranla daha yüksektir. İlk çocuk olan bireylerin diğer bireylere oranla anne babalarından algıladıkları demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin babaları yüksek lisans ve üzeri mezun olan bireylerin diğer bireylere oranla anne babalarından algıladıkları demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yine araştırma sonucuna göre öğrencilerin anne babadan algılan demokratik tutum arttıkça depresyon azalmaktadır ve anne babadan algılan otoriter tutum ve ilgisiz tutum arttıkça depresyon artmaktadır. Ayrıca anne babadan algılan demokratik tutum arttıkça problem çözme becerileri

artmaktadır ve anne babadan algılan otoriter tutum ve ilgisiz tutum arttıkça problem çözme becerileri azalmaktadır.

Biçkur (2015) tarafından yapılan 16-19 yaş arası ergenlerin anne baba tutumları açısından sınav kaygılarının benlik saygısına bağlı nasıl farklılaştığını saptamak amacıyla gerçekleştirilmiş çalışmada 101'i kadın, 49'u erkek toplam 150 ergen ile çalışılmıştır. Ebeveyn tutumu, sınav kaygısı ve benlik saygısı alt boyutlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Otoriter tutum ile annelerin eğitim durumu değişkeni arasındaki ilişkisi incelendiğinde; okuryazar olmayan annelerin daha otoriter oldukları ve eğitim seviyesi arttıkça bu durumun azaldığı görülmüştür, anne baba tutumu alt boyutlarında demokratik tutum arttıkça iş ve eğitim açısından olumlu düşünceler de artış göstermektedir. Ebeveyn tutumu, sınav kaygısı ve benlik saygısı alt boyutlarının genel olarak okul başarısı algısına etkisi incelendiğinde, ergenlerin algıladıkları demokratik ebeveyn tutumu arttıkça okul başarısı düzeyinin olumsuz düzeyde etkilendiği görülmektedir.

Bozdemir (2015) tarafından yapılan araştırma, bağlanma stillerinin hem anne baba tutumları hem de çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya, 935 (544 kız, 391 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda; bağımlı değişken olan duygusal zekânın, bağımsız değişkenler olarak kabul edilen (bağlanma stilleri, anne baba tutumları, çocukluk çağı örselenme yaşantıları) tümü ile anlamlı bir düzeyde ilişkisi olduğu görülmüştür. Bağımsız değişkenlerin duygusal zekâyı yordamadaki katkılarına saptamak amacıyla yapılan regresyon analizi neticesinde; en önemli katkının kaçınmalı bağlanma stili yaşayanlardan geldiği ve önem sırasının cinsel istismara uğrama, demokratik anne baba tutumu, fiziksel istismara uğramış olma, duygusal istismarla karşılaşmış olma, koruyucu-istekçi anne baba tutumu ve kaygılı bağlanma stili şeklinde devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Pamuk (2016) tarafında yapılan çalışmada, farklı anne-baba tutumlarının, üniversite öğrencilerinin kendini toparlama gücüne, problem çözme becerilerine ve karar verme davranışlarına etkisinin olup olmadığını incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 350 (154 erkek, 196 kız) üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma

sonucunda elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu düzeyi öğrencilerin aceleci yaklaşım düzeyini ve kaçınan yaklaşım düzeyini azaltmaktadır. Öğrencilerin algıladıkları demokratik ve otoriter anne baba tutumu düzeyinin, öğrencilerin kendini toplama gücü düzeyini arttırmakta olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu düzeyi öğrencilerin problem çözme becerisi genel düzeyini olumlu yönde etkilemekte olduğu, öğrencilerin algıladıkları koruyucu istekçi anne baba tutumu düzeyi problem çözme becerisi genel düzeyini olumsuz yönde etkilemekte olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin algıladıkları koruyucu istekçi ve otoriter anne baba tutumu düzeylerinin öğrencilerin araştırmacı ve aceleci kararsızlık düzeylerini arttırmakta olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin algıladıkları koruyucu istekçi anne baba tutumu düzeyi, öğrencilerin değerlendirici yaklaşım düzeyini, planlı yaklaşım düzeyini, düşünen yaklaşım düzeyini ve kendine güvenli yaklaşım düzeyini arttırmakta olduğu saptanmıştır.

Gökkaya (2016) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin sosyal fobi, depresyon ve anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik eğilimleri ve üniversiteye uyum arasında ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 196 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre Üniversiteye uyum ile sosyal kaygı, depresyon, mükemmeliyetçilik ve koruyucu-istekçi anne-baba tutumu arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunurken, üniversiteye uyum ile otoriter anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken; demokratik anne-baba tutumu ile üniversiteye uyum arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Sosyal kaygı, depresyon, mükemmeliyetçilik ve koruyucu-istekçi anne-baba tutumunun üniversiteye uyumu azalttığı, demokratik ve otoriter anne-baba tutumunun ise arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Oğuz (2016), genç yetişkinlerde anne baba tutumu, anksiyete ve benlik saygısı ilişkisini araştırmıştır. Çalışma 157 (80 kadın, 77 erkek) katılımcıdan oluşan örneklem grubu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucuna göre, genç yetişkinlerde anne baba tutumuna bağlı olarak anksiyete ve benlik saygısı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Anksiyete ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Anksiyete düzeyi arttıkça benlik saygısı artış görülmektedir.

Sağır (2016) tarafından yapılan araştırmada ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını incelemiştir. Araştırma örneklemini, 1000 (500 kız, 500 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre, ailelerin demokratik tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içe alma ve dışa yansıtma durumunun azaldığı ve öfke kontrolünün arttığı; anne babaların otoriter ve koruyucu/istekçi tutum düzeyi yükseldikçe ergenlerin sürekli öfke, öfkeyi içte tutma ve öfkeyi dışa yansıtma durumunun arttığı ve öfke kontrolünün azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Demokratik tutuma sahip olan ailelerde; kızların kesintisiz öfke, hem öfkeyi içte tutma hem de öfkeyi dışa yansıtma düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu; ayrıca, erkeklerin kızlara göre öfkelerini daha fazla kontrol ettikleri görülmektedir. Otoriter ve koruyucu/istekçi tutuma sahip olan ailelerde; kız ve erkeklerin kesiksiz öfke, hem öfke dışa yansıtma hem de öfke kontrol düzeyinin aynı olduğu, kızların öfkeyi içte tutma düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir.

Yeşilyurt (2017) tarafından yapılan araştırmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile otomatik düşünceleri ve stresle baş etme tarzları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini 150 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin algıladıkları hem koruyucu istekçi anne baba tutumu hem de otoriter anne baba tutumu ile otomatik düşünce düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olup, bu tutumlar arttıkça otomatik düşünce düzeyleri de artmaktadır. Demokratik anne baba tutumu ile otomatik düşünce düzeyleri arasında negatif yönde ilişki vardır. Demokratik tutum arttıkça otomatik düşünce düzeyleri azalmaktadır. Demokratik anne baba tutumu ile problem odaklı stresle başa çıkma tarzları arasında pozitif yönde, çaresiz yaklaşım alt boyutu ile negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Otoriter anne baba tutumu problem odaklı başa çıkma tarzlarını olumsuz yönde etkilemekte; çaresiz ve boyun eğici yaklaşım alt boyutlarını ise arttırmaktadır. Koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile sosyal destek arama alt boyutu arasında negatif yönde, çaresiz ve boyun eğici yaklaşım boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Aydın (2017) tarafından yapılan araştırmanın amacı lise de okuyan ergenlerde çatışma çözme becerisinin anne baba tutumları açısından incelenmesidir. Araştırma grubunu toplam 536 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, koruyucu-istekçi ile otoriter anne baba tutumları arasında pozitif, demokratik anne baba tutumları ile ergenlerde saldırganlık arasında negatif bir ilişki vardır. Algılanan otoriter baba tutumu artıkça, ergenlerin problem çözme becerisi azalırken, koruyucu ve demokratik baba tutumlarında problem çözme becerilerinin arttığı tespit edilmiştir. Anne baba tutumlarına göre erkek öğrencilerin anne ve babalarının otoriter bir tutum sergilediği tespit edilirken, kız öğrencilerin anne ve babalarının daha demokratik bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Ergenlerde anne- baba tutumları ile ailenin gelir durumu arasındaki ilişki irdelendiğinde, aile gelirinin düzeyine göre anne- baba koruyucu-istekçi ve otoriter tutumlarda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Gürler (2017) ergenlerin benlik saygıları ile anne baba tutumları arasındaki ilişki farklı değişkenler açısından incelenmiştir. Çalışmaya 287 (149 kız, 138 erkek) ergen oluşturmaktadır.. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre ergenlerin benlik saygısının demokratik anne baba tutumu ile olumlu ve pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip belirlenmiştir. Diğer taraftan, ergenlerin benlik saygıları; koruyucu/istekçi anne baba tutumu ve otoriter anne baba tutumu ile negatif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir. Katılımcıların anne baba tutumlarının yaşa ve doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği ancak cinsiyet, okul türü, akademik başarı, sınıfa göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Turan (2017) yapmış olduğu çalışmada ergenlerdeki internet bağımlılığını anne-baba tutumları açısından incelenmiştir. Çalışmaya 148 öğrenci (84 kız, 64 erkek) katılmıştır. Çatışma neticesinde aynı zamanda internet bağımlılığı ile anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Kaya (2017) yapmış olduğu çalışmada, ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumunun, ebeveynlerine ve akranlarına bağlanma durumlarının benlik algılarına etkisini ve ergenin ebeveynlerinden beklentilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmaya 700 ergen katılmıştır. Çalışmada, ergenlerin ve ailelerinin bazı tanıtıcı özelliklerinin anne baba tutum, benlik ve bağlanma puan ortalamaları üzerinde

istatistiksel anlamlılıkta fark yarattığı, ebeveyn tutumları ve bağlanma puan ortalamaları ile benlik puan ortalamaları arasında istatistiksel anlamlılıkta ilişki olduğu saptanmıştır. Elde edilen nitel verilerin analizinde kategori, tema ve alt temalar belirlenmiştir. Bu temalar; düşük benlik puan ortalamasına sahip ergenlerde olumsuz benlik algısı, otoriter tutum ve davranışlar, reddedici tutum ve davranışlar, ergenden beklentiler ve memnuniyetsizlik, tutum, duygu, sınırlı iletişim, her iki ebeveyn den beklentiler, anneden beklentiler ve babadan beklentilerdir. Yüksek benlik puan ortalamasına sahip ergenlerde ise temalar, olumlu benlik algısı, demokratik anne-baba tutumu, etkili iletişim ve ilişkinin olduğu gibi devam etmesidir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, ergenin benlik gelişiminde ebeveynlerin ve akranların önemli bir etkisi olduğu görülmektedir.

b. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde de anne baba tutumlarıyla ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

Baumrind (1978), ana-okulu çocuklarından oluşan küçük gruplar üzerinde iyi planlanmış çalışmalar yapmış ve bu çalışmalarda gözlem ve görüşme gibi teknikler kullanmıştır. Ana-babaların sıcak, verici, destekleyici ve çocuklara yönelik beklentilerin yüksek olduğu ailelerin çocukları; ana-okuluna, eve, çevreye en iyi uyum sağlayan çocukların olduğu gözlenmiştir.

Dornbusch, Ritter, Leiderman, Roberts ve Fraileigh'un (1987) araştırmasında, demokratik ebeveynlerin yetiştirdiği çocukların zihinsel, sosyal, ruhsal gelişim ve benlik saygısı açısından aldığı puanların izin verici ya da otoriter ebeveynlerin yetiştirdiği çocukların aldığı puanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anne baba tutumlarının çocukların davranışları üzerindeki etkisini kanıtlayan birçok araştırma bulunmaktadır. Otoriter tutum gösteren anne babaların çocuklarında zayıf yaşıt ilişkileri, düşük akademik başarı olduğu görülmüştür (Baumrind, 1991:752). Diğer yandan demokratik tutum gösteren anne babaların çocuklarında ise yüksek özgüvene ve mesuliyete sahip, güçlü sosyal ilişkileri olan, yüksek akademik

başarıları çocuklar olduğu görülmüştür (Steinberg, Lamborn, Dornbusch & Darling,1992).

Darling (1999), anne-baba tutumları ve etkilerini derlediği çalışmasında anne baba tutumlarının çocuk üzerindeki sonuçlarını araştırmıştır. Araştırma sonucunda açıklayıcı-otoriter ailelere mensup çocuklar ve ergenler, açıklayıcı otoriter olmayan ailelerden gelen çocuklara oranla kendilerini sosyal becerileri bakımından daha yeterli ve kabiliyetli olarak derecelendirmektedir. İlgisiz aile tutumlarının egemen olduğu evlerde büyüyen çocuklar ve ergenler, bütün inceleme alanlarında en düşük sonuçları vermiştir. Otoriter (yüksek talepkarlık ve düşük açıklayıcılık) anne-baba tutumunun egemen olduğu ailelerden gelen çocuk ve ergenler, problem davranışlar sergilemeyen veya bu tür davranışlara katılmayan ve kabul edilir düzeyde bir okul başarısı gösteren kesimi oluşturmaktadırlar. Diğer taraftan, sosyal işlevsellik ve öz-saygı açısından daha zayıf kalmakta ve depresyona girme açısından daha yüksek risk taşımaktadırlar. İzinverici (yüksek açıklayıcılık, düşük talepkarlık) anne-baba tutumunun egemen olduğu ailelerden gelen çocuklar ve ergenler ise, problem davranışlar sergileme veya bunlara katılma açısından daha yüksek potansiyel gösterirken okul başarılarının da daha düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, öz-saygı ve sosyal işlevsellik açısından daha etkin ve depresyona girme eğilimi daha az olan bir sınıfi oluşturmaktadırlar.

Floyd, Stein, Harter, Allison ve Nye (1999) gey, lezbiyen ve biseksüel gençlerin, ayrılma bireyleşmeleri, anne-baba ilişkileri, iyi olma düzeyleri ve cinsel kimliğe ait yönelimleri arasındaki ilişkileri 16-27 yaş arasında 72 hem genç yetişkin hem de ergen üzerinde incelemiştir. Kabul edici anne-baba tutumuna sahip gençlerin iyi oluş düzeyleriyle ilişkili bulunmuştur. Bununla birlikte gençlerin cinsel kimliğe dönük yönelim göstermelerinde anne babaların tutumunun destekleyici olduğu belirlenmiştir.

Edwards ve Price'in (2002) yapmış oldukları çalışmada, kolej öğrencilerinde anne-baba tutumu ve hedef koyma, hedefe ulaşma iradesi ve hedefe ulaşmada izlenecek yola dair umut arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, demokratik/açıklayıcı aile tutumunun; ergenler ve çocuklardaki umuda dair olumlu sonuçlar ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Day, Badali ve Ruck (2005)'te yaptıkları araştırmaya göre algılanan anne baba tutumları ve genç yaşta anneliği yaşayan anneler ile annelerinin bakım olsun, büyüme olsun ve bireysel kararlılık haklarına karşı tutumları olsun bunlar arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Genç yaşta olan annelerin kişisel kararlılık haklarının diğer annelere göre daha güçlü destekleyicisi ayrıca annelerdeki bakım haklarının genç annelerden daha fazla destekleyicisi olduğu bulunmuşsa da gerek anneler gerekse genç anneler bireysel belirleyicilik karşısında bakım haklarının önceliğinin savunucu olduklarını gözlemişlerdir. Diğer taraftan genç anneler ile annelerini ya otoriter ya da ilgisiz olarak algılayan genç annelerin (erken yaşta anne olanlar); annelerini açıklayıcı otoriter tutum gösterici olarak algılayanlara göre bireysel belirleyicilik haklarına karşı oldukça fazla tasdik ettikleri gözlemişlerdir.

Boughton ve Lumley (2011), tarafından yapılan çalışmada, ailelerin çocuk duygu durumunda ve duygusal direncin oluşmasındaki hazırlayıcı özellikleri: ailevi sorumluluk ve psikolojik kontrolün rolü araştırılmıştır. Bu çalışmada, ebeveyn tutumlarının erken ergen tarafından algılanışı ve psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir. Katılımcıları 268 erken ergenler oluşturmaktadır. Çalışmanın sonuçları, çocukların anne baba tutumlarını algılayışlarının psikolojik dayanıklılığı etkilediğini ve ebeveyn davranışlarının birey tarafından algıyı etkilediği belirlenmiştir.

Raboteg Saric ve Sakic (2014) yaptıkları çalışmada ergen bireylerin anne ve baba tutumu algısının ergen bireylerin ruhsal durumu üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. 401 öğrenciyle yapılan araştırmada katılımcılara ebeveynlerinin tutumları (otoriter, otoritatif ve hoşgörülü), arkadaşlık kalitesi, benlik saygısı, genel hayat kalitesi ve öznel mutluluk üzerine sorular sorulmuştur. Çalışma sonucunda ebeveyn tutumu algısının ve arkadaşlık kalitesinin kişilerin mutluluk düzeyini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Otoritatif ve hoşgörülü annelerin çocuklarının otoriter annelerin çocuklarına göre daha yüksek benlik saygısı ve yaşam tatminine ve mutluluk düzeyine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, otoritatif ve hoşgörülü babaların çocuklarında mutluluğa dair değişkenlerin tamamında otoriter babaların çocuklarına göre daha yüksek sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca arkadaşlık kalitesi

yüksek ergenlerin daha yüksek mutluluk, yaşam tatmini ve benlik saygısına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Anne baba tutumu ile yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmaları sonuçlarında cinsiyet, ailenin sosyo-ekonomik durumu, anne babanın öğrenim durumu ve çocuğun doğum sırasına göre farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Ayrıca anne baba tutumları ile akademik başarı düzeyi, sosyal destek düzeyi, problem çözme becerisi, kişilik yapıları, duygusal zeka düzeyleri ve problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülürken internet bağımlılığı ile anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulgulara ek olarak üniversiteye uyum ile sosyal kaygı, depresyon, mükemmeliyetçilik ve koruyucu-istekçi anne-baba tutumu arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunurken, üniversiteye uyum ile otoriter anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ayrıca demokratik anne-baba tutumu ile üniversiteye uyum arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur.

2. Flört Kaygısı ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın bu bölümünde flört kaygısı ile ilgili yapılmış benzer çalışmalara değinilecektir.

a. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Alan yazın incelendiği zaman flört kaygısı kavramıyla ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Flört kaygısı kavramıyla ilgili yapılmış yurtiçi çalışmalar;

Flört kaygısı konusunda ülkemizdeki ilk çalışma (Kalkan,2008) tarafından yapılmıştır. Kalkan (2008a) yılında yaptığı “Ergenlerde Flört Kaygısı: Ölçek Geliştirme ve Bilişsel Davranışçı Grup Danışmasının Etkililiği” adlı çalışmasında, ergenlerde oluşabilecek flört kaygısını değerlendirme amacıyla kullanılacak hem bir ölçme aracını geliştirmeyi hem de bilişsel-davranışçı kuramına dayalı olarak yapılan grupla psikolojik danışmanın flört kaygısı olan liseye devam eden ergenler üzerindeki etkililiğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Türkiye’de ergenler için flört kaygısı ölçümü geliştirme üzerine yapılmış ilk çalışma olan bu çalışma, lise 1 -3. sınıfa devam eden

440 ergen üzerinden yürütülmüştür. Araştırmanın birinci aşamasında geçerliliği ve güvenilirliği hesaplanarak flört kaygısı envanteri geliştirilmiştir. İkinci aşamasında ise grupla psikolojik danışmaya iştirak eden ergenlerin, iştirak etmeyenlere oranla flört kaygısı düzeylerinin anlamlı ölçüde düştüğü görülmüştür.

Kalkan(2008b) yaptığı çalışmadaki amacı, ergenlerin romantik ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları çözme davranışlarını belirlemede kullanılacak bir ölçme aracını geliştirmektir. Elde edilecek veriler ışığında geliştirilen testin geçerlik ve güvenilirliğini saptamaktır. Araştırmanın örneklemini lise 1-3. sınıf öğrencileri arasından random seçimle belirlenmiş 297 liseye devam eden ergen oluşturmuştur. Ölçeğin kabul edilebilir düzeyde psikometrik niteliklere sahip olduğunu ve ergenlerin romantik ilişkilerinde yaşadıkları sorun çözme davranışlarını belirlemede kullanılabilceğini göstermiştir.

Kalkan ve Özbek (2011) tarafından yapılan çalışmanın amacı çocukluk çağı örselenme yaşantılarının ergenlerdeki flört kaygısını yordayıp yordamadığını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini 297 (169 kız, 128 erkek) üniversiteye devam eden öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre; duygusal, fiziksel ve cinsel kötüye kullanımın ergenlikteki flört kaygısının anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur, flört kaygısı varyansının duygusal kötüye kullanım tarafından açıklandığı görülmektedir. Fiziksel ve cinsel kötüye kullanımın yaşanan flört kaygısı varyansına anlamlı bir katkı sağlamamaktadır. Duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal, fiziksel kötüye kullanım ve cinsel kötüye kullanım ile flört kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Duygusal, fiziksel ile cinsel kötüye kullanım ve flört kaygısı kişilerin cinsiyetlerine göre anlamlı fark göstermektedir. Duygusal kötüye kullanım ve cinsel kötüye kullanım düzeyleri açısından cinsiyetler bağlamında anlamlı fark olduğunu ortaya koymaktadır.

Tomaç (2015) tarafından yapılan araştırma, üniversite hazırlık sınıfına ve 1. Sınıfa devam eden ergenlik dönemindeki öğrencilerinin flört kaygısı seviyelerinin; beden imajı ve bazı demografik değişkenlere göre açıklanabilirliğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 400 (301 kız, 99 erkek) üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada beden imajının flört kaygısının önemli bir yordayıcılarından

olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerde, beraberlik sürelerinin ve anne eğitim seviyelerinin flört kaygının önemli yordayıcılarından olduğu görülürken; erkek öğrencilerde, ilişki deneyiminin flört kaygısının önemli yordayıcılarından olduğu görülmüştür. Beden imajı düşük olan bireylerin flört kaygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin devam eden ilişki süreleri arttıkça flört kaygılarının azaldığı bulgusu elde edilirken, anne eğitim seviyeleri arttıkça flört kaygısı seviyelerinin de arttığı elde edilen bulgular arasındadır. Erkek öğrencilerin de ilişki deneyimleri arttıkça flört kaygılarının azaldığı görülmüştür. Ayrıca, aile gelir seviyesi düştükçe flört kaygısının arttığı görülmüştür.

Saraç ve Erkan (2016) tarafından yapılan çalışmada, flört kaygısı yaşayan üniversite öğrencileri ile yedi oturumluk bir psikolojik danışma sürecini gerçekleştirilmişlerdir. Sürecin bitimi itibariyle danışanın yaşadığı flört kaygısını azaltmak amaçlanmıştır. Uygulama başlangıcı ve bitiminde ön test ve son test sonucunda danışanın flört kaygısında belirgin bir azalma gözlenmiştir. Buna göre danışan; rahat ve doğal davranışlarda bulunma, göz kontağı kurabilme, sohbet konusu bulma, ses tonunu yükselterek konuşma, kişilerarası ilişkiyi yüz yüze yapabilme, konuşurken ses titremesini kontrol etme yüzü kızarmadan konuşma, karşı cinsiyetten kişi tarafından beğenilme gibi konularda daha az kaygı yaşar hale gelmiştir.

b. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde de Flört kaygısı kavramıyla ilgili yurtdışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

Ailelerle yapılmış olan çalışmalar, fiziksek babanın yokluğu gibi duygusal baba yokluğu da kızın uyumu ile korelasyon göstermiştir. Duygusal denge, sürekli kaygı ve kadınlarda flört kaygısı yaşama fakir baba- kız ilişkisiyle bağlantılıdır (Acheson, 1977, Evans, 1979, Fleck ve diğerleri, 1980, Muram, Rosenthal, Tolley, Peeler ve Dorko, 1991; Ragland, 1977; Akt: Kanakıs,1996). Yapılan başka bir çalışma ise bu sonuçları destekler niteliktedir. Üvey babayla kızları arasındaki ilişkiyle öz baba ve kızları arasındaki ilişki kıyaslandığında, kişiler arası güven ve romantik ilişki memnuniyet

puanları benzerken flört kaygısı puanının üvey baba kız ilişkisinde daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Wallerstein & Kelly, 1980; Clark & Kanoy, 1998, Akt: Farbman).

Üniversite, birçok genç insanın ebeveynlerinden daha fazla bağımsızlık kazanmaya başladığı bir dönemdir. Genellikle, üniversite öğrencilerin kendi başlarına yaşamaya başlar ve bu bağımsızlığın bir parçası olarak, birçok öğrenci de karşı cinsten biriyle çıkmaya başlar. Ancak, flört sık sık anksiyete ile doludur ve üniversite öğrencilerinin% 30 ila% 60'ı arasında üyeler arasında çok endişeli veya utangaç oldukları bildirilmiştir (Arkowitz, Hinton, Perl, & Himadi, 1978, Akt: Zukor, 2005)

McNamara ve Grossman (1991) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, erkeklerin% 83'ü ve kadınların% 76'sı birinden randevu almadan önce çok endişeli olduğunu bildirmektedir. Flörtün genellikle üniversite deneyiminin önemli bir parçası olduğuna, bunun yanında yüksek kaygılarla karakterize bir deneyime sahip olduğunu göz önüne alarak, araştırmacılar anksiyete ile ilişkilerin flört etkisini daha iyi anlamaya çalışmışlardır (Akt: Zukor, 2005)

Clark ve Kanoy (1998), genç yetişkin kadınların ve babalarının duygusal ilişkileri, flört ilişkileri, flört kaygısı ve kişiler arası güven üzerine ki etkilerini araştırmıştır. Çalışmaya 66 evli 25 boşanmış aile katılmıştır. Araştırma sonucunda boşanmanın olduğu ailelerde aile yapısı ne olursa olsun, daha az baba-kız yakınlığı, daha düşük ilişki memnuniyeti ve güven ve daha yüksek flört kaygısı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Larson, Taggart-Reedy, Wilson (2001) tarafından yapılan çalışmada algılanan işlevsiz aile-kökenli kurallarının genç yetişkinlerin flört ilişkileri üzerine etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 322 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucuna göre; işlevsiz aile kuralları flört kaygısıyla pozitif ilişkili ve genç yetişkinlerde ilişkiye bağlılık, ilişki doyumu ve flört aşamaları negatif ilişkili çıkmıştır.

Glicman ve LA Greca'nın (2004) yılında yürüttüğü "Ergenler için Flört Kaygısı Ölçeği: Ölçek Geliştirme ve Ergenlik Dönemindeki İşlevleri ile İlişkisi" adlı çalışmaya 757 lise öğrencisi katılmıştır. Sonuçlara göre; daha genç ergenler, ileri yaştakilere

nazaran daha fazla flört kaygısı yaşadıkları ve erkekler kızlara nazaran farklı cinsten oluşan bir grupta daha fazla sosyal tedirginlik hissettikleri görülmüştür. Flört kaygısının belirtileri ile akran ilişkisi kaygısı ve depresyon belirtileri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Sonuçların DAS-A'nın (Ergenler için Flört Kaygısı Ölçeği) güvenilirliğini ve geçerliliğini desteklediği görülmüştür.

La Greca ve Macker'nın (2004) yılındaki "İlişkide Ergenlerin Kaygısı; Karşı-Cinsiyetten Arkadaşların, Yakın Arkadaşların ve Eşlerin Rolü" adlı çalışmasına 15-19 yaş aralığında olan 781 öğrenci katılmıştır. Sonuçlara göre, kızların erkeklere göre daha çok romantik partnere sahip olmayı istedikleri görülmüştür, farklı cinsiyetten daha az arkadaşına sahip olan ergenlerin flört kaygılarının yüksek seviyelerde olduğunu belirttikleri görülmüştür. Şimdiye kadar hiç romantik ilişkiye sahip olmamış ergenlerin ve şuan romantik bir ilişkiye sahip olmayan ergenlerin ve romantik partnerleriyle daha negatif etkileşime sahip olan ergenlerin flört kaygılarının daha yüksek seviyelerde olduğu görülmüştür.

Stevens ve Morris'in (2007) yılında yaptıkları "Lise dönemindeki flört ve sosyal kaygı: interneti başkaları ile iletişim kurma için kullanma" adlı çalışmaya 666 kişi katılmıştır ve katılanların yaş ortalaması 19'dur. Sonuçlara bakıldığında, 179 kişinin yüksek flört kaygı grubunda ve 167 kişinin ise düşük flört kaygısı grubunda olduğu donucuna ulaşılmıştır. Flört kaygısı yüksek olan kişilerin, online ilişki devam ettirmede web-cam kullanma olasılıklarının 9 kat daha fazla olduğu görülmüştür.

Valkenburg ve Peter (2007), yüksek flört kaygısı olan bireylerin, çevrimiçi flört sitelerinde düşük flört kaygısı olan bireylerden daha az aktif olduğu tespit edilmiştir (Akt: Pinto, 2013).

Hullmann, Molzon, Eddington, ve Mullins (2012), yaptıkları çalışmada psikososyal uyumun (ki bunlar kaygı ve sosyal işlevsellik olarak alınmıştır) bir yönü olarak yiyeceklere karşı alerjileri olan ergenlerde ve genç yetişkinlerde henüz incelenmemiş olduğunu belirtmişlerdir, özellikle yeni sosyal aktivitelere (örneğin, yeni lokantalara giderken, partilere giderken) girerken alerjiye maruz kalma olasılığı ve bunun olumsuz sonuçlarına sebep olabileceği için gıda alerjisine sahip ergenler ve genç erişkinler, sosyal durumlarda anksiyete ve kaçınma düzeylerini anksiyete sorunu

da dahil olmak üzere arttırdığını gösterebilir sonucuna ulaşmışlardır. Flört kaygısı, gruplar halinde ve aynı cinsiyet ve karşı cinsten olan partnerleriyle ilişki kurma ve sosyal etkileşime girme konusunda belirli bir kaygı türüdür. Bu kaygı türü için ergenlik çağındaki akran ve romantik ilişkilerin gelişmesine ve korunmasına müdahale edilebilir. Gerçekten, kronik alerji hastalığı olan ergenler, flört kaygısı yaşamakta özellikle risk altında olduğunu belirtmişlerdir.

Flört kaygısı ile yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmaları sonuçlarında duygusal kötüye kullanım ve duygusal ihmal, fiziksel kötüye kullanım ve cinsel kötüye kullanım ile flört kaygısı arasında anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca flört kaygısı ile beden imajı, anne öğrenim düzeyi, ailenin sosyo ekonomik durumu, baba-kız ilişkisi, karşı cinsten arkadaş sayısı ve daha önce romantik ilişki deneyimi olup olmama durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu bulgulara ek olarak yüksek flört kaygısı olan bireylerin, çevrimiçi flört sitelerinde düşük flört kaygısı olan bireylerden daha az aktif olduğu tespit edilmiştir

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, veri toplama yöntemi, araştırmacının rolü, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

A. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Betimsel araştırmalar, "bir konunun hali hazırdaki durumunu saptamayı hedeflemektedir", ilişkisel tarama ise, "iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ya da derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir" (Karasar, 2012: 111).

B. Araştırma Grubu

Bu çalışmadaki araştırma grubunu; 2016 – 2017 eğitim-öğretim yılında Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde bulunan 11 anabilim dalında öğrenim görmekte olan 582 öğrenciden tabakalı örnekleme yöntemiyle belirlenen 413 öğrenci oluşturmaktadır. Tabakalı örnekleme yöntemi, alt gruplar alınırken evrendekiler belirlenip aynı zamanda belirlenen grupların evren büyüklüğü içindeki oranlarıyla örnekleme temsil edilmelerini hedefleyen örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012:86). Evren sayısı esas alındığında örnekleme büyüklüğünün de yeterli sayıda olduğu görülmüştür (Yazıcıoğlu ve

Erdoğan, 2014:40). Belirlenen örneklem grubuna ait betimsel istatistikler Tablo 2 ve Tablo 3’ te gösterilmiştir;

Tablo 1: Öğrenci Sayılarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Erkek	252	61,0
Kız	161	39,0
Toplam	413	100,0

Tablo 2: Öğrenim Görülen ABD/Bölgelere Göre Öğrenci Dağılımı

Bölüm	N	%
Türkçe Öğrt.	35	8,5
Sınıf Öğrt.	40	9,7
İlköğretim Matematik Öğrt.	34	8,2
Müzik Öğrt.	34	8,2
Beden Eğitimi Öğrt.	39	9,4
Okul Öncesi Öğrt.	46	11,1
PDR	43	10,4
Sosyal Bilgiler Öğrt.	44	10,7
BÖTE	22	5,3
Resim Öğrt.	30	7,3
Fen Bilgisi Öğrt.	46	11,1
Toplam	413	100,0

C. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama araçlarının adı, niteliği ve geçerlilik-güvenirlik bilgilerine yer verilmiştir.

1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu öğrencilere ilişkin demografik bilgileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

2. Anne-Baba Tutumu Ölçeği

Araştırmada kullanılan “Anne Baba Tutum Ölçeği”, Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen, Kuzgun ve Eldeklioğlu (1999) tarafından revize edilen ölçek bireylerin anne babalarından algıladıkları tutumun türü ve düzeyini ölçmek amacıyla uygulanmaktadır. Bilal (1984) ve Yılmaz (2004b) tarafından yeniden düzenlenen, geçerliliği ve güvenilirliği daha önceden ispat edilmiş bir ölçektir. Ölçek likert tarzıdır. Hiç uygun değil, pek uygun değil, biraz uygun, çok uygun ve tamamen uygun ifadelerinin birinin birey tarafından işaretlenmesi beklenir. Puanlama ise sırasıyla 1’den 5’e kadar yapılmaktadır. Ölçekte tersine çevrilen maddeler bulunmaktadır. Alt ölçeklerden alınan puanın fazla olması, algılanan anne baba tutumun daha fazla algılandığını göstermektedir. Ölçek maddeleri ele alındığında Baskıcı ve otoriter tutum, Dengesiz ve kararsız tutum, Koruyucu tutum, İlgisiz ve kayıtsız tutum, Mükemmeliyetçi tutum ölçülmektedir. Her bir alt ölçek ayrı puanlanmakta, toplam puan hesap edilmemektedir. Testin tekrarı yöntemi ile elde ettiği güvenilirlik katsayıları anne için 0.75, baba için 0.76 dır (Yılmaz, 2004b: 61). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının $r = .82$ olduğu saptanmıştır. Ölçek çocuklara, ergenlere ve yetişkinlere uygulanabilmektedir.

3. Flört Kaygısı Ölçeği

Çalışmaya katılacak öğrencilerin Flört kaygısı düzeylerini tespit etmek için Flört Kaygısı Ölçeği uygulanmıştır. Ergenlerin karşı cinsle ilişkileri sırasında yaşadıkları flört kaygısını belirlemek amacıyla Kalkan (2008a) tarafından geliştirilen ölçek kırk altı maddeden oluşmaktadır. Envanterin yapı geçerliğini sınamak için faktör analizi yapılmış, faktör yapısını inceleyebilmek ve alt boyutlarını belirleyebilmek amacıyla varimax dik döndürme tekniği ile birlikte uygulanan Temel Bileşenler Analizi sonucuna göre, varyansın %50.26'sını açıklayan, özdeğeri 1'in üzerinde olan üç faktör belirlenmiştir. Bu varyansın, %19.86'sı birinci faktörden (Beğenilmeme Düşünceleri; örnek madde "ilgi duyduğum karşı cinsten bir kişiyle beraberken hata yapmamak için konuşacaklarımı önceden planlarım") kaynaklanmaktadır. İkinci faktör (İletişim Kaygısı; örnek madde "ilgi duyduğum karşı cinsten bir kişiyle beraberken yüksek ses tonuyla konuşamam") toplam varyansın %15.24'ünü, üçüncü faktör (Fizyolojik Belirtiler; örnek madde "ilgi duyduğum karşı cinsten bir kişiyle beraberken yüzüm kızarır") ise %15.15'ini açıklamaktadır. Benzer ölçekler geçerliği için Flört Kaygısı Envanteri-Ergen Formu ve Utangaçlık Ölçeğinden alınan puanlar arasındaki korelasyon katsayısı .72 ($p < .01$) bulunmuştur. Envanterin tümü için hesaplanan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .96, Beğenilmeme Düşünceleri alt ölçeği için .94, İletişim Kaygısı alt ölçeği için .90 ve Fizyolojik Belirtiler alt ölçeği için ise .88 olarak hesaplanmıştır (Kalkan 2008a). Bu çalışma için ölçeğin genel Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısının $r = .85$ olduğu saptanmıştır.

D. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları örneklem grubuna araştırmacı tarafından gruplar halinde uygulanmıştır. Veri toplama araçları gruplara uygulanmadan önce araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarındaki yönergeler hakkında bilgi verilmiştir. Verilerin toplanması her bir grupta yaklaşık olarak 40-45 dakika sürmüştür.

E. Verilerin Analizi

Araştırmada ilk olarak örneklem grubundan elde edilen veriler kayıp veri, uç değer, normallik, çoklu bağlantılılık açısından incelenmiş, diğer bir ifadeyle analizlerin sayıltıları test edilmiştir. Sayıltıların incelenmesi için ilk aşamada katılımcılardan toplanan veriler hatalı kodlama açısından incelenmiştir ve hatalı kodlama yapan ya da ölçeklerin biri ya da birden fazlasını boş bırakan katılımcı formuna rastlanmamıştır. Verilerin parametrik ya da non parametrik istatistikler için uygun olup olmadığına normallik dağılımına (çarpıklık, basıklık, ortalama, ortanca, mod, saçılım ve histogram grafikleri) ve grupların varyans eşitliğine (Levene F Testi) bakılarak veri analizi yapılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği ve grup varyanslarının eşit olduğundan veri setinin parametrik istatistikler için uygun olduğu belirlenmiştir.

Algılanan anne tutumu, algılanan baba tutumu ve flört kaygısı ile ilgili ele alınan bağımsız değişkenlerin düzeylerine göre oluşturulan grupların bağımlı değişken puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada elde edilen verilerin çoklu doğrusal regresyon analizi için uygun olup olmadığını incelemek için veri setlerinin normalligi ve doğrusallığı değerlendirilmiştir. Normallik (çok değişkenli) ve doğrusallık varsayımlarını güçleştiren uç değerlerin olup olmadığı mahalanobis uzaklığı (20.52) ve Cook's (Cook's < 1) değerlerine göre incelenmiş, veri analizini etkileyecek düzeyde uç değerler olmamasından dolayı veri setinden herhangi bir veri çıkarılmamıştır.

Veri setlerinin doğrusallık ve normallik koşullarını sağlamanın yanı sıra yordayan değişken sayısı esas alındığında örneklem büyüklüğünün de yeterli sayıda olduğu görülmüştür. Çoklu doğrusal regresyon analizinin diğer bir varsayımı olan yordayıcı değişkenler arasında yüksek bağlantı katsayısının bulunmaması koşulu için yordayıcı değişkenler arasındaki ikili korelasyon katsayıları, tolerans değeri, VIF ve CI değerleri incelenmiştir.

Yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantılık olarak tanımlanabilecek .80 üzerinde bir korelasyon değerinin olmadığı, tolerans değerinin .20'den yüksek, VIF

değerinin 10'dan küçük ve CI değerinin ise 30'dan küçük olduğu belirlenmiştir. Son olarak hataların bağımsız olması şartını incelemek için Durbin-Watson değerine bakılmış; değer 1-3 arasında (DW=1.97-2.00) olduğu ve hataların bağımsız olduğu görülmüştür. Yapılan bu işlemlere bağlı olarak elde edilen verilerin çoklu doğrusal regresyon analizi için uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler çoklu doğrusal regresyon analizinden basit doğrusal (enter) regresyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Veri analizleri SPSS programları aracılığı ile bilgisayar ortamında yapılmış olup anlamlılık düzeyi $p = .05$ olarak kabul edilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012).

III.BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Algıladıkları Anne Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
Anne baskıcı otoriter	Kız	252	34.39	8.13	411	.37	.711
	Erkek	161	34.09				
Anne dengesiz kararsız	Kız	252	12.16	2.88	411	2.49	.013*
	Erkek	161	11.44				
Anne koruyucu	Kız	252	13.44	3.66	411	-1.99	.046*
	Erkek	161	14.19				
Anne ilgisiz kayıtsız	Kız	252	12.00	3.10	411	1.39	.165
	Erkek	161	11.57				
Anne mükemmeliyetçi	Kız	252	11.08	3.27	411	1.13	.259
	Erkek	161	10.72				
Anne güven verici demokratik	Kız	252	42.09	16.04	411	-2.06	.039*
	Erkek	161	45.43				

p<.05*

Tablo 3'te görülen bağımsız örneklem için t-testi sonucuna göre cinsiyet değişkenine göre algıladıkları anne dengesiz-kararsız tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2,49$, $p<.05$). Kızların algıladıkları anne dengesiz-kararsız tutum puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Yine tabloda görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları anne koruyucu tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=-1.99$, $p<.05$). Erkeklerin algıladıkları anne koruyucu tutum puan ortalamaları kızların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Tabloda görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları anne güven verici tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=-2.06$, $p<.05$). Erkeklerin algıladıkları anne güven verici tutum puan ortalamaları

kızların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Yine tabloda görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları diğer anne tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 4: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Algıladıkları Baba Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	p
Baba baskıcı otoriter	Kız	252	29.97	7,88	411	1.54	.123
	Erkek	161	28.77				
Baba dengesiz kararsız	Kız	252	11.66	3,26	411	2.15	.032*
	Erkek	161	10.96				
Baba koruyucu	Kız	252	14.24	3,92	411	-1.37	.170
	Erkek	161	14.78				
Baba ilgisiz kayıtsız	Kız	252	11.55	3,31	411	2.25	.025*
	Erkek	161	10.80				
Baba mükemmeliyetçi	Kız	252	2.93	1,79	411	.74	.456
	Erkek	161	2.79				
Baba güven verici demokratik	Kız	252	44.02	16,77	411	-2.16	.031*
	Erkek	161	47.68				

$p<.05^*$

Tablo 4'te görülen bağımsız örneklem için t-testi sonucuna göre cinsiyet değişkenine göre algıladıkları baba dengesiz-kararsız tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2,15$, $p<.05$). Kızların algıladıkları baba dengesiz-kararsız tutum puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Yine tabloda görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba ilgisiz kayıtsız tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2.25$, $p<.05$). Kızların algıladıkları baba ilgisiz kayıtsız tutum puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Tabloda görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları baba güven verici tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=-2.16$, $p<.05$). Erkeklerin algıladıkları baba güven verici tutum puan

ortalamaları kızların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Yine tabloda görüldüğü üzere cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları diğer baba tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 5: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	p
Flört Kaygısı	Kız	252	106.56	37.67	411	2.27	.023*
	Erkek	161	97.82				

$p < .05^*$

Tablo 5’te görülen bağımsız örneklem için t-testi sonucuna göre cinsiyet değişkenine göre flört kaygısı puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2.27, p < .05$). Kızların Flört kaygısı puan ortalamaları erkeklerin Flört kaygısı puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır.

Tablo 6: Öğrencilerin Yaşadıkları Bölge Değişkeni ile Algıladıkları Anne Tutum puanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Anne baskıcı otoriter	Gruplar Arası	221.07	6	36.84	.59	.73
	Gruplar İçi	25067.90	406	61.74		
	Toplam	25288.97	412			
Anne dengesiz kararsız	Gruplar Arası	37.35	6	6.22	.74	.61
	Gruplar İçi	3399.83	406	8.37		
	Toplam	3437.18	412			
Anne koruyucu	Gruplar Arası	49.33	6	8.22	.59	.73
	Gruplar İçi	5658.89	406	13.93		
	Toplam	5708.23	412			
Anne ilgisiz kayıtsız	Gruplar Arası	41.00	6	6.83	.72	.62
	Gruplar İçi	3814.47	406	9.39		
	Toplam	3855.47	412			
Anne mükemmeliyetçi	Gruplar Arası	94.34	6	15.72	1.62	.14
	Gruplar İçi	3941.37	406	9.70		

	Toplam	4035.71	412			
Anne güven verici demokratik	Gruplar Arası	775.25	6	129.20	.49	.80
	Gruplar İçi	105209.82	406	259.13		
	Toplam	105985.08	412			

p>.05

Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre öğrencilerin yaşadıkları bölge değişkeni ile algıladıkları anne tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Tablo 7: Öğrencilerin Yaşadıkları Bölge Değişkeni ile Algıladıkları Baba Tutum puanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Baba baskıcı otoriter	Gruplar Arası	729.40	6	121.56	1.45	.194
	Gruplar İçi	34003.87	406	83.75		
	Toplam	34733.28	412			
Baba dengesiz kararsız	Gruplar Arası	34.73	6	5.79	.54	.775
	Gruplar İçi	4327.71	406	10.65		
	Toplam	4362.45	412			
Baba koruyucu	Gruplar Arası	70.63	6	11.77	.77	.594
	Gruplar İçi	6207.69	406	15.29		
	Toplam	6278.32	412			
Baba ilgisiz kayıtsız	Gruplar Arası	28.36	6	4.72	.43	.858
	Gruplar İçi	4443.39	406	10.94		
	Toplam	4471.75	412			
Baba mükemmeliyetçi	Gruplar Arası	46.34	6	7.72	.77	.589
	Gruplar İçi	4038.87	406	9.94		
	Toplam	4085.21	412			
Baba güven verici demokratik	Gruplar Arası	1061.97	6	176.99	.62	.714
	Gruplar İçi	115794.35	406	285.20		
	Toplam	11685632	412			

p>.05

Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre öğrencilerin yaşadıkları bölge değişkeni ile algıladıkları baba tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 8: Öğrencilerin Yaşadıkları Bölge Değişkeni ile Flört Kaygısı puanlarına Göre Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Flört Kaygısı	Gruplar Arası	19105.40	6	3184.23	2.21	.041*
	Gruplar İçi	583902.04	406	1438.18		
	Toplam	603007.45	412			

$p<.05$

Yapılan varyans analizi sonuçlarına göre öğrencilerin yaşadıkları bölge değişkeni ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Bu farkın hangi gruplar arasına olduğunu anlamak için LSD testi uygulanmıştır bunun sonuçlarına göre; Ege bölgesinde yaşayanların puan ortalamaları, Marmara bölgesinde yaşayanlardan, Karadeniz bölgesinde yaşayanlardan, Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanlardan, iç Anadolu bölgesinde yaşayanlardan ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşayanların puan ortalamasından düşüktür. Ayrıca Doğu Anadolu bölgesinde yaşayanların puan ortalaması Ege bölgesinde yaşayanların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır.

Tablo 9: Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Algılanan Anne Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Anne çalışma durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Anne baskıcı otoriter	Evet	48	36.45	5.86	411	2.05	.040*
	Hayır	365	33.99				
Anne dengesiz kararsız	Evet	48	12.02	2.91	411	.35	.722
	Hayır	365	11.86				
Anne koruyucu	Evet	48	14.02	3.91	411	.56	.574
	Hayır	365	13.69				
Anne ilgisiz kayıtsız	Evet	48	12.45	2.40	411	1.50	.132
	Hayır	365	11.75				
Anne mükemmeliyetçi	Evet	48	11.25	2.95	411	.71	.472
	Hayır	365	10.90				
Anne güven verici demokratik	Evet	48	46.87	17.15	411	1.60	.110
	Hayır	365	42.94				

P<.05*

Tablo 9’da görülen bağımsız örneklem için t-testi sonucuna göre anne çalışma değişkenine göre algıladıkları anne baskıcı otoriter tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2.05$, $p<.05$). Kızların algıladıkları anne baskıcı otoriter tutum puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Yine tabloda görüldüğü üzere anne çalışma değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları diğer anne tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 10: Öğrencilerin Annelerinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Anne çalışma durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evet	48	96.00	32.81	411	-1.38	.168
Hayır	365	104.10	38.85			

p>.05

Öğrencilerin annelerinin çalışma durumları ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Tablo 11: Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Algılanan Baba Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Baba çalışma durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Baba baskıcı otoriter	Evet	313	29.60	7.40	409	.14	.887
	Hayır	98	29.47				
Baba dengesiz kararsız	Evet	313	11.48	3.14	409	.72	.472
	Hayır	98	11.21				
Baba koruyucu	Evet	313	14.54	3.80	409	.48	.627
	Hayır	98	14.32				
Baba ilgisiz kayıtsız	Evet	313	11.33	3.22	409	.53	.591
	Hayır	98	11.13				
Baba mükemmeliyetçi	Evet	313	2.88	1.95	409	-.21	.830
	Hayır	98	2.92				
Baba güven verici demokratik	Evet	313	45.74	16.76	409	.36	.714
	Hayır	98	45.03				

p>.05

Öğrencilerin babalarının çalışma durumları ile algıladıkları baba tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Tablo 12: Öğrencilerin Babalarının Çalışma Durumu Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Baba çalışma durumu	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evet	313	104.47	38.27	409	1.25	.210
Hayır	98	98.82	38.46			

p>.05

Öğrencilerin babalarının çalışma durumları ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Tablo 13: Öğrencilerin Anne Babalarının Evlilik Şekli Değişkenine Göre Algılanan Anne Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Anne-baba evlilik şekli	N	$\bar{X}$	S	Sd	T	p
Anne baskıcı otoriter	Flört	54	35.83	9.28	411	1.56	.118
	Diğer	359	34.04				
Anne dengesiz kararsız	Flört	54	12.03	3.07	411	.42	.671
	Diğer	359	11.85				
Anne koruyucu	Flört	54	13.74	3.75	411	.01	.992
	Diğer	359	13.73				
Anne ilgisiz kayıtsız	Flört	54	12.14	3.43	411	.81	.417
	Diğer	359	11.78				
Anne mükemmeliyetçi	Flört	54	11.11	3.68	411	.42	.675
	Diğer	359	10.91				
Anne güvenverici demokratik	Flört	54	40.74	16.32	411	-1.30	.192
	Diğer	359	43.79				

p>.05

Öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkeni ile algıladıkları anne tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>.05).

Tablo 14: Öğrencilerin Anne Babalarının Evlilik Şekli Değişkenine Göre Algılanan Baba Tutum Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

	Anne-baba evlilik şekli	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Baba baskıcı otoriter	Flört	54	31.62	6.56	411	2.18	.029*
	Diğer	359	29.18				
Baba dengesiz kararsız	Flört	54	11.75	2.80	411	.88	.375
	Diğer	359	11.33				
Baba koruyucu	Flört	54	14.55	3.18	411	.20	.836
	Diğer	359	14.43				
Baba ilgisiz kayıtsız	Flört	54	11.75	3.10	411	1.19	.234
	Diğer	359	11.18				
Baba mükemmeliyetçi	Flört	54	3.38	1.44	411	2.13	.033*
	Diğer	359	2.80				
Baba güven verici demokratik	Flört	54	45.83	16.08	411	.17	.859
	Diğer	359	45.39				

p<.05*

Tablo 14'te görülen bağımsız örneklem t-testi sonucuna göre öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkenine göre algıladıkları baba baskıcı-otoriter tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2,18$, $p<.05$). Flört evliliği yapan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba baskıcı otoriter tutum puan ortalamaları flört evliliği yapmayan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba baskıcı otoriter tutum puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde fazladır. Tabloya göre öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkenine göre algıladıkları baba mükemmeliyetçi tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark vardır ($t_{(411)}=2,13$, $p<.05$). Flört evliliği yapan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba baskıcı mükemmeliyetçi tutum puan ortalamaları flört evliliği yapmayan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba mükemmeliyetçi tutum puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde fazladır. Yine tabloda görüldüğü üzere

öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkenine göre öğrencilerin algıladıkları diğer baba tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 15: Öğrencilerin Anne Babalarının Evlilik Şekli Değişkenine Göre Flört Kaygısı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t- Testi Sonuçları

Anne-baba evlilik şekli	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
Flört	54	97.70	39.13	411	-1.12	.261
Diğer	359	103.98	38.11			

$p>.05$

Öğrencilerin anne babalarının evlilik şekli değişkeni ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 16: Flört Kaygısı Düzeyleri İle Anne Tutumları Arasındaki Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları.

Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	P
Sabit	137.34	13.16	-	10.44	.00
Anne baskıcı otoriter	-1.34	.36	-.26	-3.77	.00
Anne dengesiz kararsız	.92	.95	.07	.97	.33
Anne ilgisiz kayıtsız	-1.57	.97	-.12	-1.62	.11
Anne mükemmeliyetçi	.55	.87	.04	.63	.53
Anne güven verici-demokratik	.31	.13	.12	2.34	.02

$R=.34$, $R^2=.11$ $F_{(5-402)}=10.18$, $p=.00$

Anne tutumlarına ait değişkenlerine göre flört kaygısının yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir. Tablo incelendiğinde Anne baskıcı otoriter ile anne güven verici demokratik tutumu ile flört kaygısı düzeyinin geneline anlamlı olarak yordadığı, anne dengesiz kararsız, anne ilgisiz kayıtsız ve anne mükemmeliyetçi, tutumlarının ise flört kaygısı düzeyini yordamadığı ($p>.05$) bulunmuştur.

Anne baskıcı otoriter ile anne güven verici demokratik tutumu ile flört kaygısı düzeyleri ile orta düzeyde ve anlamlı ilişki vermektedir. “R=.34” “R²=.11” p<.01. Adı geçen değişkenler flört kaygısı düzeyindeki varyansın yaklaşık “%11’ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin flört kaygı düzeyi üzerindeki görece önem sırası; Anne baskıcı otoriter ile anne güven verici demokratik tutumu, anne dengesiz kararsız, anne mükemmeliyetçi ve anne ilgisiz kayıtsız olmalıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları (Tablo 16) incelendiğinde ise, Anne baskıcı otoriter ile anne güven verici demokratik tutumu flört kaygısı düzeyi üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Tablo 17: Flört Kaygısı Düzeyleri İle Baba Tutumları Arasındaki Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	P
Sabit	120.37	10.16	-	11.84	.00
Baba baskıcı otoriter	-1.29	.36	-.31	-3.54	.00
Baba dengesiz kararsız	-.05	.85	.00	-.06	.96
Baba ilgisiz kayıtsız	.38	.96	.03	.39	.69
Baba mükemmeliyetçi	1.03	1.03	.08	.99	.32
Baba güven verici-demokratik	.32	.12	.14	2.66	.01

R=.27, R²=.07 F₍₅₋₄₀₂₎=10.18, p=.00

Baba tutumlarına ait değişkenlerine göre flört kaygısının yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir. Tablo incelendiğinde baba baskıcı otoriter ile baba güven verici demokratik tutumu ile flört kaygısı düzeyinin genelini anlamlı olarak yordadığı, baba dengesiz kararsız, baba ilgisiz kayıtsız ve baba mükemmeliyetçi, tutumlarının ise flört kaygısı düzeyini yordamadığı (p> .05) bulunmuştur.

Baba baskıcı otoriter ile baba güven verici demokratik tutumu ile flört kaygısı düzeyleri ile düşük düzeyde ve anlamlı ilişki vermektedir. “ $R=.27$ ” “ $R^2=.07$ ” $p<.01$. Adı geçen değişkenler flört kaygısı düzeyindeki varyansın yaklaşık “%7”sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin flört kaygı düzeyi üzerindeki göreceli önem sırası; Baba baskıcı otoriter ile baba güven verici demokratik tutumu, baba mükemmeliyetçi, baba ilgisiz kayıtsız ve baba dengesiz kararsız olmalıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları (Tablo 17) incelendiğinde ise, baba baskıcı otoriter ile baba güven verici demokratik tutumu flört kaygısı düzeyi üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

V. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

A. Sonuçlar

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumlarına göre flört kaygısı arasındaki ilişki düzeyi ve yordayıcılığı araştırılmıştır. Öğrencilerin algıladıkları anne baba tutumları ve flört kaygısı düzeyleri çeşitli demografik değişkenler açısından ele alınmış, ayrıca öğrencilerin flört kaygı düzeyi algılanan anne ve baba tutumu üzerinde anlamlı birer yordayıcı olup olmadıkları incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1.Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkeni ele alındığında; algıladıkları anne tutumları, algıladıkları baba tutumları ve flört kaygısı düzeylerinin bulgu sonuçlarının tartışılması;

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre algıladıkları anne tutum puanları anlamlı bir farklılık göstermektedir kızların algıladıkları anne dengesiz kararsız tutum puanları erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde fazladır. Erkeklerin algıladıkları anne koruyucu tutum puanları ve anne güven verici tutum puanları kızların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır. Sonuçta annelerin sahip oldukları çocukların cinsiyetlerinin, annelerin tutumlarını etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 3).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkeninin annelerin çocuklarına karşı tutumlarını etkilediğini ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır. Bu araştırmalar aşağıda belirtilmiştir. Mızrakçı (1994) Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörleri incelediği çalışmasında annelerin kız çocuklarına karşı daha koruyucu tutum gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Türk toplumunda daha doğuştan erkek çocuğun kızdan farklı tutulduğunu, kız ve erkek çocuğuna karşı tutumların değişik olduğunu, geleneksel toplumda erkek çocuğa değer verildiği bunun nedeni olarak erkek

çocuklarının yaşlılık güvencesi olduğu yani ekonomik beklentiler olduğu şeklinde düşünülebilir (Yörükoğlu, 2007: 35).

Cinsiyet değişkenine göre algılanan baba tutum puanlarına bakıldığında kızların algıladıkları baba dengesiz kararsız tutum ve baba ilgisiz kayıtsız tutum puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamalarından fazladır. Erkeklerin algıladıkları baba güven verici tutum ortalamaları kızların puan ortalamasından fazladır. Sonuçta babaların sahip oldukları çocukların cinsiyetlerinin, babaların tutumlarını etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 4).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkeninin babaların çocuklarına karşı tutumlarını ortaya koyan araştırmalarda bulunmaktadır. Özyürek (2004)'in araştırmasında babaların çocuklarına karşı tutumlarının çocuğun cinsiyetinden etkilenmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Poyraz (2007)'in yaptığı çalışmada çocuğun cinsiyetinin babanın babalık rolünü algılamada anlamlı bir farklılık oluşturduğunu belirlenmiştir. Atalay Yalçın (2010) yaptığı araştırmada araştırmaya katılan babalardan elde edilen bilgiler analiz edildiğinde çocuğun cinsiyet değişkeni ile çocuk yetiştirme tutumları arasında herhangi bir anlamlı fark bulunmadığı görülmüştür.

Literatür tarandığında algılanan anne baba tutumu beraber alınan araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Sonuç böyle yorumlandığında kız ve erkeklerin algılanan anne baba tutumlarında oluşan anlamlı düzeyde farklılaşma Satılmış (2010), Ay (2015), Aydın (2017), Gürler (2017) tarafından yapılmış araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Satılmış (2010) erkek öğrencilerin algılanan otoriter anne baba tutum puanlarının kızların puanlarından yüksek, kız öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutum puanlarının ise erkeklerin puanlarından yüksek olduğunu belirtmiştir. Ay (2015) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin algıladıkları demokratik anne baba tutum düzeyleri kızlara oranla daha yüksek olduğunu bulmuştur. Aydın (2017) erkek öğrencilerin algıladıkları otoriter anne baba tutum puanları kızların puanlarından yüksektir, kız öğrencilerin ise algıladıkları demokratik anne baba tutum puanları erkeklerin puanlarından yüksektir. Gürler (2017) yaptığı araştırmada erkek öğrencilerin algıladıkları koruyucu ve otoriter anne baba tutum puanları kızların puan

ortalamasından anlamlı bir şekilde yüksek bulmuş ancak erkek ve kız öğrencilerin algıladıkları demokratik anne baba tutumu puanları açısından anlamlı bir farklılık bulamamıştır.

Cinsiyet değişkenine göre kızların flört kaygısı puan ortalamaları erkeklerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır (Tablo 5). Bu bulgu Tomaç (2015)'ın araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Tomaç cinsiyet değişkenine göre flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

2.Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları bölge değişkeni ele alındığında; algıladıkları anne tutumları, algıladıkları baba tutumları ve flört kaygısı düzeylerinin bulgu sonuçlarının tartışılması;

Yaşadıkları bölge değişkeni ile algılanan anne tutum puanları ve algılanan baba tutum puanları arasında anlamlı farklılık yoktur. Bu konuda yapılmış bir araştırma alan yazında bulunamamıştır (Tablo 6, Tablo 7).

Yaşadıkları bölge değişkeni ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı fark vardır. Ege bölgesinde yaşayanların puan ortalamaları, Marmara bölgesinde yaşayanlardan, Karadeniz bölgesinde yaşayanlardan, Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanlardan, iç Anadolu bölgesinde yaşayanlardan ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşayanların puan ortalamasından düşüktür. Ayrıca doğu Anadolu bölgesinde yaşayanların puan ortalaması ege bölgesinde yaşayanların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır (Tablo 8). Bulunan bu sonuçlara ilişkin alan yazında herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Bunun sebebi Ege bölgesinde yaşayan gençlerin yaşam stillerinin ve anne baba tutumlarının flört davranışını göstermeye diğer bölgelerde yaşayanlardan daha olumlu bakılması olabilir. Çünkü Ege bölgesinin özellikle iç ve dış turizme bağlı olarak çok fazla sayıda turist alması ve gençlerin de özellikle bu turistlerle kurdukları ilişkilerin fazlalığı bu olumlu tutumu sağlamış olduğu düşünülebilir.

3.Üniversite öğrencilerinin anne ve babanın çalışma durum değişkenlerine göre; algıladıkları anne tutumları, algıladıkları baba tutumları ve flört kaygısı düzeylerinin bulgu sonuçlarının tartışılması;

Annesi çalışanların algıladıkları anne baskıcı otoriter tutum puan ortalamaları annesi çalışmayanların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde fazladır (Tablo 9) .

Literatür tarandığında anneni çalışıp çalışmama değişkeninin algılanan anne tutumlarını etkileyip etkilemediğini ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır

Özyürek (2004) yaptığı araştırma da ise farklı sonuçlar bulunmuştur. Özyürek'in yaptığı çalışmada çalışan annelerin ev hanımı annelerine oranla daha demokratik olduklarını, ev hanımı annelerin ise çalışanlara annelere göre daha katı/sert disiplin ve aşırı koruyucu tutuma sahip olduklarını saptanmıştır. Özben ve Argun (2002)'unda yaptığı çalışmada çalışmayan annelerin aşırı kontrolcü tutumunun (baskı ve disiplin boyutu) yüksek olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin annelerinin çalışma durumları ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 10)

Babalarının çalışma durumları ile algıladıkları baba tutum puanları ve flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 11, Tablo 12). Özben ve Argun (2002)'un yaptığı çalışmanın bulguları bizim çalışmamızdaki bulgularla örtüşmemektedir, Özben ve Argun'un çalışmasının sonucunda; çalışan babaların aşırı kontrolcü tutumunun (baskı ve disiplin boyutu) yüksek olduğu görülmüştür.

4.Üniversite öğrencilerinin anne babanın evlilik şekli değişkenlerine göre; algıladıkları anne tutumları, algıladıkları baba tutumları ve flört kaygısı düzeylerinin bulgu sonuçlarının tartışılması;

Anne babalarının evlilik şekli değişkeni ile algıladıkları anne tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 13).

Flört evliliği yapan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba baskıcı otoriter tutum puan ortalamaları flört evliliği yapmayan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba baskıcı otoriter tutum puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde

fazladır. Flört evliliği yapan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba baskıcı mükemmeliyetçi tutum puan ortalamaları flört evliliği yapmayan anne babaların çocuklarının algıladıkları baba mükemmeliyetçi tutum puan ortalamalarından anlamlı bir şekilde fazladır (Tablo 14).

Anne babalarının evlilik şekli değişkeni ile flört kaygısı puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 15).

5. Anne ve baba tutumlarının flört kaygısı düzeyini yordayıcılığı;

Anne baskıcı otoriter ile anne güven verici demokratik tutumu ile flört kaygısı düzeyinin genelini (“% 11” (p<.01)) anlamlı olarak yordadığı, baba baskıcı otoriter ile baba güven verici demokratik tutumu ile flört kaygısı düzeyinin genelini anlamlı olarak yordadığı, bu miktarın ise yaklaşık “% 7” (p<.01) olduğu bulunmuştur. Burada özellikle ülkemizde baskıcı ve otoriter tutumun aynı eksen içinde düşünülmesinin etkisi olabilir. Oysaki baskıcı tutumda çocuğun tüm istekleri yok sayılarak sadece uyum istenmesi yer alırken otoriter tutumda çocuğun istekleri göz ardı edilmeden ortak karar alınma aşamasında ebeveynlerin otorite olması önemsenmektedir. Bu sonuç annenin ve babanın güven verici demokratik tutumu uygulaması ve çocuğun bu tutumu doğru algılaması ve davranışlarını oluştururken bilişsel, duygusal, davranışsal yapılarını bu tutuma göre ayarladığında flört kaygısının azaldığı görülmektedir. Ülkemiz gençliğinin kişilik yapılarını oluşturmalarında ve kimlik edinmeleri noktasında önce kendinin sağlıklı kimlik edinimi sonra da diğerlerini de buna katması noktasında anne baba tutumlarının ki araştırma sonuçlarına göre özellikle demokratik tutumların bireyin sağlıklı kimlik edinmesi, yakınlık görevini olumlu geçirmesi ve devam edegiden hayatında da özellikle kendi neslinin devamında bunun oluşumuna katkı yapacak tutumlar göstermesi önemli olacaktır. Sağlıklı nesil sağlıklı aileleri sağlıklı ailelerde sağlıklı toplumları oluşturacağı düşünüldüğünde bu kartopu etkisinin tüm insanlığa da faydası olacağı düşünüldüğünde konunun önemi ortaya çıkacaktır.

B. Öneriler

1. Günümüzde tüm dünyada bütün meslekler belli bir eğitimden sonra kazanılmaktadır. Ancak anne ve babalık deneme yanılma yoluyla öğrenilmekte, zorunlu bir eğitim sürecinden geçilmemektedir. Evlilik işlemlerinde istenilen kriterlerde evlilik ve anne baba eğitimi kurslarına katılmayı sağlayıcı sertifika ve belgeler istenilebilir.
2. Birçok insanın, en rahat ulaşabildiği kaynak olan gazete, dergi, televizyon ve internet gibi kitle iletişim aracılığı ile anneler ve babaların çocuk yetiştirme tutumları hakkında daha doğru ve pratik bilgiler elde etmeleri için çeşitli yayın ve programlar yapılabilir.
3. Anne baba eğitim programlarının ülke genelinde yaygınlaştırma çalışmalarına daha fazla önem verilerek, programların hazırlanması ve uygulanmasında anne baba tutumları konusuna ve özellikle babaların katılımını artırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilebilir.
4. Anne baba eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında, anne ve babaların yaşlarının, eğitim düzeylerinin ve mesleklerinin dikkate alınması önerilebilir.
5. Üniversite öğrencilerinin anne baba tutumları ile flört kaygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele alan bu çalışma, farklı yaş gruplarında ve/veya farklı demografik değişkenler açısından incelenebilir.
6. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından çalışma daha geniş örneklem grupları ile gerçekleştirilebilir veya farklı üniversitelerde benzer örneklemlemlerle araştırmalar yapılarak karşılaştırmalı çalışmalar düzenlenebilir.
7. Flört kaygısı olan öğrencilere Üniversite Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezleri, Gençlik Merkezleri ya da Kariyer Merkezlerinde bireysel ya da grupta bilişsel davranışçı terapi uygulanabileceği gibi, sosyal beceri eğitimleri de verilebilir.
8. Anne babanın demokratik tutum algısını oluşturacak davranışlarda bulunarak flört kaygısının oluşmasında engel yapı oluşturabileceği için aile eğitimlerinde bu tutumun geliştirilmesi noktasında durulabilir.

9. Ergenler arasında ‘Çatışma Çözme Eğitimi’, Flört İlişkilerinde Şiddet ve İstismarı Önleme Programı’ gibi önleyici müdahalelerin artırılması sağlanabilir.
10. Alinyazında anne baba tutumlarının aynı ölçeklerle birlikte ölçülmeye çalışıldığı görülmüştür. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda anne ve baba tutumlarının ayrı ayrı ölçülmesi önerilebilir.
11. Demokratik tutum arttıkça flört kaygısının azaldığı, baskıcı, otoriter tutum arttıkça flört kaygısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç göz önüne alındığında ailelere demokratik tutumu benimsemeleri, anne baba tutumlarının çocuklar üzerindeki etkileri konusunda daha fazla bilgi sahibi olmaları, uzman yardımına başvurmaları, flört kaygısı ile başa çıkma yöntemlerini öğrenmeleri, çocuklarına karşı olumlu örnek olabilecek davranışlarda bulunmaları önerilmektedir.
12. Ergenlerin flört kaygılarının cinsiyete göre farklılaştığı kız çocukların daha fazla flört kaygısı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda ailelere geleneksel ebeveyn tutumu yerine modern ebeveyn tutumunu tercih etmeleri, ergenler arasında cinsiyet ayırımı yapmamaları, çocuklarına eşit derecede hak ve özgürlük tanımaları önerilmektedir.
13. Flört kaygısı bu araştırmada son ergenlik döneminde olan ergenler üzerinde araştırılmıştır. Bu konunun yaşamın her döneminde ayrı ayrı değerlendirilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.
14. Flört kaygısı ile depresyon, sosyal kaygı, benlik saygısı, heterososyal beceriler, özgüven vs gibi farklı alanlarla da çalışılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
15. Bu araştırma grubunu, üniversite 1. Sınıf öğrencilerindeki bireyler oluşturmuştur. Öğretim hayatına devam etmeyen ya da iş hayatında olan bu yaş aralığındaki bireyler bu araştırmaya dâhil edilmemiştir. Daha sonraki yapılacak çalışmalarda, bu gibi farklı gruplarla da çalışılabilir.

IV.BÖLÜM

KAYNAKÇA

- AJZEN, I., & FISHBEIN, M. (1977). Attitude-behavior relations: A theoretical analysis and review of empirical research. *Psychological Bulletin*, 84(5), 888-918.
- ALİBEYOĞLU, T. (2009). *Baba destek programının (badep) babaların çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ALLIN, J. (1984). *Stress-inoculation training, social skills training and their combination in the treatment of social anxiety*. Unpublished doctoral dissertation. The University of Mississippi.
- ANGELL, L. R. (2000). *A meta-analysis of interpersonal communication constructivist research*. Unpublished doctoral dissertation. Kent State University.
- ARKONAÇ, A.S. (1998). *Sosyal psikoloji* (1.Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- ATALAY YALÇIN, F. (2010). *Genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ana-baba davranışları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ATKINSON, L.R., ATKINSON, C. R., SMITH, E. E., BEM, J. D., & HOEKSEMANOLEN, S. (1999). *Psikolojiye Giriş*, (Y. Alogan, Çev.). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- AVŞAROĞLU, S. (2010). Aile içi ilişkiler ve iletişim. *A. Kaya (Ed.). Kişiler arası ilişkiler ve etkili iletişim* (1. Baskı) içinde (283-309). Ankara: Pegem Akademi.
- AY, T. R. (2015). *Lise öğrencilerinin anne-baba tutumlarının öğrencilerin sosyal problem çözme becerilerine ve depresyon düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- AYDIN, E. (2017). *Ergenlerde çatışma çözme ve anne baba tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- AYYILDIZ, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri.
- BABAROĞLU, A.(2013). *Çocuk psikolojisi ve ruh sağlığı* (2.Baskı). Ankara: Vize Yayıncılık.
- BAKIRCIOĞLU, R. (2006). *Ansiklopedik psikoloji sözlüğü* (1. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- BAUMRIND, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental psychology*, 4 (1p2), 1.
- BAUMRIND, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth & Society*, 9(3), 239-267.
- BAUMRIND, D. (1991). Parenting Styles and Adolescent Development. R. Lerner, A. Peterson ve J.Brooks-Gunn (Ed.), *Encyclopedia of Adolescence*, 746-758. Newyork: Garland
- BAYHAN, P. ve İŞİTAN, D. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Aile ve Toplum*, 5(20), 33-44.
- BAYSAL, A. C. ve TEKARSLAN, E. (1996). *İşletmeciler için davranış bilimler*(2.Baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- BERBER, Ş. (1990). *Sosyo-ekonomik faktörlerin ve ana-baba tutumlarının okul başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BİÇKUR, B. (2015). *Üniversite sınavına girecek öğrencilerin sınav kaygısı, benlik saygısı ve anne-baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BİRİCİK, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- BOUCHEY, H. A. (2007). Perceived romantic competence, importance of romantic domains, and psychosocial adjustment. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36(4), 503-514.
- BOUGHTON, K. L., & LUMLEY, M. N. (2011). Parent prediction of child mood and emotional resilience: The role of parental responsiveness and psychological control. *Depression research and treatment*, 1-9.
- BOZDEMİR, F. (2015). *Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BRECKLER, S. J. (1984). Empirical validation of affect, behavior, and cognition as distinct components of attitude. *Journal of personality and social psychology*, 47(6), 1191-1205.
- BURGER, M. J. (2006). *Kişilik* (1.Baskı).(İ.D,E. Sarıoğlu Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- BUTCHER, N.J , MİNEKA, S ve HOOLEY, M. J. (2013). *Anormal psikoloji* (1.Baskı). (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kanküs
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇAKMAK, K. E., AKGÜN, E. Ö., KARADENİZ, Ş. ve DEMİREL, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Pegem
- CHORNEY, D.B., & MORRIS, T.L. (2008). Changing face of dating anxiety: Issues in assessment with special populations. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 15(3), 224-238.
- CLARK, K. J., & KANOY, K. (1998). Parents' marital status, father-daughter intimacy and young adult females' dating relationships. *Journal of Divorce & Remarriage*, 29(1-2), 167-179.
- COLLINS, W. A., & VAN DULMEN, M. (2006). *The significance of middle childhood peer competence for work and relationships in early childhood*. In A.C. Huston & M.N. Ripke (Eds.), *Developmental contexts in middle childhood*. New York: Cambridge University Press.

- CURRAN, J. P. (1977). Skills training as an approach to the treatment of heterosexual-social anxiety: A review. *Psychological Bulletin*, 84(1), 140-157.
- CÜCELOĞLU, D. (1996). *İnsan ve davranışı* (6.Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- ÇAĞDAŞ, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi* (2. Baskı). Konya: Eğitim Kitapevi.
- ÇAPLI, O. (1993). *Çocukların gençlerin eğitimi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÇECEN, A.R. (2008). Öğrencilerinin cinsiyetlerine ve ana-baba tutum algılarına göre yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 6(3), 415-431.
- ÇETİNKAYA, B. (2016). *Çocuk ruh sağlığı* (5.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- DADDIS, C., RANDOLPH, D. (2010), Dating and disclosure: Adolescent management of information regarding romantic involvement. *Journal of Adolescence*, 33, 309-320
- DARLING, N. (1999). Parenting style and its correlates. ERIC Digest. *ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education Champaign IL*.
- DAY, D. M., PETERSON-BADALI, M., & RUCK, M. D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29(2), 193-207.
- DEMİRİZ, S., & ÖĞRETİR, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- DENİZ, M. E., KARAKUŞ, Ö., TRAŞ, Z., ELDELİKLİOĞLU, J., ÖZYEŞİL, Z., HAMARTA, E. (2013). Parental attitude perceived by university students as predictors of subjective well-being and life. *Satisfaction psychology*, 3(4), 169-173
- DORNBUSCH, S. M., RITTER, P. L., LEIDERMAN, P. H., ROBERTS, D. F., & FRALEIGH, M. J. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child Development*, 58(5), 1244-1257.
- DÖNMEZER, İ. (1991). *Bölünmüş göçmen işçi ailelerindeki çocukların problem alanları ve sıklığı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

- DÖNMEZER, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim* (2.Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık
- DURUN, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne- baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- EDWARDS, L., PRICE, G., (2002). *The Relationship Between Perceived Parenting Style and Hope in College Students*. ED. 464 310.,(www.eric.ed.gov).
- EI-BELHİ, Z. E. (2012). *Mesalihu'l ebdan ve'l-enfüs* (1.Baskı). (N. Okuyucu ve Z. Tiryaki Çev.). İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- ELDELEKLİOĞLU, J. (1996). *Karar stratejileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ERGENE, T. (2012) Psikososyal gelişim. Y. Özbay ve S. Erkan, (Ed). *Eğitim psikolojisi* (4.Baskı) içinde (101-130). Ankara: Pegem Akademi.
- ERIKSON, E. H. (1968). *Identity: youth and crisis*. New York: Norton
- EVANS, B, F. (1996). Harry Stack Sullivan interpersonal theory and psychotherapy. London and New York: Routledge.
- FARBMAN, D. (2001). *The sleeper effect: Truth or fiction. Comparing the intimate relationships of single daughters of divorce and single daughters of intact families*. Unpublished doctoral dissertation. Adelphi University.
- FLOYD, F. J., STEIN, T. S., HARTER, K. S., ALLISON, A., & NYE, C. L. (1999). Gay, lesbian, and bisexual youths: Separation-individuation, parental attitudes, identity consolidation, and well-being. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(6), 719-739.
- FREEDMAN, J.L., SEARS, D.O. & CARLSMITH J.M., (1993). *Sosyal psikoloji* (3.Baskı) (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Yayınevi.
- FROMM, E. (1984), *Sevme sanatı*. (G. Işıtan, Çev.). İstanbul: Say Yayınevi.
- GALL, A. L. (2002). *Anksiyete ve Kaygı* (2.Baskı) (İ. Yergüz, Çev.), Ankara: Dost.
- GANDER, M. J. ve GARDINER, H. W. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (7.Baskı) (B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

- GARİP, S. (2010). *5-6 Yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GAZELOĞLU, C. (2000). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin psiko-sosyal gelişimine ana baba tutumunun etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- GEÇTAN, E. (1994). *İnsan olmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- GEÇTAN, E. (2013). *Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışları* (21. Baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- GLASGOW, K. L., DORNBUSCH, S. M., TROYER, L., STEINBERG, L., & RITTER, P. L. (1997). Parenting styles, adolescents' attributions, and educational outcomes in nine heterogeneous high schools. *Child development*, 68(3), 507-529.
- GLICKMAN, A.R., & La GRECA, A.M. (2004). The dating anxiety scale for adolescents: Scale development and associations with adolescent functioning. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(3), 566-578.
- GÖKÇEDAĞ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne- baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÖKKAYA, M. (2016), *Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal kaygı, depresyon ve anne-baba tutumları ile mükemmeliyetçilik eğilimleri ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Işık üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖNEN, G. (2014). *Algılanan anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GRAHAM, J. A., GANGLUFF, A., LOLLOCK, K. & PIZZA, J. (2000). Relational Schemas in Children's Friendship Dyads as a Function of Peer Group Status. Eastern Psychological Association Conference (Baltimore, MD, March 2000).

- GRANSEE, M, J. (2000). *Minimal dating as a result of repeated futile dating attempts: An enhancement of cognitive theory approaches*. Unpublished doctoral dissertation. Alliant University.
- GÜNEY, S. (2009). *Sosyal psikoloji* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- GÜNGÖRMÜŞ, O. (1989). Okul öncesi dönemde baba çocuk ilişkisinin çocuğun gelişimine etkisi. 6. *Ya-Pa Okul öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, İstanbul: YA-PA Yayınları.
- GÜRLER, A. (2017). *Ergenlerde anne baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Başakşehir örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜRSOY, F. ve COŞKUN, T. (2006). Büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların aile ortamlarını değerlendirmeleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 151-164.
- HART, B., & RISLEY, T. R. (1995). *Meaningful differences in the everyday experience of young American children*. Paul H Brookes Publishing.
- HASPOLAT, N. K., ve KAĞAN, M. (2017). Sosyal Fobinin Yordayıcıları Olarak Beden İmajı Ve Benlik Saygısı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 139-152.
- HILL, C. R., STAFFORD, E, P. (1980), Parental care of children: Time diary estimate of quantity, predictability, and variety. *Journal of Human Resources*, 15, 219-239
- HORTAÇSU, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler: ana baba, kardeş ve arkadaşlar* (1.Baskı). İstanbul: İmge Kitabevi.
- HORTAÇSU, N. (2012). *İnsan ilişkileri* (4.baskı). Ankara: İmge Kitapevi
- HULLMANN, S. E., MOLZON, E. S., EDDINGTON, A. R., & MULLINS, L. L. (2012). Dating anxiety in adolescents and young adults with food allergies: a comparison to healthy peers. *Journal of Asthma & Allergy Educators*, 3(4), 172-177.
- HUTTENLONCHER, J., HAIGHT, W., BRUK, A., SELTZER, M., LYONS, T. (1991), Early vocabulary growth: Relation to language input and gender. *Development Psychology*, 27, 236-248

- INGMAN, K. A. (1999). *An examination of social anxiety, social skills, social adjustment, and self-construal in Chinese and American students at an American university*. Unpublished doctoral dissertation. Virginia Polytechnic Institute and State University
- İNCEOĞLU, M. (2004). *Tutum algı iletişim*. Ankara: Elips Yayınevi.
- İNCEOĞLU, M. (2010). *Tutum algı iletişim (5.Baskı)*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.
- KAĞITCIBAŞI, Ç. ve CEMALCILAR, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar (15.Baskı)*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- KAĞITCIBAŞI, Ç. (2004). *Yeni insan ve insanlar (10. Baskı)*. İstanbul: Sistem Matbaacılık
- KALKAN, M. (2008a). Dating anxiety in adolescents: scale development and effectiveness of cognitive-behavioral group counseling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 32, 55-68.
- KALKAN, M. (2008b). Ergenler için romantik ilişkilerde sorun çözme ölçeği'nin (ERİŞÇÖ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(3), 131-138.
- KALKAN, M. ve KARADENİZ, Ö. S. (2011). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ergenlerdeki flört kaygısını yordar mı?. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(1), 35-44.
- KALKAN, M. ve YALÇIN, İ. (2012). Evlilik öncesi dönemde romantik ilişkiler. M. Kalkan ve Z. Hamamcı, (Ed.). *Evlilik öncesi psikolojik danışma (1.Baskı) içinde (1-8)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- KANAKIS, D. M. (1996). *Father caring and separation-individuation problems: Associations with female heterosexual behaviors*. Unpublished doctoral dissertation. University of Missouri-Columbia.
- KARABEYESER, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları ve stresli yaşam olaylarına göre psikolojik iyi oluşu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KARASAR, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi (31.Baskı)*. Ankara: Nobel Yayınevi.

- KATZ, D. (1967). "The Functional Approach to the Study of Attitude" Readings in Attitude Theory and Measurement. Ed. M. Fishbein. New York: John Wiley & Sons, Inc. 457 – 468.
- KAYA, A., BOZASLAN, H. ve GENÇ, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*,18, 208-225
- KAYA, Y. (2017). *Ergenlerin benlik alguları, algıladıkları ebeveyn tutumları, ebeveyne ve akrana bağlanma durumları ve ebeveynlerinden beklentileri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- KOCHANKA, G., AKSAN, N., PRISCO, T. R., ADAMS, E. E. (2008), Mother-child and father-child mutually responsive orientation in the first two years and children's outcomes at preschool age: *Mechanism of influence*. *Child Development*, 79, 30-44
- KÖKNEL, Ö. (2005). *Kaygıdan mutluluğa kişilik* (17. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KULAKSIZOĞLU, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6.Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- La GRECA, A. M., & MACKEY, E. R. (2004). Adolescents' Anxiety in Dating Situations: The Role of Other-Sex Friends, Close Friends, and Romantic Partners. *Journal Of Clinical Child And Adolescent Psychology*, 36(4), 522-533.
- LAIBLE, D. J., & THOMPSON, R. A. (2007). *Early socialization: A relationship perspective*. In J. E. Grusec & P.D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization*. New York: Guilford.
- LAMBORN, S. D., MOUNTS, N. S., STEINBERG, L., & DORNBUSCH, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child development*, 62(5), 1049-1065.
- LARSON, J. H., TAGGART-REEDY, M., & WILSON, S. M. (2001). The effects of perceived dysfunctional family-of-origin rules on the dating relationships of young adults. *Contemporary Family Therapy*, 23(4), 489-512.

- MCDOWELL, D. J., PARKE, R. D. (2009), Parental correlates of children's peer relations: An empirical test of a tripartite model. *Development Psychology*, 45, 224-235
- MIZRAKÇI Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikleri kendi yetiştiriliş tarzları çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MILLER, B. A. (2012). *Examining the effects of family, friends, and school contexts on the psychological well-being of adolescents in same-race and interracial romantic relationships*. Unpublished doctoral dissertation. The Florida State University.
- MORGAN, T.C. (2009). *Psikolojiye giriş* (18.baskı) (S. Karakaş ve R. Eski Ed.). Konya: Eğitim Kitapevi.
- NELSON, J.R. (1982). *Danışma psikolojisi kuramları*. (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Cassel Educational Limited.
- OĞUZ, N. (2016). *Genç yetişkinlerde anne baba tutumu, anksiyete ve benlik saygısı ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- OWEN, R. M. (1987). *The relationship between social anxiety and need for approval*. Unpublished doctoral dissertation. Pacific Graduate School of Psychology.
- ÖNCÜL, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü* (1. Basım). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ÖZBEN, Ş., ve ARGUN, Y. (2002). Okul Öncesi Çocukların anne- babalarının çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14, 18-28.
- ÖZGÜVEN, İ, E. (2010). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları
- ÖZGÜVEN, İ, E. (2012). *Psikolojik testler* (11.Baskı). Ankara: Nobel.
- ÖZGÜVEN, İ. E. ve BİLGE, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin karşı cins arkadaşlığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(8).27-36.
- ÖZKARDEŞ, G. O. (2010). *Baba olmak* (1.Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.

- ÖZUSTA, Ş. (1995). Çocuklar için durumluk-sürekli kaygı envanteri uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 32-44.
- ÖZYÜREK, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne- babaların çocuk yetiştirme incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZYÜREK, A. ve TEZEL ŞAHİN, F. (2012). Anne baba olmak ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumları. T. Güler, (Ed.) *Anne baba eğitimi* (2.Baskı) içinde (35-52). Ankara: Pegem Akademi.
- ÖZYÜREK, M. (2006). *Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi* (1.basım). Ankara: Kök Yayıncılık.
- PALUT, B. (2008). Düşünce stilleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, (1), 1 – 11.
- PAMUK, S. (2016). *Farklı anne baba tutumlarının üniversite öğrencilerinin kendini toplama gücüne, problem çözme becerilerine ve karar verme davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PAUL, E. L., & WHITE, K. M. (1990). The development of intimate relationships in late adolescence. *Adolescence*, 25(98), 375-400.
- PEKER, H. (2017). *Zor çocuk yoktur* (7. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları
- PINTO, K. M. (2013). *The Relationship between 'ocean' personality dimensions, demographics, and online dating attitudes and behaviors*. Unpublished doctoral dissertation. Pace University.
- POYRAZ, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- RABOTEG-SARIC, Z., & SAKIC, M. (2014). Relations of parenting styles and friendship quality to self-esteem, life satisfaction and happiness in adolescents. *Applied Research in Quality of Life*, 9(3), 749-765.
- SACHS, R. E. (2009). *Weight lifting as a taught competence image for dating anxiety management training with Jewish women*. Unpublished doctoral dissertation. Hofstra University.

- SAĞIR, D. (2016). *Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anne baba tutumlarıyla ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAĞLAM, S. (2007). *Lise öğrencilerinin ana-baba iletişimi sosyal destek ve ana-baba tutumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SANTROCK, W. J. (2012). *Ergenlik* (14.Baskı). (D. M. SİYEZ Çev.). Ankara: Nobel
- SANTROCK, W. J. (2016). *Yaşam boyu gelişim* (13.Baskı). (G. Yüksel, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- SARAÇ, A. & ERKAN, Z. (2016). Flört kaygısına ilişkin davranışçı yaklaşıma dayalı bireyle psikolojik danışma: vaka çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(45).41-50.
- SARGIN, N. (2003).Olumsuz ana-baba tutumları. *A.M. Sünbül (Ed.). Eğitime yeni bakışlar II*. (1.baskı) içinde (231-242). Ankara: Mikro Yayınları.
- SARGIN, N. (2012). *Çocuklarda ruh sağlığı* (2.Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi
- SATILMIŞ, M. (2010). *Öğrencilerin mükemmeliyetçilik tutumları ile anne baba tutumlarının karşılaştırmalı incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SAYGILI, S. ve ÇANKIRILI, A. (2013). *Baba olma sanatı* (2. Baskı). İstanbul: Zafer Yayınları.
- SOLMUŞ, T. (2011). *Çift, Evlilik ve aile terapisi* (1.Baskı). İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- STEINBERG, L., LAMBORN, S. D., DORNBUSCH, S. M., & DARLING, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child development*, 63(5), 1266-1281.
- STEVENS, S. B., & MORRIS, T. L. (2007). College dating and social anxiety: Using the Internet as a means of connecting to others. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), 680-688.

- ŞANLI, D. (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- ŞİMŞEK, A. (2006). *Duygusal zekânın, ana-baba tutumunun ve doğum sırasının tercih edilen liderlik tarzına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TARHAN, N. (2012). *Evlilik psikolojisi* (14.Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- TAVŞANCIL, E. (2004). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- TERZİ, Ş. (2016). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29). 1-11.
- TOKPINAR, C. (2011). *Gençlik ve aşk* (65.Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- TOLAN, B., İSEN, G. ve BATMAZ, V. (1985). *Ben ve toplum* (1.Baskı). Ankara: Teori Yayınları
- TOMAÇ, A. O. (2015). *Ergenlikte flört kaygısının yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- TURAN, F. (2017). *Ergenlerde internet bağımlılığının anne baba tutumları açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TUZGÖL, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TÜZÜN, O. ve SAYAR, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam Dergisi*, 19(1), 24-39.
- USLU, M. (2002). Çocuk eğitiminde anne babalara tavsiyeler. A.M. Sünbül, (Ed.), *Eğitime yeni bakışlar I* (1.Baskı) içinde (91-110). Ankara: Mikro Yayınları
- ÜNÜVAR, P. (2008). *Babaların 3-6 yaş grubu çocuklarıyla geçirdikleri zamanın niteliğini belirleme ve geliştirme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- VAZSONYI, A. T., & HUANG, L. (2010). Where self-control comes from: on the development of self-control and its relationship to deviance over time. *Developmental psychology*, 46(1), 245.
- WALKER, L. J., & FRIMER, J. A. (2011). The science of moral development. *Social development: Relationships in infancy, childhood, and adolescence*, 235-262.
- WHIRTER, M.C ve ACAR, N. V. (1998). *Çocukla iletişim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- YALOM, I. (2001). *Varoluşçu psikoterapi*. (3. Baskı). (Z. İ. Babayiğit Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- YANBASTI, G. (1996). *Kişilik kuramları*. (2. Baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- YAVUZER, H. (1997). *Çocuk psikolojisi* (14.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, H. (1998). Yaygın anne baba tutumları. *H. Yavuzer (Ed.), Ana-baba okulu* (7.baskı) içinde (115-131). İstanbul: Remzi Kitabevi
- YAVUZER, H. (2009). *Ana-Baba ve Çocuk* (21.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAZICIOĞLU, Y., & ERDOĞAN, S. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı. *Ankara: Detay Yayıncılık*.
- YERLİKAYA, E.E ve İNANÇ, Y. B. (2010). *Kişilik kuramları* (3.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- YEŞİLYURT, N. (2017). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ile otomatik düşünceleri ve stresle baş etme tarzları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZ, M.(2004b). İlköğretimde anne ve baba tutumlarının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi (Hendek ilçesi örneği).Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZ. B.(2004a). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- YILMAZÇOBAN, A. M. (2008). *Flört ve görücü usulü evliliklerde psiko-sosyal özelliklerin etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZ, M. T., & KESİCİ, Ş. (2014). Anne baba tutumları ve kardeş sırasının üniversite öğrencilerinin öz-anlayışlarının gelişimine etkisi. *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 131-157.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1997). *Çocuk ruh sağlığı* (21.Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları
- YÖRÜKOĞLU, A. (1998). *Gençlik çağı ruhu sağlığı ve ruhsal sorunlar* (10.Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları
- YÖRÜKOĞLU, A. (2007). *Aile ve çocuk* (7. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- ZUKOR, T. (2005). *Predictors of college students' romantic satisfaction as understood by the triangular theory of love*. Unpublished doctoral dissertation, George Mason University.

VII. BÖLÜM

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu anket " Üniversite Öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve flört kaygısı düzeylerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anket aracılığı ile sizlerin görüşleri tespit edilmeye çalışılacaktır. Toplanan bilgiler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Araştırma bulgularının sağlıklı olabilmesi için vereceğiniz cevaplar gerçek görüşlerinizi yansıtmalıdır. Anketteki tüm soruların cevaplandırılması önemlidir. İsim yazılmayacaktır. İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

ZEYNEP ÇİFTÇİ
Yüksek Lisans
Öğrencisi

Cinsiyetiniz: ( ) Kız ( ) Erkek

Bölümünüz:

Ailenizin yaşantısını çoğunlukla geçirdiği bölge

( ) DA ( )GDA ( )KD ( )AD ( )EGE ( )İA ( )M

Anne ve babanız hayatta mı?

- ( ) Her ikisi de hayatta
( ) Babam vefat etti, annem hayatta
( ) Annem vefat etti, babam hayatta
( ) Her ikisi de vefat etti

Anne ve babanız hayatta ise, birlikte mi yaşıyorlar, ayrı mı?

- ( ) Birlikte yaşıyorlar
( ) İş nedeniyle aynı yerlerde oturuyorlar
( ) Boşandılar

Anneniniz çalışıyor mu? ( ) Evet ( ) Hayır

Babanız çalışıyor mu? ( ) Evet ( ) Hayır

Anne babanın evlilik şekli ( ) Flört evliliği ( ) Diğer (Görücü, kaçırma vb.)

ANNE TUTUM ÖLÇEĞİ

Madde		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
	<p>Bu ölçek, algıladığınız anne baba tutumlarınızı ifade etmeniz için hazırlanmıştır. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bu nedenle, herkes farklı cevaplar verebilir. Önemli olan sizin kendi görüşlerinizi dürüst bir şekilde ifade etmenizdir.</p> <p>Gerçekten nasıl hissediyorsanız onu en iyi tanımlayan yanıt seçeneğine çarpı (X) işareti koyunuz. Örneğin, ifade size uygunsa (sizi iyi tanımlıyorsa) "katılıyorum", uygun değilse "katılmıyorum", ifadeyle ilgili karar veremezseniz "kararsızım" seçeneğini işaretleyiniz.</p> <p>Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız. İfadelere yanıt verirken lütfen başkalarına danışmayınız.</p>					
1	Annem iyi bir çocuğun, ana-babasının istediği biçimde yetişen onların dediklerini aynen yerine getiren kimse olduğunu söyler.					
2	Annem benimle ilgili bir karar alınırken istek ve ihtiyaçlarımı dikkate alır.					
3	Annem karşı cinsten arkadaşlar edinmeye izin vermez.					
7	Annem bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancımı vermiştir.					
8	Annem ailemizi ilgilendiren konularda karar verirken benim fikirlerimi de dikkate alır.					
9	Annem paramı nerelerde harcadığımı ayrıntılı bir şekilde kontrol eder.					
15	Annem haklı olduğum zaman bunu açıkça söyler.					
16	Annem okulda, iyi notlar almadığım zaman çok kızar.					
17	Annem boş zamanlarımı kendi ilgi ve ihtiyaçlarım doğrultusunda kullanmaya özendirir.					
18	Annem evden uzak olmayan bir yere giderken bile izin almamı ister.					
19	Annem nedenlerini bile bilmediğim cezalar verir.					
20	Annem farklı görüşlerde olmamızı doğal karşılar.					
21	Annem yerinde ve duruma uygun kararlar verebileceğime inanır.					
31	Annem bir derdim olduğu zaman beni dinlemeye hazırdır.					
32	Annem bir güçlükle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar, fakat kararı bana bırakır.					
33	Annem anlayamadığımız konularda da fikirlerimi rahatça anlatmama izin verir ve beni sabırla dinler.					
34	Annem küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.					
35	Annem duygu ve ihtiyaçlarıma karşı daima duyarlı davranmıştır.					
36	Annem bana çok hükmeder.					
37	Annem beraber çalışırken işlerin neden böyle olduğunu açıklamaya çalışır.					
38	Annem bir işi ne kadar iyi yapsam da beğenmez.					
44	Annem benimle ilgili kararları çoğu kez kendisi verir.					

BABA TUTUM ÖLÇEĞİ

Madde		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
	<p>Bu ölçek, algıladığınız anne baba tutumlarınızı ifade etmeniz için hazırlanmıştır. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bu nedenle, herkes farklı cevaplar verebilir. Önemli olan sizin kendi görüşlerinizi dürüst bir şekilde ifade etmenizdir.</p> <p>Gerçekten nasıl hissediyorsanız onu en iyi tanımlayan yanıt seçeneğine çarpı (X) işareti koyunuz. Örneğin, ifade size uygunsa (sizi iyi tanımlıyorsa) "katılıyorum", uygun değilse "katılmıyorum", ifadeyle ilgili karar veremezseniz "kararsızım" seçeneğini işaretleyiniz.</p> <p>Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız. İfadelere yanıt verirken lütfen başkalarına danışmayınız.</p>					
1	Babam iyi bir çocuğun, ana-babasının istediği biçimde yetişen onların dediklerini aynen yerine getiren kimse olduğunu söyler.					
2	Babam benimle ilgili bir karar alınırken istek ve ihtiyaçlarımı dikkate alır.					
3	Babam karşı cinsten arkadaşlar edinmeme izin vermez.					
7	Babam bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancımı vermiştir.					
8	Babam ailemizi ilgilendiren konularda karar verirken benim fikirlerimi de dikkate alır.					
9	Babam paramı nerelerde harcadığımı ayrıntılı bir şekilde kontrol eder.					
15	Babam haklı olduğum zaman bunu açıkça söyler.					
16	Babam okulda, iyi notlar almadığım zaman çok kızar.					
17	Babam boş zamanlarımı kendi ilgi ve ihtiyaçlarım doğrultusunda kullanmaya özendirir.					
18	Babam evden uzak olmayan bir yere giderken bile izin almamı ister.					
19	Babam nedenlerini bile bilmediğim cezalar verir.					
20	Babam farklı görüşlerde olmamızı doğal karşılar.					
21	Babam yerinde ve duruma uygun kararlar verebileceğime inanır.					
31	Babam bir derdim olduğu zaman beni dinlemeye hazırdır.					
32	Babam bir güçlükle karşılaştığımda istediğim yardımı sağlar, fakat kararı bana bırakır.					
33	Babam anlamadığımız konularda da fikirlerimi rahatça anlatmama izin verir ve beni sabırla dinler.					
34	Babam küçük hatalarımı bile şiddetle cezalandırır.					
35	Babam duygu ve ihtiyaçlarım karşı daima duyarlı davranmıştır.					
36	Babam bana çok hükmeder.					
37	Babam beraber çalışırken işlerin neden böyle olduğunu açıklamaya çalışır.					
38	Babam bir işi ne kadar iyi yapsam da beğenmez.					
44	Babam benimle ilgili kararları çoğu kez kendisi verir.					

FLÖRT KAYGISI ÖLÇEĞİ

Madde	FLÖRT KAYGISI ÖLÇEĞİ Bu ölçeğin doğru ya da yanlış cevap yoktur. Bu nedenle, herkes farklı cevaplar verebilir. Önemli olan sizin kendi görüşlerinizi dürüst bir şekilde ifade etmenizdir. Lütfen bütün ifadeleri cevaplayınız. İfadelere yanıt verirken lütfen başkalarına danışmayınız. Beğendiğim, ilgi duyduğum ya da flört etmeye başladığım karşı cinsten bir kişiyle beraberken;	Hiç Uygun Değil	Çok Az Uygun	Kısmen Uygun	Genellikle Uygun	Tümüyle uygun
1	Ona düşüncelerimi iletmekte güçlük çekerim.					
7	Dikkatimi konu üzerine odaklaştıramam.					
8	Çoğunlukla konuşacak bir şey bulamam.					
9	Yüksek ses tonuyla konuşamam.					
10	Konuşurken kekelerim.					
11	Konuşurken uygun sözcükleri bulamam.					
12	İstesem de konuşmayı başlatan hiçbir zaman ben olmam.					
17	Başkalarının benden daha güzel veya çekici göründüklerini düşünürüm.					
18	Beni beğeneceği kadar güzel giyinmediğimi düşünürüm.					
19	Çok iyi göründüğümü bilmezsem, rahat olamam.					
20	Görünüşümle ilgili kaygı duyduğumdan, görünüşüme çok zaman harcarım.					
21	Onun dikkatini çekemediğimi düşünürüm.					
27	Konuşurken yüzüm kızarır.					
28	Ellerim terler.					
29	Ağzım kurur.					
30	Sindirim sorunları yaşarım.					
31	İştahım azalır.					
32	Ellerim veya ayaklarım titrer.					
36	Bende kusur bulacağından korkarım.					
37	Ona çekici gelmeyeceğim endişesini yaşarım.					
38	Beni beğeneceği kadar iyi özelliklere sahip olmadığımı düşünürüm.					
39	Kötü bir izlenim bıraktığımı düşünürüm.					
40	Onun benden hoşlanmayacağını düşünürüm.					
41	Hata yapmamak için konuşacaklarımı önceden planlarım.					
42	Gülünç duruma düşmekten endişelenirim.					
46	Beni zeki bulmadığımı düşünürüm.					

ETİK KURUL RAPORU

ERZİNCAN
ÜNİVERSİTESİ
2004

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 63579008-399. -E.53829
Konu : Zeynep ÇİFTÇİ

30/12/2016

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Anabilim Dalınızın 157703008 numaralı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Zeynep ÇİFTÇİ ile ilgili Üniversitemiz Etik Kurul Başkanlığının 23.12.2016 tarih ve 7 sayılı oturumunda alınan 7/09 sayılı kararı ekte gönderilmiş olup, öğrencinin ve danışmanının bilgilendirilmesi hususunda;
Gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ayhan DÖNER
Müdür

Ek:
1. Etik Kurul Kararı

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Ayhan DONER tarafından 30.12.2016 tarihinde e-İmzalanmıştır.
Evrakınız <http://evrak.dogrulama.erciincan.edu.tr> linkinden 776BA88AX9 kodu ile doğrulayabilirsiniz.
Adres : Erzincan Üniversitesi Yalnızbağ Yerleşkesi Eğitim Fak. Binası 2. Kat 24000/ERZİNCAN
Telefon : 0 (446) 224 29 00-42394 Ayrıntılı Bilgi için: A.YALÇIN (Dâhili: 42394)
Belge Geçer : 0 (446) 224 29 01

ERZİNCAN
ÜNİVERSİTESİ
1999

T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : 44495147-050.01.04-E.53531
Konu : Etik Kurul Kararı

28/12/2016

Sayın Zeynep ÇİFCİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Üniversitemiz Etik Kurul Başkanlığının 23.12.2016 tarih ve 7 sayılı oturumunda alınan 7/09 sayılı kararı aşağıya çıkarılmıştır.
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Adem BAŞIBÜYÜK
Etik Kurul Başkanı

Karar 07/09 Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynep ÇİFCİ'nin " Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Flört Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu çalışması görüşüldü.

Yapılan görüşmelerden sonra; adı geçen Yüksek Lisans öğrencisinin değerlendirilmek üzere Etik Kurula sunduğu bilimsel çalışmasının Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği ile ilgili mevzuat hükümleri bakımından uygun olduğuna oy birliğiyle karar verildi.

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof.Dr.Adem BASIBUYUK tarafından 28.12.2016 tarihinde e-imzalanmıştır.

Evinizimize <http://evrakdogruofisimiz.erciincan.edu.tr> linkinden 045066190050 kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Adres : Erzincan Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterlik 24100/ERZİNCAN

Telefon : 0 (446) 226 66 66-11446 **Ayrıntılı Bilgi İçin:** S.GÜNEŞ (Dâhili: 11446)

Belge Geçer : 0 (446) 226 26 60